

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovední obory

Výběr soudců „čtvrtého“ Ústavního soudu

**Jan Zahradníček
Jihomoravský kraj**

Brno 2023

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovední obory

Výběr soudců „čtvrtého“ Ústavního soudu Selection of judges of the “fourth” Constitutional Court

Autor: Jan Zahradníček

Škola: Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace, Křenová 304/36, 602 00 Brno

Kraj: Jihomoravský kraj

Vedoucí práce: JUDr. Zuzana Vikarská, MJur, MPhil, Ph.D.

Brno 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci na téma **Výběr soudců „čtvrtého“ Ústavního soudu** vypracoval samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze předkládané práce jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne 17. 2. 2023

Jan Zahradníček

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce Zuzaně Vikarské za trpělivost, cenné rady a podněty, tvůrčí tipy, probouzení motivace pokračovat ve psaní a lidskost. Dále bych chtěl poděkovat všem osmi ústavním soudcům a soudkyním za ochotu sejít se se mnou a diskutovat nad budoucím personálním složením soudu, které pro zachování slíbené anonymity nemohu jmenovat. Rád bych poděkoval také Štěpánovi Janků za inspirativní diskusi nad mou prací. Nejvíce jsem vděčný mé rodině za bezbřehou podporu, děkuji.

Tato práce byla vypracována za finanční podpory JCMM a JMK.

PODPORA SOČ

jihomoravský kraj

Anotace

S blížícím se zánikem mandátů soudců „třetího“ Ústavního soudu přichází otázka, kteří ústavní soudci budou jmenováni na budoucí „čtvrtý“ Ústavní soud. V předkládané práci se budu zabývat výzkumnou otázkou, jaký je ideální profil pro výkon funkce soudce „čtvrtého“ Ústavního soudu. Ideální profil soudce popíši ze tří aspektů – subjektivních, objektivních a kolektivního aspektu. Zmíněné aspekty podrobím empirickému výzkumu. Druhou výzkumnou metodou jsou rozhovory s ústavními soudci, které zodpoví otázky empirií neměřitelné. Odpověď na položenou výzkumnou otázku budu hledat ve vývoji personálního obsazení Ústavního soudu v jeho 30leté existenci za pomoci stenografických záznamů orgánů zapojených do jmenovacího procesu, odborné literatury a vlastních úvah.

Klíčová slova

Ústavní soud, ústavní soudce, jmenovací proces, výběr ústavních soudců, jmenování, Senát, prezident, soudní moc, soud

Annotation

With the approaching expiration of the mandates of the judges of the “third” Constitutional Court comes the question of which constitutional judges will be appointed to the future “fourth” Constitutional Court. In this thesis, I will address the research question of the ideal profile for a judge of the “fourth” Constitutional Court. I will describe the ideal profile of a judge from three aspects - subjective, objective and collective. I will subject the aforementioned aspects to empirical research. Interviews with constitutional judges are the second research method, which will answer questions that are not empirically measurable. I will be looking for an answer to the research question posed in the evolution of the staffing of the Constitutional Court over its 30-year existence, using stenographic records of the institutions involved in the appointment process, academic literature and my reflections.

Keywords

Constitutional Court, constitutional judge, selection process, selection of constitutional judges, appointment, Senate, president, judiciary, court

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. ÚSTAVNÍ SOUD JAKO INSTITUCE	3
2.1 Stručný exkurz do historie ústavního soudnictví.....	3
2.1.1 Říšský soud.....	3
2.1.2 Ústavní soud Československé republiky	4
2.1.3 Ústavní soud Československé federativní republiky	5
2.2 Ústavní soud České republiky	6
3. POZITIVNĚ-PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	8
3.1 Zákonné požadavky pro výkon funkce soudce Ústavního soudu ČR	8
3.2 Mechanismus jmenovacího procesu soudců Ústavního soudu ČR	10
3.2.1 Prezident	10
3.2.2 Senát	11
3.3 Výkon funkce soudce Ústavního soudu	14
4. EMPIRICKO-ÚVAHOVÁ ČÁST.....	16
4.1 Subjektivní aspekty ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS	17
4.1.1 Politická minulost jako kontraindikace na post ústavního soudce?.....	17
4.1.2 Členství v KSČ	29
4.2 Objektivní aspekty ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS	38
4.2.1 Věk.....	38
4.2.2 Gender.....	45
4.2.3 Opakovatelnost mandátu	48
4.3 Kolektivní aspekt „čtvrtého“ ÚS	55
4.3.1 Profesní diverzita	55
5. KREACE „ČTVRTÉHO“ ÚS OPTIKOU ÚSTAVNÍHO SOUDCE	65
5.1 Metodika rozhovorů.....	65
5.2 Rozhovory s ústavními soudci.....	65
5.2.1 Ctnosti ústavního soudce	65
5.2.2 Hledání nuancí pro jmenování do funkce soudce ÚS.....	68
5.2.3 Profesní diverzita – tentokrát pohledem ústavního soudce	72
5.2.4 Kdy se stát ústavním soudcem?.....	76
5.2.5 Různorodost soudcovského sboru	78
6. ZÁVĚR.....	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	84
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	85

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	86
PŘÍLOHY	95
Příloha č. 1 – žádost prezidenta republiky a usnesení Senátu	95
Příloha č. 2 – datová sada pro empirický výzkum I.....	98
Příloha č. 3 – datová sada pro empirický výzkum II	101
Příloha č. 4 – Otázky položené ústavním soudcům	104

„[D]emokracie je názor na život, spočívá na důvěře v lidi, v lidskost a v lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry.“¹

Tomáš Garrigue Masaryk

„Být soudcem je osamělá práce, v níž se odráží přímý styk s lidskými starostmi. Být soudcem ústavním představuje příležitost, aby některé starosti nemohly vůbec vzniknout.“²

Vlasta Formánková

„Abychom mohli jako občané institucím věřit a důvěřovat, aby instituce byly kvalitní, záleží na tom, jací lidé ty instituce tvoří.“³

Marek Hilšer

„Výběr ústavních soudců je politikum. Hrát si na to, že to je nepolitické, to je naprostý nonsens a neporozumění celé věci.“⁴

soudce QR

„Demokracie není panováním, nýbrž prací k zabezpečení spravedlnosti. A spravedlnost je matematika humanity.“⁵

Tomáš Garrigue Masaryk

¹ ČAPEK, Karel. Hovory s T. G. Masarykem, s. 301.

² Stenozáznam z 4. dne 7. schůze Senátu Parlamentu ČR ze dne 4. 8. 2005 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vlasty Formánkové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

³ Stenozáznam z 1. dne 7. schůze Senátu Parlamentu ČR ze dne 20. 3. 2019 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Aleše Gerlocha). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

⁴ QR, soudce Ústavní soudu České republiky. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2022.

⁵ První poselství T.G. Masaryka Národnímu shromáždění 22. prosince 1918. In: *Českénárodnilisty.cz* [online] [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prvni-poselstvi-t-g-masaryka-narodnimu-shromazdeni-22-12-1918.html>.

1. ÚVOD

V lednu 2023 si Česká republika (dále jen „ČR“) zvolila novou hlavu státu. Mezi prvními otázkami, které bude muset řešit, je jmenování nových soudců Ústavního soudu ČR (dále jen „ÚS“). Jen do konce roku 2023 uplyne mandát sedmi ústavním soudcům⁶ a v horizontu příštích dvou let dojde k úplné personální obměně, kdy na ÚS zůstane pouze Pavel Šámal jmenovaný v roce 2020 a Jan Svatoň, jenž získal na konci ledna 2023 doporučující usnesení od horní komory Parlamentu České republiky (dále jen „PČR“) a v únoru byl prezidentem do funkce jmenován.

Domnívám se, že většina občanů, pokud se o tématu personálního naplnění ÚS vůbec doslechne, rozumí pod otázkou, kdo bude ústavním soudcem, spíše konkrétní jméno, s nímž se spokojí a řeknou si, že to je jistě uznávaný právník. A to jim postačí jako dobrý předpoklad pro funkci ústavního soudce. Nominaci tedy ponechají bez kritického pohledu a přijmou ji jako všeobecné dobro. Možná bude znít poněkud ambiciózně, když namítám, že já se pouze s konkrétním jménem nespokojím. Sám sebe se ptám, co stojí za konkrétním kandidátem a v čem spočívá jeho přesah, který jej dělí od zbytku excelentních právníků v tom, že může, slovy neúspěšné kandidátky na ústavní soudkyni Jaroslavy Novotné, bouchat na „*na vrata české ústavnosti*“.⁷

Kladu si otázku, jestli bylo schválení nominace Jana Svatoně správným krokem. A to pod tíhou vědomí, že nynější pomyslná startovní čára nového prezidenta pro kreaci „čtvrtého“ ÚS⁸ je následující: průměrný věk prozatím dvou soudců činí bezmála 70 let, zastoupení jsou pouze muži, přičemž posledně jmenovaný je ryzím akademikem s praktickým přesahem spočívajícím v asistentuře u ÚS a prvně jmenovaným soudcem je také akademik s přesahem tkvějícím v předchozí práci soudce obecných soudů. Nemyslím si, že výchozí pozice nového prezidenta pro naplnění jeho ústavní pravomoci je výhodná, natož jednoduchá. Andrea Procházková po schválení nominace Svatoně hovoří o kompozici ÚS s tím, že mu „*chybí, když nic jiného, tak ‚rozmanitost‘*“.⁹ Tuto myšlenku lze vztáhnout například ke genderovému rozvrstvení „čtvrtého“ ÚS.

V příštích dvou letech bude mít ČR příležitost tento ne úplně šťastný prozatímní status „čtvrtého“ ÚS zvrátit, když bude uvolněno třináct soudcovských křesel. Myslím si, že právě nyní přichází vhodná chvíle pro zamyšlení se nad kreací nového ÚS v širších souvislostech.

Do víru otevírající se veřejné diskuse bych chtěl i já drobným dílem přispět z pozice brněnského gymnaziálního studenta, kterému není lhostejné, kdo rozhoduje případy na poslední vnitrostátní instanci. Domnívám se, že jedinou možnou variantou, jak se důstojně vypořádat

⁶ Jedná se konkrétně o Miladu Tomkovou (které končí mandát 3. 5. 2023), Jana Filipa (3. 5. 2023), Jaroslava Fenyka (3. 5. 2023), Vladimíra Sládečka (4. 6. 2023), Ludvíka Davida (7. 8. 2023), předsedu soudu Pavla Rychetského (7. 8. 2023) a Radovana Suchánka (26. 11. 2023).

⁷ Stenozáznam z 2. dne 1. schůze Senátu PČR ze dne 16. 12. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jaroslavy Novotné). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

⁸ Pod pojmem „čtvrtý“ ÚS rozumím skutečnost, že od roku 2023 bude ÚS působit ve své čtvrté dekádě.

⁹ PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Ústavní soud je kompletní. In: *Týdeník Respekt* [online] [cit. 02.02.2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2023/5/ustavni-soud-je-kompletni>.

s naplňováním ÚS je vedení předmětného veřejného diskursu a otevření celého jmenovacího procesu širší veřejnosti – dělat jej transparentnější – aby „[v]ýběr kandidátů“ nebyl „obestřen tajemstvím“ a nepřipomínal „tahání z klobouku.“¹⁰

Odpověď na otázku, proč tak činit, nacházím ve skutečnosti, že „prezident zvolený v lednu 2023 [...] bude jediným prezidentem [...] až do roku 2033 [...], který bude mít možnost nominovat kandidáta na funkci soudce Ústavního soudu[,]“ protože „na prezidenta zastávajícího ‚následující mandát‘ (leden 2028–leden 2033) nezbyvá ani jedna nominace.“¹¹ V otázce, jak dělat celý proces transparentnější, by mohlo pomoci ke zlepšení např. detailnější zpracovávání zápisů o projednávání nominovaných kandidátů v senátních výborech. Pak musí širší veřejnost čerpat z vyjádření médií a útržků kuloárních debat a tato fáze jmenovacího procesu se jí v určitých nominacích úplně uzavírá.¹² Dále třeba také vytvořit širší veřejně dostupný „shortlist“, nad nímž bude vedena veřejná debata.

V předkládané práci budu zkoumat subjektivní a objektivní aspekty ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS, které doplním o kolektivní aspekt soudcovského sboru, přičemž při nahlížení na soud touto optikou budu uvažovat o skupině osob, nikoli o odosobněném homogenním tělesu.¹³ Tyto 3 uvedené aspekty budu zkoumat pomocí metody empirického výzkumu, kterou proložím úvahami. Praktickou část práce zakončím rozhovory s ústavními soudci, kteří se ve svých odpovědích vyjadřují nejen k otázkám budoucí personálního složení „čtvrtého“ ÚS. Pomyslným leitmotivem celé práce jsou německá slovesa *sein* a *sollen*. Pomocí současného stavu (německého *sein*) se budu snažit hledat žádoucí ideální stav – jaké by to mělo být (německé *sollen*).¹⁴ Všechny výše popsané výzkumné metody bude spojovat výzkumná otázka: „**Jaký je ideální profil pro funkci soudce „čtvrtého“ Ústavního soudu?**“

¹⁰ Vystoupení senátora Jiřího Stodůlky. Stenozáznam z 4. dne 7. schůze Senátu PČR ze dne 4. 8. 2005 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vlasty Formánkové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

¹¹ KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK. Senát a výběr soudců Ústavního soudu. In: KYSELA, Jan, ed. *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Praha: Leges, 2016, s. 204.

¹² Jako příklad zpráv, jejichž výpovědní hodnotu lze hodnotit jako kusou uvádím: Zápis z 48. schůze Ústavně-právního výboru Senátu konané 30. května 2002. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03]. Zápis ze 3. schůze Ústavně-právního výboru Senátu konané 16. ledna 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03]. Zápis z 15. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 30. října 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

¹³ DZEHTSIAROU, Kanstantsin a Alex SCHWARTZ. Electing Team Strasbourg: Professional Diversity on the European Court of Human Rights and Why it Matters. *German Law Journal*. 2020, roč. 21, č. 4, s. 622. DOI: 10.1017/glj.2020.36.

¹⁴ Za nápad vděčím Zuzaně Vikarské.

2. ÚSTAVNÍ SOUD JAKO INSTITUCE

ÚS svými nálezy a usneseními udává (alespoň rámcově) směr nejen celé české justice. Někdy ovlivní celou společnost nebo alespoň náladu v ní. Jeho pravomoci jsou v porovnání se soudy obecnými nesrovnatelné. Může zrušit zákon nebo rozhodnutí soudů nižší instance, či dokonce zbavit prezidenta republiky jeho úřadu vyhověním ústavní žalobě podané oběma komorami PČR.

Někdy činnost ÚS sleduje velká část českých občanů, neboť její výsledek je bezprostředně zasáhne (tak tomu bylo např. při projednávání návrhu na zrušení některých ustanovení zákona mediálně známého jako protikuřácký),¹⁵ jindy zase přezkoumává ústavní stížnost jednotlivce či úzké skupiny osob. I tehdy má však takové rozhodování nebývalou váhu, neboť i tyto judikáty jsou závazné pro obecné soudy u budoucích případů s podobnými skutkovými okolnostmi.

Tato kapitola poskytuje nezbytný teoretický základ pro zkoumání dalších aspektů ÚS. V první podkapitole nejdříve vysvětlím, kde se ústavní soudnictví „vzalo“, abych pak ve druhé podkapitole mohl uchopit a definovat dnešní ÚS v jeho širších souvislostech.

2.1 Stručný exkurz do historie ústavního soudnictví

Dnešní podoba ústavního soudnictví nachází svá východiska v historii. Na první pohled se může zdát, že ona historická podoba souvisí se současným ústavním soudem jen okrajově. Ovšem právě v ní je současnost schopna nalézt opodstatnění třeba § 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudě (dále jen „ZÚS“), jenž zakazuje mj. snoubení funkcí soudce ústavního soudu a významné politické funkce. Dále je v ní možno spatřit postupný vývoj a formulaci poslání, které dnešní vrcholný orgán moci soudní plní.

Domnívám se, že pro pochopení současného fungování ÚS je nutno učinit alespoň malé poohlédnutí se za jeho historii. Tato kapitola proto nemá ambici detailně popsat historii ústavního soudnictví v celé její šíři, nýbrž stručně shrnout významné mezníky, jež přispěly k dnešní podobě ÚS. Byly to právě tyto tři soudy: Říšský soud, Ústavní soud Československé republiky a Ústavní soud Československé federativní republiky. Výstupem tohoto stručného exkurzu do historie je tabulka (Tabulka 1), která umožní na personální „vzorce“ třech zmiňovaných soudů nahlédnout ve srovnávací perspektivě.

2.1.1 Říšský soud

Historie ústavního soudnictví sahá do roku 1849, kdy byla v Olomouci Františkem Josefem I. vydána březnová (nazývaná též jako Stadionova) ústava. Její § 106 a 107 pojednávají o základním vymezení Říšského soudu (dále jen „ŘS“). Tato ústava však byla neúčinná¹⁶ a teprve v roce 1867 byl ŘS zaveden.¹⁷ Zákon, který ŘS zavedl, byl součástí vícero ústavních

¹⁵ Zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

¹⁶ „Březnová ústava nikdy uvedena v život a fungovala spíše jako politický zakrývací manévr maskující faktický [nástup] neoabsolutismu.“ HLAVÁČKA, Milan. Březnová ústava (Stadionova). *Akademická encyklopedie českých dějin. - Bibliografie dějin Českých zemí*. 2009, s. 265–266.

¹⁷ Srov. čl. 5 zákona č. 143/1867 ř. z., o zřízení říšského soudu.

zákonů, jež utváří komplex známý jako prosincová ústava.¹⁸ Podstata ŘS spočívala v oddělení moci soudní od administrativní.¹⁹

Citovaná právní úprava tak ustavila ŘS se sídlem ve Vídni. Ten čítal 14 soudců a 4 náhradníky, kteří byli jmenováni císařem doživotně. Prezident (inspirováno dnešní organizační strukturou ÚS by se pravděpodobně jednalo o předsedu) a jeho zástupce (dnes místopředseda) byli jmenováni přímo císařem. Zbýlých 12 členů a náhradníky jmenoval císař na návrh říšské rady (6 členů a 2 náhradníky navrhovala poslanecká sněmovna; zbýlých 6 členů a 2 náhradníky navrhovala panská sněmovna).

ŘS je nutno považovat za významný orgán, jenž poskytl prostor pro zrod moderního ústavního soudnictví v jeho evropském pojetí, jehož nejvýznačnějším znakem je soudní ochrana ústavnosti již vyhlášených norem odehrávající se na poli mimo běžnou soustavu soudů. Činnost tehdejšího ŘS tuto povahu neměla.

2.1.2 Ústavní soud Československé republiky

Teprve po konci první světové války se v roce 1920 začíná formovat již ryze české (resp. československé) tradiční ústavní soudnictví. Ústavní soud Československé republiky (dále jen „ÚS ČSR“) zformoval zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky (dále jen „uvozující zákon“). Jeho článek II jej nadal (je-li pominuto drobné formulační odchýlení) k hlavnímu úkolu, který tento orgán plní i dnes – ochrana ústavnosti. Ten zní:

„Ústavní soud rozhoduje o tom, vyhovují-li zákony republiky Československé a zákony sněmu Podkarpatské Rusi zásadě článku I.“²⁰

Tento zákon z 29. února 1920 byl vůbec první na světě, jenž zavedl orgán strážící ústavnost právních norem. Ono prvenství zůstalo přeci jen formální, neboť v době, kdy byl ÚS ČSR „uveden v život“ (tj. 17. listopadu 1921), již několik měsíců fungoval vídeňský Verfassungsgerichtshof (ten byl zaveden rakouskou ústavou z 1. října 1920).²¹

¹⁸ „V závěrečném období roku 1867 se totiž vývoj zásadních změn ústavního charakteru završoval vydáváním souboru zákonů charakteru konstitučního, které jsou komplexně zvané ‚prosincovou ústavou‘.“ KLÍMA, Karel. Prosincová ústava v komparativním kontextu vývoje ústavnosti v Evropě. *Právník*. roč. 156, č. 12, s. 1060–1071.

¹⁹ „[M]ěl rozhodovat o kompetenčních konfliktech a sporech ve veřejnoprávních záležitostech mezi jednotlivými institucemi a o stížnostech jednotlivých občanů na případné omezování ústavně zaručených politických práv, kterými byla zaručována nezávislost soudců a v zásadě oddělováno soudnictví od moci administrativní[.]“ Ibid.

²⁰ Srov. čl. I uvozujícího zákona: „(1) Zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné. (2) Ústavní listina a její součástky mohou býti měněny nebo doplňovány jen zákony označenými za ústavní (§ 33).“

²¹ „Bylo-li Československo díky své ústavní listině z 29. února 192 první zemí na světě, jež ve svém základním zákoně zřídila ústavní soud jako výlučný a specializovaný orgán soudního typu pro kontrolu právních norem, zůstalo toto prvenství pouze na papíře, neboť fakticky prvním ústavním soudem byl vídeňský Verfassungsgerichtshof zřízený rakouskou ústavou z října téhož roku, jenž ihned, resp. o něco dříve na základě prozatímní ústavy, začal fungovat.“ LANGÁŠEK, Tomáš. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 44.

Prvenství co do pojmenování soudu jako „ústavní“ náleží vídeňskému ústavnímu soudnímu dvoru. S tímto přívlastkem počítalo už rakouské prozatímní národní shromáždění, jenž ústavní soudní dvůr zřídilo (25. ledna 1919). Jeho agendou však bylo plnění úkolů c. a k. říšského soudu (později pouze preventivní dohled nad normami před vyhlášením).²² Proto jej nelze alespoň v evropském pojetí ústavního soudnictví považovat za první ústavní soud.

Personální rozměr tohoto soudu zavádí čl. III odst. 1 uvozujiícího zákona. Dle něj byl ÚS ČSR složen ze sedmi členů, kdy po dvou členech do této instituce vysílaly ze svých soudců nejvyšší soud správní a nejvyšší soud.²³ V kompetenci prezidenta republiky pak bylo jmenování předsedy a zbývajících dvou soudců.²⁴

Důkladněji obsazování ÚS ČSR rozváděl § 1 zákona č. 162/1920 Sb. z. a n., o ústavním soudě. Zajímavé bylo ukotvení institutu „náhradníků“, již byli ustanoveni za každého soudce. Výběr náhradníků podléhal stejným podmínkám jako u samotných soudců. Jejich role spočívala v tom, že za řádného člena soudcovského sboru nastupovali v momentech, když byli řádní soudci dočasně či trvale pracovně zaneprázdněni. Délku 10letého mandátu stanovil § 3 a byl vztážen na celý soud. Sídlo ÚS ČSR bylo v Praze v ulici Dušní.²⁵

Ústavní soudnictví po prvním funkčním období ÚS ČSR (kdy mu předsedal Karel Baxa) zažívalo ve svém druhém funkčním období (pod předsednictvím Jaroslava Krejčího) značný úpadek. Jednou z významných příčin bylo snoubení funkcí soudce ÚS ČSR a ministra spravedlnosti Jaroslava Krejčího, jenž ve válečném období dokonce povýšil na předsedu protektorátní vlády.²⁶ Ve sledu následujících událostí se ústavnímu soudu stala osudnou březnová okupace českých zemí nacistickým režimem v roce 1939. Krátce poté prakticky zanikl.²⁷

2.1.3 Ústavní soud Československé federativní republiky

Až po pádu komunistické éry počítal s fungujícím Ústavním soudem Československé federativní republiky (dále jen „ÚS ČSFR“) ústavní zákon č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské federativní republiky. Personální složení ÚS ČSFR bylo 12členné a jejich mandáty byly 7leté.²⁸ Jmenovací proces nalézal zákonnou oporu v čl. 10 až 13 ústavního zákona o ÚS ČSFR. Jeho soudce jmenoval prezident, jenž vybíral z návrhů předložených zákonodárnými sbory (Federální shromáždění, Česká národní rada a Slovenská národní rada). Každé těleso podalo návrh celkem osmi kandidátů a prezident tak vybíral z celkem

²² Srov. pozn. č. 1 In: Ibid., s. 15.

²³ Při psaní názvů těchto soudů jsem vycházel z litery uvozujiícího zákona, kde jsou psány malými písmeny. O tomto mě přesvědčila také monografie Tomáše Langáška: Ibid., s. 43. Připouštím, že jiní autoři se však mohou uchýlit k jiné variantě psaní názvů těchto soudů. Jako příklad uvedu práci Jiřího Svobody: SVOBODA, Jiří. *Výběr ústavních soudců v České republice a na Slovensku*. 2020, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 18.

²⁴ Ten je „omezen“ na výběr z kandidátů navržených zákonodárnými sbory (tj. Sněmovna poslanecká, senát a sněm Podkarpatské Rusi – resp. vláda do doby jeho ustavení). Ty navrhnou tzv. tera, z nichž prezident vybere po jednom. Srov. § 1 zákona č. 162/1920 Sb., o ústavním soudě.

²⁵ Srov. § 6 zákona č. 162/1920 Sb.

²⁶ Srov. poznámka č. 83.

²⁷ Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/ustavni-soud-csr-1920-1948>.

²⁸ Srov. čl. 10 ústavního zákona č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské federativní republiky.

24 kandidátů. Sídlem ÚS ČSFR bylo Brno.²⁹ Tento soud se vyznačoval personální vyvážeností obou federací. To dokládá čl. 10 odst. 4 ústavního zákona o ÚS ČSFR:

„Šest soudců Ústavního soudu je jmenováno z občanů České republiky a šest z občanů Slovenské republiky.“

Tabulka 1: Personální vzorce historických ústavních soudů

	ŘS		ÚS ČSR		ÚS ČSFR	ÚS ČR
počet členů	14		7		12	15
	a 4 náhradníci		a 7 náhradníků		6 českých 6 slovenských	
délka mandátu	doživotně		10 let		7 let	10 let
způsob obsazování	císař	prezident zástupce	nejvyšší správní soud	2 soudci	prezidentův výběr z návrhů zákonodárce	prezident se souhlasem Senátu
	císař na návrh říšské rady	12 soudců 4 náhradníci	nejvyšší soud	2 soudci		
			prezidentův výběr z návrhů zákonodárce	předseda 2 soudci	6 českých a 6 slovenských soudců	
sídlo	Víděň		Praha		Brno	Brno
soudní orgán ochrany ústavnosti	ne		ano		ano	ano

2.2 Ústavní soud České republiky

Současný ÚS má v české soudní soustavě specifické postavení. Je postaven mimo soustavu obecných soudů³⁰ a je definován jako **soudní orgán ochrany ústavnosti**.³¹

Rozhodovací činnost ÚS je koncentrována do dvanácti (resp. deseti) typů řízení, jejichž podrobnosti stanovuje Ústava.³² Sídlem ÚS je Brno. Soudcovský sbor čítá 15 členů a délka jejich mandátu činí 10 let.³³ Opakovatelnost mandátu není Ústavou zakázána,³⁴ ale je

²⁹ Srov. čl. 1 ústavního zákona č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské federativní republiky.

³⁰ Srov. § 8 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích. Daniela Zemanová soustavu soudů uvedených v tomto ustanovení vykládá tak, že se jedná o „taxativní výčet stupňů soudů v České republice.“ Mezi nimi však ÚS nefiguruje. ZEMANOVÁ, Daniela. § 8 [Druhy soudů]. In: *Zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. Komentář*. C.H. Beck, 2022, s. 21. Jiří Grygar jednoznačně popisuje odlišné postavení ÚS: „Ze soustavy tzv. obecných soudů je vydělen Ústavní soud, který požívá svébytné pozice vzhledem ke své specifické funkci a rozhodovacím pravomocem a jehož poměry jsou upraveny zákonem č. 183/1993 Sb., o Ústavním soudu.“ GRYGAR, Jiří. § 8 Soustava soudů; soudy jako účetní jednotky. In: *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Wolters Kluwer, 2018, s. 23.

³¹ Srov. čl. 83 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, (dále jen „Ústava“).

³² Srov. čl. 87 Ústavy. Další náležitosti v řízení před ÚS stanovuje § 64 a následující zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudě, (dále jen „ZÚS“).

³³ Srov. čl. 84 odst. 1 Ústavy.

³⁴ „Doba deseti let (tj. jednoho funkčního období na Ústavním soudu), nemusí být pro jednotlivého soudce časovým horizontem konečným, neboť Ústava – na rozdíl od některých jiných států – nezakazuje (i případně vícetím) znovu jmenování[.]“ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84. In: *Ústava České republiky. Komentář*. C.H. Beck, 2007, s. 923.

často opodstatněně kritizována.³⁵ Jmenovací proces soudců ÚS probíhá tak, že prezident kandidáty či kandidátky navrhne a Senát PČR (dále jen „Senát“) vyslovuje souhlas (v opačném případě, shledá-li projednávanou osobu jako nevhodnou pro tuto funkci, může vyslovit i nesouhlas) s jejich jmenováním.³⁶ Ve velmi zjednodušeném modelu podstatu mechanismu jmenovacího procesu velmi trefně popsal senátor Jiří Stodůlka: „*Prezident má v této dělbě práce úlohu iniciátora, Senát filtru.*“³⁷

Ze soudců ÚS jmenuje prezident republiky jeho předsedu a dva místopředsedy.³⁸ Funkce předsedy s sebou obnáší vedle řízení správy soudu či svolávání zasedání pléna ÚS především zastupování ÚS navenek.³⁹ Ke každému ze soudců je jmenován nejméně jeden asistent soudce.⁴⁰ Jejich náplní práce je příprava podkladů pro rozhodovací činnost soudce (tj. koncepce samotných rozhodnutí či mohou být soudcem pověřeni k výkonu určitých procesních operací).⁴¹

V dalších (zejména kompetenčních a organizačních) aspektech institucionální stránky ÚS se odkáží zejména na Ústavu a ZÚS, jež je dále rozvádějí. Od těchto aspektů dále pro účely této práce opouštím, neb hlubší zkoumání organizační struktury ÚS a jeho dalších činností meritorně nijak významně nesouvisejí s cílem předkládané práce.

³⁵ Srov. pozn. č. 225. Jako nevhodný považují institut možnosti opakovat mandát i někteří ústavní soudci. K tomu srov. SMEKAL, Hubert et al. *Mimoprávní vlivy na rozhodování českého Ústavního soudu*. Masarykova univerzita, 2021, s. 183.

³⁶ Srov. čl. 84 odst. 2 Ústavy.

³⁷ Vystoupení senátora Jiřího Stodůlky. Stenozáznam z 3. dne 18. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 15.09.2022]. Pokud Jiří Stodůlka označil úlohu Senátu jako filtr, pak Jitka Součková pojmenovala roli Senátu jako „sekundanta“. SOUČKOVÁ, Jitka. Proces výběru a jmenování soudců Ústavního soudu a jeho politické aspekty. In: DANČÁK, Břetislav a Vojtěch ŠIMÍČEK, eds. *Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů*. Masarykova univerzita, 2000, s. 127.

³⁸ Srov. § 2 ZÚS. Ke jmenování předsedy a dvou místopředsedů se Herc vyjadřuje v komentáři k čl. 62 Ústavy: „[N]elze připustit, aby funkce soudce Ústavního soudu vznikla určité osobě pouze jako důsledek jmenování jeho předsedou nebo místopředsedou, neboť v takovém případě by byl obcházen čl. 84 odst. 2, který na rozdíl od uvedených dvou funkcí stanoví pro jmenování soudců podmínku souhlasu Senátu.“ HERC, Tomáš. Čl. 62 Základní pravomoci prezidenta republiky. In: RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Wolters Kluwer, 2015, s. 587. Z komentářové literatury přímo k ZÚS Filip tento článek vykládá tak, že „[j]e to věc samostatného rozhodnutí prezidenta republiky, které nevyžaduje ke své platnosti ani souhlas Senátu, ani kontrasignaci předsedou vlády nebo pověřeným členem vlády.“ FILIP, Jan. § 2. In: FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. C.H. Beck, 2007, s. 7.

³⁹ Srov. § 3 ZÚS.

⁴⁰ Srov. § 8 ZÚS. Filip jmenování asistentů blíže konkretizuje: „Podle stavu v roce 2007 má soudce Ústavního soudu nárok na asistenty v rozsahu 3 úvazků. Je věcí jeho úvahy, zda si se souhlasem (§ 9 odst. 2) předsedy Ústavního soudu vybere tři nebo více osob z hlediska jejich specializace[.]“ FILIP, Jan. § 8. In: FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. C.H. Beck, 2007, s. 39.

⁴¹ Srov. § 41 ZÚS.

3. POZITIVNĚ-PRÁVNÍ ÚPRAVA

Charakteristická forma celého jmenovacího procesu soudců ústavního soudu (tzn. zejména průběh tohoto procesu a jeho formální náležitosti) je vymezena dílčími předpisy napříč celým českým právním řádem. Svým charakterem je pak český model kreace ÚS inspirován tím americkým.⁴²

Ústava vytyčila jeho základní podobu, další právní předpisy pak přispívají ke stanovení jasnějších rysů (např. lhůty či procesní náležitosti, které se odehrávají na poli zapojených orgánů). Z povahy dotčených právních předpisů usuzují, že jejich vnímání lze rozdělit do tří základních rovin.

V té první zákon odpovídá na otázku, kdo se může stát ústavním soudcem. V rovině druhé zákon vytyčuje pravidla celého jmenovacího procesu a odpovídá na otázku, jak se dotyčný či dotyčná stane ústavním soudcem. Rovina třetí pak stanovuje okolnosti výkonu funkce soudce ÚS a odpovídá na otázku, jak vykonávat tuto funkci.

V této kapitole provedu analýzu dotčené právní úpravy a detailně popíši, jak na proces jmenování soudců Ústavního soudu nazírá český právní řád.

3.1 Zákonné požadavky pro výkon funkce soudce Ústavního soudu ČR

Požadavky pro výkon funkce soudce ÚS vymezuje pouze čl. 84 odst. 3 Ústavy ČR:

„Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.“

Z citovaného článku lze vyvodit celkem 6 kritérií. Jedná se tedy o ucelený taxativní výčet požadavků, neboť žádný jiný předpis nižší právní síly požadavky kladené na tuto funkci nijak nespecifikuje.

Požadavek **bezúhonnosti (1)** se dokazuje doložením výpisu z evidence rejstříku trestů bez záznamu. V případě, že tato osoba již někdy v minulosti odsouzena byla, je nutné, aby byl tento trest zahlazen (dle § 105 a 106 trestního zákoníku).⁴³ V tomto případě se na osobu nazírá tak, jako by odsouzena nebyla.⁴⁴

⁴² „Ústavodárce se při koncipování norem upravujících způsob jmenování ústavních soudců, tak jak jsou zakotveny v Ústavě, nechal inspirovat tzv. americkým modelem.“ SOUČKOVÁ, Jitka. *Proces výběru a jmenování soudců Ústavního soudu a jeho politické aspekty*, s. 127. Shodně srov. pozn. č. 258.

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84, s. 928. Shodně In: LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 84 Soudci Ústavního soudu. In: RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Wolters Kluwer, 2015, s. 834.

V souvislosti s podmínkou bezúhonnosti se nabízí otázka, zda je nezbytné vyžadovat po kandidátech předložení negativního lustračního osvědčení. Nutno podotknout, že tento požadavek oporu v Ústavě nenalézá. Dle Langáška je však tento požadavek vyžadován lustračním zákonem, přičemž jeho § 1 odst. 4 se vztahuje i pro výkon funkce soudce.⁴⁵ Vysvětluje, že se tento požadavek vztahuje i na soudce Ústavního soudu, a dodává, že v době vzniku lustračního zákona zřejmě nebyl žádný důvod odlišovat kategorii ústavních soudců od soudců obecných soudů. Otázku, zda i dnes vyžadovat předložení lustračního osvědčení po kandidátech na ústavní soudce, nechává otevřenou.⁴⁶

Naopak Sládeček poněkud zřetelněji tvrdí, že předložení negativního osvědčení lze *cum grano salis* subordinovat pod požadavek bezúhonnosti.⁴⁷ Nutno podotknout, že mezi autory komentářové literatury nepanuje jednomyslná shoda v interpretaci kritéria bezúhonnosti. Na tento požadavek lze také nahlížet nejen v jeho formálním slova smyslu. Mimo pole zákona je totiž uvažováno také i o morálním a vůbec o celém hodnotovém ukotvení kandidáta.⁴⁸

Podmínka volitelnosti do Senátu odkazuje na čl. 19 odst. 2 Ústavy ČR: „*Do Senátu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let.*“ Lze jí podřadit tyto 3 podmínky: **české státní občanství (2)**, **pasivní volební právo (3)** a **věk minimálně 40 let (4)**.

Vysokoškolským právnickým vzděláním (5) se rozumí řádně ukončené magisterské studium v oboru právo na české právnické fakultě⁴⁹ (popř. nostrifikace absolutoria obdobného

⁴⁵ Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky.

⁴⁶ LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 84 Soudci Ústavního soudu. In: RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Wolters Kluwer, 2015, s. 834–835.

⁴⁷ „Podle § 1 odst. 4 zákona č. 451/1991 Sb. (...) se tento zákon vztahuje i na soudce, tedy i na soudce Ústavního soudu, proto by měl kandidát na soudce předkládat negativní ‚lustrační osvědčení‘ podle tohoto zákona. Tuto povinnost je možno – *cum grano salis* – podřadit kritériu bezúhonnosti.“ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84, s. 928.

⁴⁸ K tomu srov. projednávání kandidátů na půdě Senátu, kde se mezi obligatorními požadavky objevuje také právě požadavek morálního kreditu kandidátů. „*Prezident klade vysoké nároky na odbornost, morální charakteristiku osobnosti a chování kandidáta v minulosti.*“ Zápis z 4. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu PČR ze dne 16. ledna 2003 (V souvislosti s vyslovením souhlasu s jmenováním Jiřího Muchy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-09-15]. Nebo např. vystoupení místopředsedkyně Senátu Miluše Horské: „*Při výběru soudců by totiž nemělo jít o to, zda se jejich názory shodují s našimi, zejména jsou-li politické názory měnlivé, zatímco ty soudcovské by měly vydržet co nejdéle, tak jak se mění, nebo možná raději, nemění se zákony. Mělo by jít více o hodnoty, které vyznávají a jejich soulad s naším ústavním řádem, o jejich odbornost, mravní integritu, zkrátka o způsobilost přispět k dobré práci Ústavního soudu.*“ Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miroslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-09-15]. Nebo úryvek z vystoupení Brigity Chrastilové, ředitelky legislativního odboru Kanceláře prezidenta republiky: „*Samozřejmě pan prezident je si vědom závažnosti věci, abychom na Ústavním soudě měli lidi velice právnicky erudované a samozřejmě s vysokým morálním kreditem.*“ Zápis z 33. schůze Ústavně-právního výboru Senátu PČR ze dne 12. 1. 2000. *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-09-23].

⁴⁹ „[P]řikládám se zatím k tradičnímu výkladu, jenž základní kvalifikační podmínky pro soudce Ústavního soudu interpretuje stejně jako by šlo o soudce obecného soudu (srov. § 60 odst. 3 zák. o soudech a soudcích), neboť jde stále o výkon jedné a téže moci soudní.“ RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky; Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky*, s. 836.

studijního programu v zahraničí).⁵⁰ V této otázce mezi tvůrci komentářů panuje shoda. Naopak poněkud netradiční se může jevit skutečnost, že pro tuto funkci není vyžadováno složení odborné právnické zkoušky.⁵¹

U předpokladu **10leté činnosti v právnickém povolání (6)** se autoři komentářů shodují na tom, že formulace tohoto požadavku je nepřesná a faktické zhodnocení splnění této podmínky náleží prezidentovi a Senátu.⁵²

3.2 Mechanismus jmenovacího procesu soudců Ústavního soudu ČR

V názvu kapitoly je uvedeno slovo „mechanismus“. Tím je myšlen celý běh formálně procesních úkonů, který na svém úspěšném konci vyústí ve jmenování nového ústavního soudce či soudkyně. Tato kapitola navazuje na výše objasněné zákonné požadavky kladené na tuto funkci a klade si za cíl detailně popsat, jak s nimi v rámci jmenovacího procesu nakládají a posuzují je jeho jednotliví aktéři, tj. prezident republiky a Senát.

3.2.1 Prezident

Celý mechanismus jmenovacího procesu shrnuje čl. 84 odst. 2 Ústavy: „*Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky⁵³ se souhlasem Senátu.*“ Právě čl. 62 Ústavy obsahuje výčet ustanovení, na které se nevztahuje požadavek kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřené osoby, přičemž „*[d]ůvody tohoto odlišení je třeba spatřovat v úmyslu posílit postavení prezidenta republiky, a tím mu umožnit, aby některé z jeho pravomocí byly vykonávány nezávisle na vládě[.]*“⁵⁴

Pod pojmem „souhlas Senátu“ je myšleno přijetí usnesení Senátu, které prokáže zaujetí pozitivního stanoviska nadpoloviční⁵⁵ většiny přítomných senátorů k projednávané osobě na tuto funkci navrženou prezidentem republiky.⁵⁶ V praxi tak Senát činí přijetím usnesení se souhlasným (popř. nesouhlasným) postojem.

⁵⁰ „Tuto základní podmínku splňuje i kandidát, jemuž bylo zahraniční vysokoškolské vzdělání uznáno (nostrifikováno) za magisterské právnické vzdělání v České republice podle zákona o vysokých školách.“ Ibid.

⁵¹ „Diskusí se může jevit skutečnost, že pro výkon funkce se nevyžaduje kvalifikace soudce (srov. čl. 93 a komentář k němu), resp. se nepředpokládá složení odborné právnické zkoušky (justiční, advokátské atp.), event. získání vědecko-pedagogického titulu (docent, profesor).“ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84, s. 928.

⁵² Sládeček uvádí: „Pokud jde o požadovanou praxi v ‚právnickém povolání‘, formulace je velmi nepřesná a obecná, a umožňuje tak poměrně benevolentní výklad (hodnocení naplnění požadavků praxe fakticky přísluší prezidentovi a Senátu). Za výkon právnického povolání se tak v praxi považuje i výkon funkce obecního zastupitele, což zcela zřejmě kritériu neodpovídá. Činnost poslanců a senátorů je výkonu právnického povolání bližší, nicméně jistým pochybnostem se vyhnout nelze.“ Ibid. Tomáš Langášek zase článek 84 komentuje: „Nutno v této souvislosti připustit, že rozhodující slovo, jaká právní praxe a v jakém rozsahu bude tomu kterému kandidátu uznána, má prezident republiky, případně Senát. Byla-li soudcem Ústavního soudu jmenována osoba, jež kvalifikační podmínky nesplňovala, nelze se již zřejmě nápravy domoci (srov. Kysela, 2009, s. 657)“ LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 84 Soudci Ústavního soudu, s. 836–837.

⁵³ Prezident soudce Ústavního soudu jmenuje vždy v souladu s čl. 62 písm. e) Ústavy.

⁵⁴ HERC, Tomáš. Čl. 62 Základní pravomoci prezidenta republiky, s. 582. Zajímavostí je, že v citovaném komentáři se kapitola následujícího čl. 63 nazývá „Prezidentské pravomoci vykonávané v součinnosti s vládou“.

⁵⁵ Srov. § 140 odst. 3 zákona č. 107/1993 Sb., o jednacím řádu Senátu (dále jen „JŘS“).

⁵⁶ „Souhlasem Senátu se rozumí přijetí usnesení, kterým se potřebná většina senátorů kladně vyjádří k osobě navržené prezidentem republiky.“ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84, s. 925.

Prvním krokem prezidenta republiky, který navazuje na jeho rozhodnutí jmenovat jím vybraného kandidáta či kandidátku, je, že si „vyžádá od Senátu souhlas ke jmenování soudce.“⁵⁷ V praxi má taková žádost prezidenta podobu dopisu adresovaného předsedovi Senátu, v němž i obvykle v krátkosti naznačí profil navržených. Pro přijetí usnesení k návrhu prezidenta má Senát vyhrazen 60denní lhůtu a v případě, že by nebylo v této věci ve stanovené lhůtě hlasováno, pak „platí, že k jmenování soudce Senát souhlas dal.“⁵⁸ Dlužno dodat, že k takové situaci prozatím nedošlo.

3.2.2 Senát

Po doručení této žádosti předsedovi Senátu je jeho předseda dále vázán JŘS.⁵⁹ Tuto žádost „postoupí předseda Senátu organizačnímu výboru a rozešle jej všem senátorům a senátorským klubům.“⁶⁰ Organizační výbor žádost přidělí Ústavně právnímu výboru Senátu (dále jen „ÚPV“), který zastává úlohu tzv. „garančního výboru“, a Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu (dále jen „VVVKLP“).

Následuje projednání žádosti ve výborech. Dva zmíněné výbory zaujmou stanovisko, kde formou usnesení plénu Senátu doporučí, nebo nedoporučí vyslovit souhlas se jmenováním.⁶¹

Zajímavostí je, že ÚPV přijímá vždy ke všem kandidátům vlastní usnesení i v případě, že prezident podá více návrhů najednou. Naopak VVVKLP v takových případech od svého 73. usnesení přijatého na 7. schůzi konané dne 17. dubna 2013 přijímá usnesení jen jedno, v němž jsou inkorporováni všichni navržení kandidáti. K této kuriozitě se vyjádřili i zpravodajové obou výborů na 21. schůzi Senátu konané dne 29. 5. 2014. Senátor Miroslav Antl, zpravodaj ÚPV, tento způsob zdůvodňuje tím, že „každý kandidát si zasluhuje samostatné rozhodnutí ÚPV horní komory českého Parlamentu.“ Naopak senátor Jiří Čunek, zpravodaj VVVKLP, objasňuje odlišný způsob přijímání usnesení tím, že „výbor přes to všechno, že si všech nezměrně váží a nechce snížit jejich vážnost[,] zracionalizoval své usnesení do jednoho, takže všichni 3 jsou zahrnuti do jednoho usnesení.“⁶²

⁵⁷ Srov. § 6 odst. 1 ZÚS.

⁵⁸ Srov. § 6 odst. 2 ZÚS.

⁵⁹ Zákon č. 107/1993 Sb., o jednacím řádu Senátu.

⁶⁰ Srov. § 140 odst. 1 JŘS.

⁶¹ Výpovědní hodnota usnesení výborů má však hodnotu vyšší o další informace tykajících se dalších formálních náležitostí (např. zejména zda-li kandidáti splňují všechny podmínky kladené na tuto funkci Ústavou, dále obvykle doporučují plénu hlasovat o vyslovení souhlasu tajně či určují zpravodaje výboru k projednání této věci na plenární schůzi Senátu). Jako zástupce těchto usnesení uvedu po jednom z každého výboru. Například: 154. usnesení Ústavně právního výboru Senátu Parlamentu České republiky z 33. schůze konané dne 14. května 2014 k Žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky se jmenováním soudce Ústavního soudu (Doc. JUDr. Vojtěch Šimíček) nebo 200. usnesení Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice z 22. schůze, konané dne 14. května 2014 k žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky s jmenováním soudců Ústavního soudu (JUDr. Jiří Nykodým, doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, JUDr. Tomáš Lichovník).

⁶² Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2014 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Nykodýma, Vojtěcha Šimíčka a Tomáše Lichovníka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Před jednáním pléna Senátu se žádosti zabývají nejen dva jmenované výbory, ale také jednotlivé senátorské kluby.⁶³ Ostatní debaty nad jednotlivými žádostmi, ale i celým jmenovacím procesem, jsou soustředěovány v kuloárních debatách.⁶⁴ Je ovšem zřejmé, že jejich předmět je zevnějšku z principu nerozmlžitelný – podobně jako je tomu u projednávání v senátorských klubech. Z nich a kuloárních debat je tudíž možno čerpat pouze z výpovědi senátorů v médiích, která informují o těchto projednáních, či zmínění „útržků“ na plénu. Teprve po projednání nominací ve výborech a klubech je přistoupeno k projednání věci na plénu Senátu.

Bod týkající se žádosti prezidenta je na plénu projednán podle páté části JŘS, který formuje speciální průběh bodu vyslovování souhlasu se jmenováním ústavních soudců na schůzi Senátu. Předsedající schůze zahájí projednávání bodu a navrhne, aby plénum hlasováním projevilo souhlas s účastí nominované osoby na jednání.⁶⁵ V případě, že na schůzi není přítomen prezident republiky, ale jeho zástupce, je nutno hlasovat i o jeho účasti na jednání.⁶⁶ Po přivítání kandidujících a prezidenta (případně zástupců prezidenta) přichází k řečnickému stolku navrhovatel (tj. prezident či jím pověřený zástupce), jenž diskutovaný bod uvede.⁶⁷ Následně se slova ujímají zpravodajové obou výborů, které se žádostí zabývaly.⁶⁸ První vystupuje vždy zpravodaj garančního výboru. Účelem zpravodajské zprávy je podání informace o tom, jak probíhalo projednání navržených ve výborech a seznámení pléna s přijatým usnesením (především, zda výbor vyslovení souhlasu doporučuje či nikoli). VVVKLP se dvakrát stalo, že ve svém usnesení nezaujal žádné stanovisko v otázce doporučení Senátu vyslovit souhlas se jmenováním. Vždy tomu tak bylo v důsledku nejasného výsledku hlasování, který skončil „remízou“. Tato dvě usnesení jsou tak bez principiální informace: 120. usnesení z 21. schůze výboru ze dne 7. 3. 2002 a 114. usnesení z 12. schůze výboru ze dne 20. 8. 2013.⁶⁹ Oproti tomu žádné usnesení ÚPV tuto informaci nepostrádá.

⁶³ K tomu srov. vystoupení místopředsedy Senátu Jana Rumla: „*Chtěl bych říci, že u každého kandidáta, jak u toho, který dostane náš souhlas či nedostane náš souhlas, je obvyklá, velmi komplikovaná procedura, kdy to projednávají dva z výborů, projednávají to všechny politické kluby. Věnujeme tomu hodiny a hodiny, diskutujeme o tom mezi sebou, pracujeme s nejrůznějšími informacemi, takže výsledek, i když není obsažen přímo potom na plénu zde v debatě, je samozřejmě plně kvalifikován, nebo lépe řečeno, my jej činíme s plným vědomím toho, co děláme.*“ Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 20. 5. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Stanislava Balíka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

⁶⁴ Senátor Martin Mejstřík: „*V kuloárních, ale i veřejných debatách zaznívá, že je velmi obtížné nalézt najednou tolik ctihodných osobností s potřebnou profesí, ale i morální kvalifikací.*“ Stenozáznam z 6. dne 14. schůze Senátu PČR ze dne 8. 4. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Milana Galvase). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

⁶⁵ Srov. § 50 odst. 2 JŘS.

⁶⁶ O účasti prezidenta republiky na jednání Senátu se hlasovat nemusí. Srov. § 50 odst. 1 JŘS.

⁶⁷ Srov. § 59 odst. 2 JŘS.

⁶⁸ Srov. § 59 odst. 3 JŘS.

⁶⁹ Senátor Václav Jehlička. „*[V] tajném hlasování o návrhu usnesení Senátu uvedeném v senátním tisku č. 181 se pro doporučení z 10 přítomných senátorů vyslovilo 5, proti byli 2 senátoři a 3 hlasovací lístky byly neplatné.*“ Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-21]. Senátor Jiří Čunek: „*V tajném hlasováním nepřijal žádné doporučení. Mám-li se chopit terminologie předřečníka, je to ve sportovní hantýrce plichta, neboli bylo to nerozhodně 4 : 4.*“ Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČR ze dne 21. 8. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Sváčka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-21].

Po přednesu zpravodajských zpráv je otevřena rozprava.⁷⁰ Trend posledních jednání ukazuje, že prvními vystupujícími rozpravy jsou kandidáti či kandidátky na funkci.⁷¹ Jednotliví senátoři se do ní mohou hlásit a k věci se vyjádřit až do ukončení rozpravy. Průběh a obsah rozpravy je pak individuální v závislosti na kandidátech či kandidátkách.

Nehlásí-li se do rozpravy další řečníci, je ukončena a navrhovatel a zpravodajové mají příležitost vystoupit se závěrečným slovem.⁷² Po přednesu závěrečných slov je hlasováno na návrhy výborů, které tradičně do svého usnesení zahrnou i doporučení o návrhu hlasovat tajně,⁷³ o způsobu hlasování.⁷⁴ Tajné hlasování bylo Senátem prozatím vždy schváleno a poté vystupuje předseda volební komise s instrukcemi o průběhu hlasování. Následuje přerušení jednání za účelem tajného hlasování.

Tajné hlasování se na půdě Senátu, dle instrukcí předsedy volební komise, tradičně odehrávalo v Prezidentském salonku. Senátoři po podpisu prezenční listiny obdrželi hlasovací lístky (v případě hlasování o vícero kandidátech byly hlasovací lístky ještě i barevně odlišeny). Na nich stálo zpravidla jméno a před ním pořadové číslo. Jediné platné a přípustné úpravy hlasovacího lístku byly dvojího typu. V případě souhlasu se jmenováním senátor pořadové číslo

⁷⁰ Srov. § 60 odst. 1 JŘS.

⁷¹ Vystoupení nominovaných však není pravidlem. Ve dvou případech (resp. v pěti – jsou-li započteny i projednávání na půdě Poslanecké sněmovny PČR v době neexistence horní komory) nominovaní nevystoupili na schůzi vůbec. Srov. Stenozáznam z 4. dne 18. schůze Senátu PČR ze dne 31. 5. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Františka Duchoně). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]; a Stenozáznam z 6. dne 14. schůze Senátu PČR ze dne 8. 4. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Milana Galvase). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]. K projednávání kandidujících na poli Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR srov. Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]; Stenografický zápis z 13. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 13. 10. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivany Janů, Evy Zarembové a Ivana Průši). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]; a Stenografický zápis z 16. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 18. 2. 1994 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Varvařovského). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

⁷² Srov. § 68 JŘS.

⁷³ Je nutné rozlišovat jednání, která se odehrávala v dolní komoře českého parlamentu. Zásadním rozdílem je, že zde se žádosti prezidenta zabýval pouze jeden výbor (ústavně právní). Tento „poslanecký“ výbor narozdíl od těch „senátních“ ve všech svých usneseních doporučil plénu hlasovat o žádosti veřejně (případně jednotlivě při příležitosti projednávání vícero navržených). Srov. poznámku č. 56.

⁷⁴ Srov. § 71 odst. 2 JŘS. Téma způsobu hlasování o žádosti prezidenta bylo otevřeno hned při jejím prvním projednávání ve vystoupení poslance Miroslava Čapka, který plédoval pro tajné hlasování z důvodu zamezení odhalení podporující politické strany soudci či soudkyněmi: „*[M]ám za to, že by se mělo jednat o hlasování tajné, byť půjde pouze o kandidáty, které prezident republiky může či nemusí jmenovat. Soudní moc je ale mocí nezávislou. A mám za to, že i kandidáti, kteří poté budou vykonávat funkci ústavního soudce, by neměli ani vědět, která politická strana Poslanecké sněmovny jim vyjádřila svoji podporu či nikoliv k doporučení pro jejich jmenování.*“ Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

před jménem zakroužkoval. V opačném případě bylo pořadové číslo před jménem přeškrtnuto křížkem.⁷⁵

Po znovuzahájení přerušeno bodu předsedající vyzve předsedu volební komise, aby seznámil Senát s výsledkem hlasování. Poté předsedající projednávání této věci ukončí. Výstup projednávání žádosti v Senátu má podobu usnesení s informací, zda Senát ke jmenování souhlas vyslovil, či nikoli.⁷⁶ Tímto úloha Senátu v jmenovacím procesu kandidátů na funkci soudce Ústavního soudu končí. K roli Senátu v celém jmenovacím procesu je nutno podotknout, že zkoumání předpokladů pro výkon funkce soudce ÚS se pohybuje mnohdy i nad rámcem stanoveným dotčenými právními předpisy.⁷⁷

3.3 Výkon funkce soudce Ústavního soudu

Prezident se seznámí s usnesením Senátu a pokud nominovaný získal souhlas ke jmenování, může přistoupit k jeho jmenování.⁷⁸ V celé poměrně krátké historii „naplňování“ ÚS se stalo pouze jednou, že ke jmenování byl vysloven souhlas, ale prezident v Senátu úspěšného Pavla Matese nejmenoval. Soudce ÚS se své funkce ujme složením slibu do rukou prezidenta.⁷⁹ Ten zní:

„Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.“⁸⁰

Na samotný výkon funkce se pak váží další specifické požadavky zakazujícího charakteru. Nelze ji vykonávat souběžně s jinou placenou funkcí či jinou výdělečnou činností (výjimkou je správa vlastního majetku a vědecká, pedagogická, literární či umělecká činnost). Tyto činnosti

⁷⁵ Srov. vystoupení senátora Tomáše Kládívka, předsedy volební komise: „Před vstupem do Prezidentského salónku obdržíte po podpisu prezenční listiny tři barevně odlišné hlasovací lístky. Žlutý hlasovací lístek s pořadovým číslem 1 a se jménem doktor Jiří Nykodým, modrý hlasovací lístek s pořadovým číslem 1 a se jménem docent doktor Vojtěch Šimíček a zelený hlasovací lístek s pořadovým číslem 1 a se jménem doktor Tomáš Lichovník. Souhlas se jmenováním soudcem Ústavního soudu vyjádříte zvláště pro každého z kandidátů na příslušném hlasovacím lístku, a to zakroužkováním pořadového čísla před jeho jménem. Nesouhlas pak přeškrtnutím pořadového čísla před jeho jménem příslušného hlasovacího lístku. Platným hlasovacím lístkem bude ten, na kterém bude pořadové číslo 1 buď zakroužkováno, nebo přeškrtnuto křížkem. Jiný než mnou zmíněný způsob úpravy bude znamenat neplatný hlasovací lístek“ Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2014 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Nykodýma, Vojtěcha Šimíčka a Tomáše Lichovníka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-24].

⁷⁶ Tato usnesení jsou si bezmála (až na jména kandidátek či kandidátů a konečného stanoviska) totožná. Jako jeden příklad za všechny uvádím: 28. usnesení Senátu Parlamentu České republiky z 2. schůze, konané dne 3. prosince 2014. *senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]. Pro lepší představu, jak takové senátní usnesení vypadá (včetně dopisu prezidenta republiky, v němž horní komoru žádá o vyslovení souhlasu ke jmenování), připojuji to nejaktuálnější z nominace Jana Svatoně do příloh práce jako přílohu č. 1.

⁷⁷ K tomu srov. pozn. č. 158.

⁷⁸ Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházkové a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

⁷⁹ Srov. čl. 85 odst. 1 Ústavy.

⁸⁰ Srov. čl. 85 odst. 2 Ústavy.

soudců nesmí být na újmu této funkce co do významu a důstojnosti a nesmí ohrozit důvěru v nezávislé a nestranné rozhodování ÚS.⁸¹ O skutečnostech, o nichž se soudci dozvěděli ve spojitosti s výkonem funkce, jsou vázáni mlčenlivostí (a to i po odchodu z funkce).⁸² A právě v odkazu na kapitolu 2.1.2 Ústavní soud Československé republiky je tato funkce nespojitelná s členstvím v politické straně nebo v politickém hnutí.⁸³

⁸¹ Srov. § 4 odst. 2 ZÚS

⁸² Srov. § 5 ZÚS.

⁸³ Srov. § 4 odst. 3 ZÚS. Tím je zákonem ošetřena situace, kdy by jedna osoba držela v rukou moc výkonnou i soudní. Historie ústavního soudnictví dokonce takový děsivý případ pamatuje, když se v prosinci roku 1938 předseda tehdejšího ÚS ČSR Jaroslav Krejčí stal ministrem spravedlnosti v Beranově vládě a nadále jím zůstal i v navazující Eliášově vládě. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. Ústavní soud [online]. [cit. 2022-08-25]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/ustavni-soud-csr-1920-1948>.

4. EMPIRICKO-ÚVAHOVÁ ČÁST

Odpověď na úvodní formulaci výzkumné otázky (*Jaký je ideální profil pro funkci soudce „čtvrtého“ Ústavního soudu?*) by se po obeznámení s teoretickým základem mohla zdát vskutku jednoduchá – vždyť o tom pojednává Ústava, tam je odpověď. Při pozornějším zkoumání však lze mezi jednotlivými osobami, které byly navrženy do funkce soudce ÚS, nalézt podobné aspekty a skutkové okolnosti, které sehrály klíčovou roli v posuzování kandidujících v Senátu.

Zákon nepopíratelně vyčerpá odpověď na otázku, **jak** se na ÚS jeho soudci „dostanou“ a jaký proces tomu předchází. Zákonná charakteristika soudců je však pro praxi značně nedostačující, neb zkušených a vynikajících právníků starších 40 let je v Česku mnoho. Oproti tomu otázka, **kdo** by měl být soudcem ÚS, nalézá v zákoně odpověď velmi kusou a neuspokojivou. Při hledání soudců „čtvrtého“ (či jakéhokoli dalšího) ÚS je proto nutné vycházet z myšlenky, v níž jsou na budoucí soudce kladena další kritéria, jež svým charakterem přesahují teoretickou literu zákona.

Na poli Senátu se jeho jednací řád ve své devatenácté části věnuje spíše procesním a dalším formálním náležitostem, které souvisejí s jednáním o vyslovení souhlasu s jmenováním soudců ÚS. Naopak nastíněním konkrétních klíčových mezníků (ne těch procesních!) samotného projednávání kandidátů na výborech a nakonec i na plénu se žádný právní dokument nezabývá.

V praktické části se pokusím najít **ideální profil pro funkci soudce „čtvrtého“ ÚS**. Nebudu se snažit hledat ideálního (modelového) soudce, neboť se ztotožňuji se závěrem jedné ze statí Elišky Wagnerové, že „*neexistuje modelový soudce[,]“* a dokonce „*hledat ho je potenciálně škodlivé.*“⁸⁴ Domnívám se však, že v období před velkou personální obměnou ÚS, kdy do konce roku 2023 vyprší mandát 7 ústavních soudců a v horizontu 2 let dojde téměř k úplné personální obměně ÚS, je vhodné onu potenci mírně potlačit – a to při pomyšlení na reálnou hrozbu a důsledky, které by mohlo zapříčinit nedostatečné vypořádání se s hledáním vhodných ústavních soudců. Zejména pak při vědomí, že veřejná diskuse je dalším „hlasem“, který může do jisté míry napomáhat tvarovat rozhodování zapojených orgánů.⁸⁵

Budu se tedy snažit najít **ideální profil soudce**, který zohlední jeho **subjektivní** schopnosti a **objektivní** skutečnosti na straně jedné a na té druhé **kolektivní** aspekty soudcovského sboru a aktuální **potřebu ÚS**. Při hledání takového profilu na něj budu nahlížet částečně i srovnávací perspektivou s akcentem na „třetí“ ÚS.

⁸⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. Osobnost soudce. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Nezávislost soudní moci*. Praha: Leges, 2020, s. 162.

⁸⁵ „Právě veřejná diskuse [...] může hrát ne nedůležitou roli při výběru jednotlivých kandidátů, resp. může přispět určitým způsobem při formování vůle orgánů, které jsou konečným výběrem pověřeny.“ SOUČKOVÁ, Jitka. *Proces výběru a jmenování soudců Ústavního soudu a jeho politické aspekty*, s. 130.

4.1 Subjektivní aspekty ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS

V této kapitole se budu soustředit izolovaně na ideální charakteristiku každého jednotlivého soudce, který vstoupí na ÚS, a opomenou vnímání personálního složení soudu jako sboru. Je docela přirozené požadovat i očekávat po lidech, kteří uvedou v život instituci s mocí ochrany ústavnosti, prokázání těch nejlepších kvalit než se spokojit se základními zákonnými požadavky. Cílem je pomocí „nadstavbových“ kritérií co možná nejvíce zúžit okruh vhodných osob.

To je ostatně možné vysledovat i v Senátu, který prověřuje prezidentem předložené kandidáty a rozhoduje se, komu vysloví svůj souhlas ke jmenování. Dost možná většina přezkumu odbornosti, schopností či charakterových vlastností kandidáta se pak odehrává zrovna na poli nad rámcem zákona.⁸⁶

Opět naváží na tezi Elišky Wagnerové, která tvrdí, že „[n]a čem je třeba trvat je vnitřně pevná a emancipovaná soudcovská osobnost s dostatečnými životními zkušenostmi, která je schopná rozhodovat dle svého svědomí a vždy v rámci ústavního pořádku, který má dokonale, tj. stoprocentně internalizovaný.“⁸⁷

V následujících řádcích se tedy budu soustředit na ohlédnutí se u každého kandidáta za jeho činy, které mohl sám svou vlastní vůlí ovlivnit – tuto rovinu budu chápat jako **subjektivní aspekty** každého soudce.

4.1.1 Politická minulost jako kontraindikace na post ústavního soudce?

ÚS je místo, kde se snoubí právo s politikou, a potvrzuje tak tendenci české justice, že v závislosti na rostoucí soudní instanci se úměrně rozšiřuje i průnik těchto dvou oborů. V případě ÚS se dokonce předpokládá, že se bude zabývat politickými otázkami. Tuto skutečnost si uvědomují i jeho samotní soudci, jak plyne z knihy autorského kolektivu v čele s Hubertem Smekalem a Jaroslavem Benákem. Jednou z výzkumných metod této knihy spočívá v anonymizovaných rozhovorech s ústavními soudci. Jeden z ústavních soudců míní: „Rozlišit ústavní a politickou rovinu nejde. Ústava je politický dokument.“⁸⁸ Další přidává: „Ústavní soud sice soud je, (...) ale je to z části politická instituce, (...) takže není na místě si hrát na to, že je ÚS instituce odtržená od politiky.“⁸⁹ Třetí „bezejmenný“ soudce dodává: „Ústavní soud je specifický v tom, že vyřizuje napůl politické záležitosti, že se sem obrací skupiny senátorů, zleva zprava[.]“⁹⁰ Z řad senátorů toto snoubení práva a politiky vyjádřil velmi trefně někdejší senátor Jiří Dienstbier: „Ústavní soud samozřejmě vždycky bude instituce,

⁸⁶ Vystoupení senátorky Soni Paukrtové: „Já bych chtěla říct, že nutnou podmínkou je vzdělání a praxe. A tou podmínkou, kterou posuzuje Senát, musí být to, zdali člověk splňuje další kritéria[.] [...] To znamená, že kandidáti na post ústavního soudce by měli naplňovat požadavek odborné způsobilosti a trestní bezúhonnosti, ale měli by především být garantem dodržování Ústavy a hodnot právního státu proti účelovému sloužení práva politickým a jiným zájmům. Právě proto Senát neposuzuje jenom to, že kandidát splňuje kritéria, on musí pohlížet na kandidáta ze všech úhlů tohoto pohledu.“ Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 25. 4. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Zdeňka Koudelky). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22].

⁸⁷ WAGNEROVÁ, Eliška. *Osobnost soudce*, s. 162.

⁸⁸ SMEKAL, Hubert et al. *Mimoprávní vlivy na rozhodování českého Ústavního soudu*, s. 182–188.

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ *Ibid.*

*kteřá není čistě justiční povahy, ale vždy bude mít politický přesah, protože skoro každé rozhodnutí, přinejmenším v oblasti abstraktní kontroly ústavnosti, je politické do jisté míry nebo má alespoň takový rozměr.*⁹¹ Kolorit pohledů na vnímání postavení ústavního práva a politiky uzavřu tím od Jana Kysely. Dle něj ústavní právo „[r]eflektuje skutečnost, že právo je plodem politiky, ale současně i jejím rámcem[.]“⁹²

Nedostatečně objasněno však nadále zůstává, zda politika na ÚS podvědomě (?) nevstupuje i jinak než ve formě podání, která přicházejí na Joštovu 8 a čekají na svůj verdikt. Je tedy možné, aby v souvislosti s „naplňováním“ ÚS vstupovala do hry politika nad rámec zákona? Nedochozí tak k politizaci justice jako negativnímu vedlejšímu produktu vysoké politické hry?

Metodika empirického výzkumu

Při zpracovávání mechanismu jmenovacího procesu, když jsem na něj nazíral politickou optikou jsem pracoval s atributy, které každou z osob navrženou na funkci ústavního soudce zařazovaly do jednotlivých kategorií. Těmito určujícími kategoriemi byly: jestli osoba získala doporučující stanovisko ke jmenování a byla úspěšně jmenována do funkce soudce ÚS, zda byla členem některé z politických stran/hnutí a popř. jaké konkrétní politické strany byla daná osoba členem. Zvlášť jsem potom rozlišoval, zda osoba byla členem Komunistické strany Československa (dále jen „KSČ“).⁹³ Pomocí těchto jednotlivých kategorií jsem za použití tabulkového softwaru Microsoft Excel modeloval jejich rozličné kombinace. Data, která posloužila jako podklad k empirickému výzkumu, jsem připojil do příloh práce jako přílohu č. 2.

Empirický výzkum

Z nahlédnutí na jmenovací proces z perspektivy politické příslušnosti jednotlivých kandidátů plyne, že více než polovinu osob, u nichž prezident žádal Senát o vyslovení souhlasu ke jmenování, lze spojit s členstvím v některé z politických stran. Tak tomu bylo u 37 z celkem 65 nominací (tj. 56,9 %).⁹⁴ Potom, co prezidentské návrhy prošly Senátem, byla úspěšnost nominací spojených s členstvím v politické straně 67,6 % (na ÚS bylo jmenováno 25 úspěšných z 37 předložených nominací s členstvím v některé z politických stran). V globálním měřítku tak bylo celkem 52,1 % soudců, kteří kdy byli jmenováni na ÚS, členy některé politické strany (z celkem 48 úspěšných nominací, které dospěly ke jmenování nových soudců, 25 souviselo s členstvím v některé z politických stran).

⁹¹ Vystoupení senátora Jiřího Dienstbiera. Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-23].

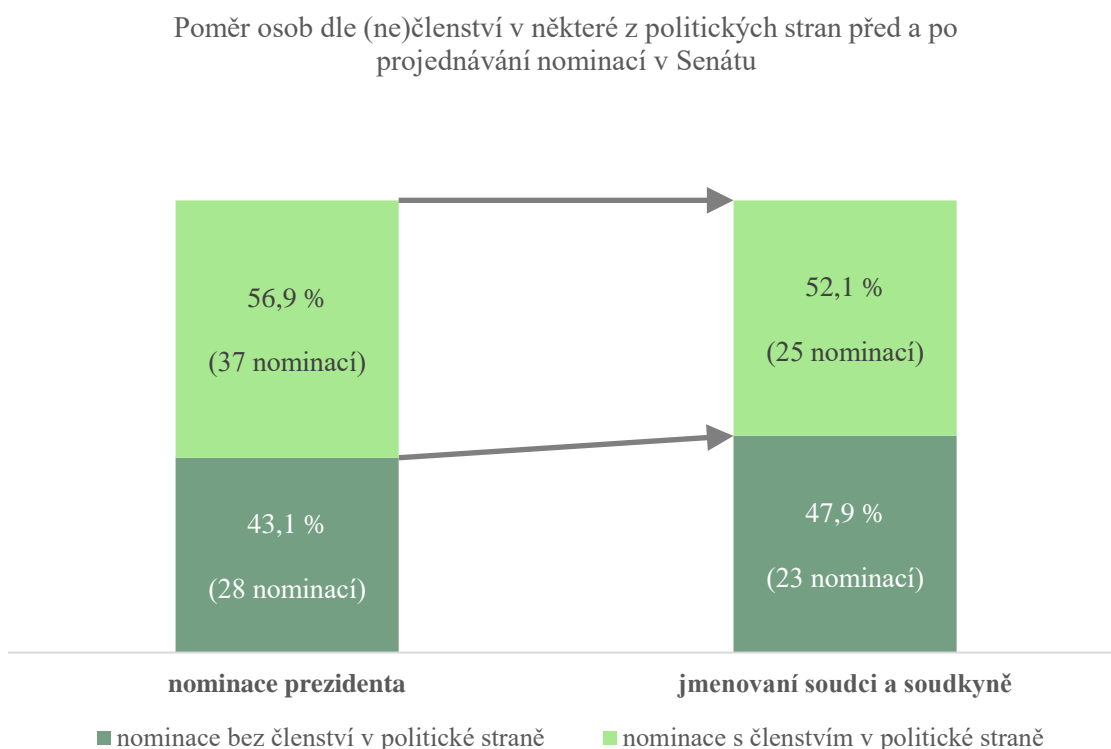
⁹² KYSELA, Jan. *Ústava mezi právem a politikou – Úvod do ústavní teorie*. Leges, 2014, s. 48.

⁹³ Označení „KSČ“ budu pro účel této práce chápat jako zastřešující termín také pro Komunistickou stranu Čech a Moravy, která svým způsobem představuje pokračovatelku této politické strany.

⁹⁴ Pro účel této kapitoly nebudu počítat s počtem osob, jež kdy byly prezidentem do funkce navrženy, nýbrž s počtem nominací, které kdy Senát od prezidenta republiky obdržel. Důvodem je, že při nazírání na jmenovací proces politickou optikou, kdy by byly z výzkumu vyloučeny všechny druhé nominace, by došlo k opomenutí všech druhých nominací, kde do hry vstupovala politika, jako například u Miloslava Výborného.

Role Senátu v mechanismu jmenovacího procesu bývá často vnímána jako „filtrační“.⁹⁵ V Senátu neuspělo 32,4 % nominací s konexí na jakoukoli politickou stranu. Nejsou-li započteny nominace spojované s osobami s minulým členstvím v KSČ, pak u osob spojených s jakoukoli jinou politickou stranou Senát uplatňuje „filtrační“ úlohu v 29,4 %.⁹⁶ Naopak u osob bez konexe na kteroukoli politickou stranu se míra neúspěšnosti snížila na 17,9 %.⁹⁷ Ze srovnávacího hlediska lze shrnout, že Senát uplatňoval svou „filtrační“ úlohu častěji u osob s konexí na nějakou politickou stranu než u osob bez této konexe.

Výše uvedené údaje jsem pro zpřehlednění zanesl do 100% skládaného sloupcového grafu (Graf 1). V tomto grafu je vyjádřen součet všech nominací v každém sloupci (tzn. ve dvou kategoriích – celkový počet předložených nominací a jmenované osoby) vyjádřen v procentech. Graf 1 umožňuje vysledovat trend, že počet nominací, které lze spojit s členstvím v politické straně, „filtruje“ Senát častěji než nominace bez této charakteristiky.

Graf 1: Poměr osob dle (ne)členství v některé z politických stran před a po projednávání nominací v Senátu

⁹⁵ Srov. vystoupení senátora Jiřího Stodůlky: „Proto zvolil [ústavodárce] prezidenta republiky a Senát jako tu konzervativnější, brzdící a snad i jistým nadhledem vybavenou dvojici vrcholných orgánů exekutivy a legislativy. Prezident má v této dělbě práce úlohu iniciátora, Senát filtru.“ Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22]. K této úloze Senátu srov. JANKŮ, Štěpán. *Ústavní soudce v očích Senátu: souhlas jako pouhá formalita, či důsledný filtr?*. 2018, Studentsko-vědecká odborná činnost, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

⁹⁶ V Senátu neuspělo 5 ze 17 takových nominací. Konkrétně se jednalo o Irenu Pelikánovou, Vladimíra Balaše, Kláru Veselou Samkovou, Zdeňka Koudelku a druhou nominací Miloslava Výborného.

⁹⁷ Senátu bylo předloženo 28 nominací bez konexe na jakoukoli politickou stranu, přičemž 5 z nich bylo neúspěšných. To se týkalo konkrétně nominace Pavla Matese, Aleše Pejchala (jeho dvou nominací), Jiřího Nykodýma a Petra Poledníka.

Neúspěšné modely

Z přiloženého grafu (Graf 1) je patrné, že z 37 nominací, u nichž lze vypočítat spojitost s členstvím v některé z politických stran nezískalo od Senátu souhlas a nebylo jmenováno právě 12 takových. Zaměřím se právě na to, jaká skutečnost představovala příčinu jejich neúspěchu a stala se tak kontraindikací na post ústavního soudce. Velmi zjednodušeně mě budou zajímat případy, kde Senát splnil úlohu „politického filtru“.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že se v této kapitole nebudu detailněji zabývat nominacemi, které lze spojit s minulým členstvím v KSČ, protože tuto politickou stranu budu dále podrobněji zkoumat v nadcházející kapitole.

Po uplatnění i tohoto kritéria je okruh osob, které neuspěly v Senátu a byly členem některé z politických stran (ale ne členem KSČ), zúžen na 5 osob. Jmenovitě jimi jsou: Irena Pelikánová, Vladimír Balaš, Klára Veselá Samková, Zdeněk Koudelka a Miloslav Výborný (konkrétně jeho druhá nominace již po absolvování prvního mandátu na ÚS). Oporou při hledání příčin neúspěšných nominací mi byly těsnopisecké zprávy Senátu a Poslanecké sněmovny PČR.

Po studiu stenozáznamů,⁹⁸ kde byli projednáváni zmínění kandidáti, jsem dospěl k závěru, že pouze v případě Zdeňka Koudelky a Miloslava Výborného došlo k neúspěchu z důvodů ryze politických. U Vladimíra Balaše a Kláry Veselé Samkové byla meritorní otázka, která zřejmě rozhodla v jejich neprospěch, spíše o vlastních životních pochybeních než o vstupu politiky do hlasování senátorů. Naopak z historicky první těsnopisecké zprávy, jež se týká jmenování ústavních soudců, ve vztahu k Ireně Pelikánové není dostatečně zřejmý důvod, který vedl k jejímu odmítnutí. Proto dále rozvedu jen projednávání Zdeňka Koudelky a druhou nominaci Miloslava Výborného.

S nadsázkou lze považovat za takto politicky „odfiltrovaného“ kandidáta **Zdeňka Koudelku**, který byl členem České strany sociálně demokratické (dále jen „ČSSD“). Miroslav Antl, zpravodaj ÚPV, negativně hodnotil zejména jeho legislativní činnost (tj. autorství koeficientu pro přepočítání hlasů na mandáty při příležitosti novelizace volebního zákona a jeho aktivitu v tzv. přílepcích – tehdy bylo jejich předmětem přesídlení Justiční akademie do Kroměříže).⁹⁹ Tezi přílepků dále rozvinula na zasedání senátorka Soňa Paukertová,

⁹⁸ Jedná se o tyto těsnopisecké zprávy: Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22]; Stenozáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 6. 8. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vladimíra Balaše, Václava Pavlíčka, Kláry Veselé Samkové a Dagmar Lastovecké). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22]; Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 25. 4. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Zdeňka Koudelky). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22]; Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-23].

⁹⁹ Vystoupení senátora Miroslava Antla: „[P]an Zdeněk Koudelka byl autorem kontroverzního koeficientu pro přepočítávání hlasů na mandáty. Novelu se stranám podařilo i přes nesouhlas tehdejšího prezidenta Václava Havla protlačit Parlamentem. Zákon skončil u Ústavního soudu, který zrušil jeho nejdůležitější část, a to právě koeficient přepočítávání hlasů[.] [...] My [jsme] vytýkali, někteří z nás, panu Zdeňku Koudelkovi, že byl

kteřé kandidát odpovídal na tuto problematiku zpočátku vyhýbavě, a nakonec se dočkala odpovědi, již sama zhodnotila jako zarážející. Kandidát v ní vyjádřil názor, že je třeba rozlišovat mezi vícero druhy přílepků a poukázal na jejich nekonzistentní judikaturu u ÚS.¹⁰⁰ V závěru rozpravy vystoupil také místopředseda Senátu Petr Pithart, který shrnul Koudelkovu „problémovost“ v jeho přílišné vstřícnosti k politikům.¹⁰¹ Pithart u něj zároveň odkryl zárodek myšlenky, která pracuje se snahou zalíbit se držitelům moci se zjištným očekáváním oplátky, když dojde třeba právě ke jmenování ústavních soudců.¹⁰² Právě jeho velmi silné pouto k politice pro senátory znamenalo nepřekonatelnou překážku v cestě „na druhou stranu“, do instituce, která svou povahou má mj. i usměřňovat rozpínavou povahu politiků.

Dalším kandidátem, který také nezískal souhlasné stanovisko Senátu byl **Miloslav Výborný**, bývalý člen KDU-ČSL. Jeho pozice, když předstupoval před Senát, byla jiná v tom, že za sebou měl již první funkční období na ÚS a ucházel se o druhé. Jeho odmítnutí souviselo spíše než se členstvím v politické straně s kritikou klíčových rozhodnutí ÚS ve věcech, na nichž se podílel. Na plénu se k nim i sám vyjádřil s tím, že někdy byl s jeho rozhodnutím nespokojen prezident a „[j]indy byl nespokojen Senát, nebo skupina senátorů z levicové strany spektra, jindy byl hrubě nespokojen ten navrhovatel, kter[ý] patřil k vládní většině.“¹⁰³

Zmínkou o nespokojenosti levicových senátorů s jeho působením na ÚS narážel na tehdy velmi čerstvý nález ve věci církevních restitucí.¹⁰⁴ Na ústavní stížnosti se usilovně

"přílepkově aktivní" a přílepku odsoudil, jak víme všichni, a tady se to připomíná, že samotný Ústavní soud "odsoudil" takovéto přílepku, a my je, pokud si vzpomínám, odsuzujeme i v rámci našich výborů, ale zejména na plenárních zasedáních komory českého parlamentu.“ Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 25. 4. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Zdeňka Koudelky). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22].

¹⁰⁰ Vystoupení senátorky Soňy Paukrtové: „[B]ylo mi řečeno, že není přílepek jako přílepek. Bylo mi řečeno, že Ústavní soud v této věci judikuje pokaždě trochu jinak. Já podotýkám, že čistý přílepek Ústavní soud hodnotil u novely zákona o zrušení Fondu národního majetku, ke kterému byla přilepena novela zákona o bankách, která mimo jiné měla způsobit téměř úplné vytunelování fondu pojištění vkladů. Tak u tohoto zákona Ústavní soud konstatoval, a zrušil ten zákon, pro jeho nesoulad s Ústavou, nikoliv z důvodů obsahových, ale z důvodů toho, že byl přijat ústavně-nekonformním způsobem. Takže tato odpověď od kandidáta na post Ústavního soudu musím říci, že mě zarazila.“ Ibid.

¹⁰¹ Vystoupení místopředsedy Senátu Petra Pitharta: „Já nemám problém [s] odbornou kvalifikací pana Zdeňka Koudelky, ani mi nevaří jeho někdejší příslušnost k politické straně. [...] V čem je problém? [...] Docent Koudelka totiž příliš vychází vstříc politikům. Dvěma nejsilnějším politickým stranám v době platnosti smlouvy, která se drze nazvala opoziční, ačkoliv opozici měla provždy zlikvidovat, vyšel vstříc, když hodlali změnit pro sebe výhodně volební systém.“ Ibid.

¹⁰² Vystoupení místopředsedy Senátu Petra Pitharta: „Pan docent Zdeněk Koudelka obhájí nejen problematiku, ale i po mém soudu neústavní kroky prezidenta s důsledností, která nemůže než vzbudit pozornost. Napsal o prezidentském úřadu u nás celou knihu a současný prezident republiky si v předmluvě pochvaluje, že autor ospravedlňuje všechny jeho kroky, které jini problematizují. [...] K tomu, že straníte aktuálním držitelům moci před jejím omezením, se totiž nelze dost dobře přiznat. To lze jen dělat a doufat, že to bude jednou oceněno, třeba při volbě ústavním soudcem. [...] To je ovšem podle mého kontraindikace, k roli ústavního soudce, i kdyby se kandidát habilitoval na těch úplně nejlepších právnických fakultách světa. Ústavní soudce by měl být něco jako rytíř, ochranitel, k dispozici Ústavě, a naopak neměl by být tak nápomocen politikům, jak on podle mého názoru je.“ Ibid.

¹⁰³ Vystoupení Miloslava Výborného. Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-23].

¹⁰⁴ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 29. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (N 96/69 SbNU 465; 177/2013 Sb.). Pozn.: všechny nálezy ÚS jsou veřejně dostupné v databázi NALUS (<https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>).

podílela ČSSD. Ústavní stížnost byla ale zamítnuta.¹⁰⁵ Její neúspěch se projevil za několik málo týdnů později na půdě Senátu, když se projednávala žádost o vyslovení souhlasu ke znovujmenování soudce Výborného. Na plénu mu bylo vytknuto zejména rozhodnutí o církevních restitucích (dále byl kritizován také za rozhodování o poplatcích ve zdravotnictví). Jako jeden příklad za všechny uvedu vystoupení senátora Jaroslava Doubravy, jenž na plénu položil Výbornému celkem pět dotazů, z nichž většina byla věnována právě církevním restitucím.¹⁰⁶

Domnívám se však, že otázka církevních restitucí nebyla řešena jen na plénu, ale také na úrovni senátních výborů, protože ÚPV k tomuto kandidátovi vydal nedoporučující usnesení (oproti tomu VVVKLP vydal doporučující stanovisko). Pro přílišnou stručnost zápisů z jednání senátních výborů tak nalézám oporu pouze ve vyjádření médií, která neúspěch v ÚPV příkládají kauze církevních restitucí.¹⁰⁷

Výborný tak při tehdejší senátní konstelaci, kdy její většinu držela ČSSD, souhlasné stanovisko pravděpodobně především kvůli neoblíbenému rozhodnutí nezískal.¹⁰⁸ A ani teze senátora Miroslava Škalouda, který požadoval názorově pestrý ÚS složen z odborníků, a ne přitakávačů politickým názorům, nepomohla Výbornému k úspěchu.¹⁰⁹ Velmi podobné skutkové okolnosti provázely také **Jiřího Nykodýma**, nestraníka, který v Senátu se svou druhou nominací také neobstál, přestože oproti Výbornému na úrovni senátních výborů získal doporučující stanovisko. Nález církevních restitucí ÚS byl značně medializován a i média jej viděla za neúspěchem Výborného i Nykodýma v Senátu.¹¹⁰

Úspěšné modely

Výše jsem popsals dva modely, v nichž Senát zafungoval jako politický filtr. Dále mě zajímalo, v jakých případech nominace se stejnými atributy naopak uspěly. Pomocí empirie jsem se

¹⁰⁵ ÚS ze zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů prakticky „jen vyškrtl“ slovo „spravedlivé“. Ve zbytku byl návrh senátorů zamítnut.

¹⁰⁶ Zajímavostí je, že hned z první otázky lze vycítit lehce zpochybnující konotaci. Zněla totiž: „*Jak jste se před touto událostí s tímto dokumentem seznámil a jak jste mohl rozhodovat o námítce podjatosti, když tato byla uvedena až za návrhem na doplnění dokazování?*“ Vystoupení senátora Jaroslava Doubravy. Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-23].

¹⁰⁷ Srov. pozn. č. 110.

¹⁰⁸ V 9. funkčním období Senátu totiž bylo 37 (z 81) senátorů s politickou příslušností v ČSSD. Seznam senátorů (aktuální k 20. 6. 2013). *Senát Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: https://www.senat.cz/senatori/index.php?lng=cz&par_2=2&ke_dni=20.6.2013&O=13.

¹⁰⁹ Vystoupení senátora Miroslava Škalouda: „*Já se domnívám, že by Ústavní soud měl být názorově pestrým seskupením odborníků, zejména na ústavní právo, a nikoliv sborem přitakávačů politického přesvědčení senátorů. To by nezávislosti a nestrannosti Ústavního soudu nesvědčilo.*“ Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-23].

¹¹⁰ Z médií například: Zemanovi neprošel první ústavní soudce, Rychetský ve funkci zůstává - *iDNES.cz*. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/senat-odhlasoval-nove-ustavni-soudce.A130620_094303_domaci_hv. Zeman narazil, senátní výbor kvůli restitucím odmítl do ÚS Výborného. In: *iDNES.cz* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vyborny-ustavni-soudce-zeman-senat.A130619_155709_domaci_jw. Senát schválil Zemanovi tři kandidáty na ústavní soudce. Výborný neprošel. In: *iROZHLAS* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/senat-schvalil-zemanovi-tri-kandidaty-na-ustavni-soudce-vyborny-neprosel_201306201151_kpracharova.

dopracoval celkem k 12 takovým nominacím. Konkrétní jména nominací, která splňovala podmínku členství v některé z politických stran (ale ne členství v KSČ) a úspěšného jmenování do funkce soudce ÚS, byla tato: Vojtěch Cepl, Vojen Güttler (2 nominace), Zdeněk Kessler, Antonín Procházka, Vlastimil Ševčík, Ivana Janů (2 nominace), Eliška Wagnerová, Miloslav Výborný, Dagmar Lastovecká a Radovan Suchánek. Ze zmíněných nominací jsem musel udělat užší výběr, který dále podrobněji rozeberu. Při studiu ostatních těsnopiseckých zpráv se mi její politické pozadí buď nepodařilo vysledovat (neb podstata nespočívala v politické činnosti), nebo byla výpovědní hodnota stenozáznamu až příliš nízká.

Vojtěch Cepl byl členem dnes již zaniklé Občanské demokratické aliance (dále jen „ODA“). Projednávání jeho žádosti o vyslovení souhlasu ke jmenování se odehrávalo na historicky první schůzi s tímto předmětem, tehdy ještě na půdě Poslanecké sněmovny PČR. Poslanec Jaroslav Vlček Cepla na plénu veřejně odsoudil jako kandidáta naprosto nevhodného pro osobní zkušenost v konotaci s minulým režimem.¹¹¹ Nejednalo se však o nařčení ze spolupráce se Státní bezpečností (dále jen „StB“), protože ve svém vystoupení zdůraznil skutečnost nevědomé spolupráce Cepla s StB.¹¹² Vlček dále v průběhu zasedání vylíčil příhodu z pobytu v Krkonoších z léta roku 1984. Na stejné místo měli přijet právě Cepl spolu se Zdenkem Masopustem s cílem pozorovat kontakt Vlčka s jeho švagrem, tehdy německým soudcem.¹¹³

Naprosto klíčový moment v projednávání navrženého kandidáta znamenalo vystoupení poslance Oldřicha Kužílka. Ten před plénum předstoupil s procedurálním návrhem, aby byl na zasedání přizván ministr vnitra ČR a seznámil poslance s obsahem agenturního svazku Vojtěcha Cepla. Jan Ruml, někdejší ministr vnitra ČR, na zasedání přijel a citoval¹¹⁴ z agenturního svazku. Závěr shrnuje rozhodnutí Federálního ministerstva vnitra, který zněl: *„Nezávislá komise při FMV [Federální ministerstvo vnitra] v řízení ve věci návrhu pana doc. JUDr. Vojtěcha Cepla [...] vydala [...] náleze, ve kterém rozhodla, že nebyl vědomým*

¹¹¹ Vystoupení poslance Jaroslava Vlčka: *„Z předložených kandidátů, kteří byli navrženi prezidentem republiky na ústavní soudce, k jednomu z nich mám takové výhrady, že se domnívám, že nemůže zastávat tento člověk tuto funkci. Jedná se o historii poměrně dost starou, z r. 1984, přesně z července roku 1984. S tímto kandidátem jsem i osobně hovořil.“* Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

¹¹² Vystoupení poslance Jaroslava Vlčka: *„Říkám tato slova s plným vědomím toho, že vím, že tento člověk byl evidován pouze v kategorii KTS a nakonec bylo řečeno, že se nejednalo o vědomou spolupráci.“* Pozn.: zkratka KTS znamená v terminologii StB kandidát tajné spolupráce. *Ibid.*

¹¹³ Vystoupení poslance Jaroslava Vlčka: *„Dne 10. července 1984 jsem odjížděl se svými blízkými do Krkonoš na chatu Krakonoš[.] [...] [Z]hruba 2 hodiny před námi tam přijel pan dr. Vojtěch Cepl spolu s dr. Zdenkem Masopustem[.] [Cepl s Masopustem měli zjistit] kontakt, který udržují se svým švagrem, který je soudcem ve Spolkové republice Německo. Po celou dobu tohoto zájezdu jsme byli sledováni, [...] proto se domnívám, že záznamy na východočeské správě StB se musí najít.“* *Ibid.*

¹¹⁴ Vystoupení tehdejšího ministra vnitra Jana Rumla (citace z agenturního svazku č. 649 574): *„Během styku s Ceplem bylo zjištěno, že odmítá jakékoli neoficiální kontakty s orgány ministerstva vnitra. Snažil se dokazovat svoji nevhodnost, trpí prý neurastenickými obtížemi, zveličoval své potíže v rodině a na pracovišti. [...] Hnusí se mu prý pomlouvat své přátele. [...] Celé jeho jednání a vystupování svědčilo o tom, že se nechce kompromitovat s orgány MV. [...] V osobě Vojtěcha Cepla se jedná o pravičáka, jehož poměr k socialistickému zřízení je záporný. [...] Vzhledem ke zcela odmítavému stanovisku JUDr. Cepla k jakémukoli dobrovolnému styku s pracovníky ministerstva vnitra navrhuji ukončit styk s KTS a dále svazek vést v evidenci tak jak je veden a uložit do archivu.“* *Ibid.*

spolupracovníkem Státní bezpečnosti, tedy osobou uvedenou v § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 451/1991 Sb. Z těchto důvodů vás žádáme, abyste tuto skutečnost [...] vyznačili ve všech evidencích a podkladech s tím, že s těmito evidencemi a podklady nelze ve vztahu k občanovi nadále nakládat.“¹¹⁵

Někteří poslanci na sdílení Vlčkovy zkušenosti reagovali kriticky a vyslovili, že závěrečné rozhodnutí učiní až na základě informací od ministra vnitra. Například poslanec Jiří Vyvadil řekl: „*K otázce prof. Cepla bych chtěl říci, že neprokáží-li se tyto okolnosti, tak za svou osobu musím říci, že jednoznačně proň dám hlas.*“¹¹⁶ Navíc u něj vyzdvihl jeho odvahu pronést myšlenku, že ÚS bude zahlazovat vzniklé chyby (mimo jiné i zákonodárců – potažmo senátorů). Takovou odvahu, podle něj, totiž neprojevili všichni kandidáti, přičemž většina naopak Senát pochvalovala s vidinou „šplhnutí si“.¹¹⁷ Svůj prostor pro vlastní úsudek si otevřeně vyhradil také poslanec Václav Grulich: „*Vůbec se nechci vyjadřovat k tomu, jestli pan doc. Cepl byl, nebyl, spolupracoval, nespolečně pracoval, protože to nevím. Počkám na to, co řekne ministr, udělám si úsudek z toho, co řekl kolega Vlček.*“¹¹⁸ Z citovaného vzorku hlasů senátorů je tak zřejmé, že vystoupení ministra vnitra zbavilo váhajících senátorů nejistoty. Nejspíše právě proto Cepl nakonec získal i doporučující usnesení Senátu.

Nominace **Elišky Wagnerové**, někdejší členky politické strany ODA, byla poněkud atypická. Spíše než činnost jí samotné vstoupila do hry v souvislosti s její kandidaturou na ústavní soudkyni vyšší politická hra a fenomén známý jako „justiční rošáda“.¹¹⁹ Ta započala rezignací ústavní soudkyně Ivy Brožové v roce 1999, jež se vzápětí stala soudkyní Nejvyššího soudu (dále jen „NS“).¹²⁰ Její rezignaci však v časové souslednosti předcházelo jmenování Wagnerové předsedkyní NS. V roce 2002 prezident Václav Havel navrhl Wagnerovou, tehdy už předsedkyni NS, na post ústavní soudkyně, aby mohl později na její místo dosadit Ivu Brožovou.¹²¹ Sama Brožová pak s časovým odstupem v jednom z rozhovorů o této „výměně“ hovořila s tím, že „*takový postup byl domluvený na sezení, kde byl prezident, profesor*

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Vystoupení poslance Jiřího Vyvadila. Ibid.

¹¹⁷ Vystoupení poslance Jiřího Vyvadila: „*Byl nejodvážnější v tom duchu, že na můj dotaz, co bude činit z hlediska legislativy, a teď dokonce nevím, zda nepřispějí k tomu, že i ti, kteří by dali hlas, nakonec nedají, on řekl - já pojmám Ústavní soud jako lux. My budeme luxovat ty chyby, které se dělají. Všichni ostatní ústavní soudci, tváří v tvář případnému zvolení, nenacházeli odvahu toto říci, a všichni říkali, jak děláme ty věci výborně. Pouze prof. Cepl nacházel odvahu říci, že bude případně korigovat naše chyby, což já pokládám za závažné, proto dostal můj hlas.*“ Ibid.

¹¹⁸ Vystoupení poslance Václava Grulicha. Ibid.

¹¹⁹ Srov. pozn. č. 36 In: KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK. Senát a výběr soudců Ústavního soudu. In: KYSELA, Jan, ed. *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Praha: Leges, 2016, s. 195.

¹²⁰ „*S Eliškou Wagnerovou [...] se pojí nástup Brožové k Nejvyššímu soudu. Nedlouho poté, co v roce 1998 Havel jmenoval Wagnerovou předsedkyní Nejvyššího soudu (po dvouletém působení v roli soudkyně), Brožová rezignovala na post ústavní soudkyně a v roce 1999 se stala soudkyní Nejvyššího soudu.*“ Klaus versus Brno. In: Euro.cz [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/klaus-versus-brno-3-791557/>.

¹²¹ „*Iva Brožová vystřídala v čele Nejvyššího soudu Elišku Wagnerovou, která zamířila na soud ústavní. Proti výběru prezidenta Havla ale vystoupil tehdejší ministr spravedlnosti Jaroslav Bureš. Podle něj by měl v čele Nejvyššího soudu stanout vynikající odborník, kterého čeští soudci uznávají a respektují. Proti jeho slovům ale o pár dní později vystoupila Česká soudcovská unie – ministr prý překročil ústavní pravidla dělby moci, když hodnotil odbornou způsobilost Brožové.*“ Iva Brožová: Nejvyšší soudkyně prezidentům navzdory. In: ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1495116-iva-brozova-nejvyssi-soudkyne-prezidentum-navzdory>.

Klokočka, ředitelka právního odboru Hradu Brigita Chrastilová, já a Eliška Wagnerová. A samozřejmě bylo třeba součinnosti s doktorem Motejlem, jako ministrem spravedlnosti.“¹²²

V senátních výborech Wagnerová získala doporučení ÚPV. VVVKLP k její osobě nepřijal žádné stanovisko a v bodě, kde by obvyčejně stálo (ne)doporučující stanovisko, pouze konstatoval, že „v tajném hlasování o návrhu usnesení Senátu uvedeném v senátním tisku č. 181 se pro doporučení z deseti přítomných senátorů vyslovilo 5, proti 2 a 3 hlasovací lístky byly neplatné[.]“¹²³

Příčinou takového výsledku v tomto výboru byla pravděpodobně otázka senátorky Ireny Ondrové, která se dotázala na její vztah k tehdejšímu ministrovi Jaroslavovi Burešovi. To je právě moment, kdy do hry vstoupilo politikaření. Ze zápisu tohoto výboru je patrné, že otázka nepřímo směřovala právě na onu „justiční rošádu“, které se Wagnerová ve své odpovědi nevyhnula (její odpověď je psána v er-formě, neboť takto je psán citovaný zápis VVVKLP): „*Dr. E. Wagnerová - může jí předat doklady o tom, že k ministru osobní výhrady nemá. Hlavní nesoulad spočívá v diametrálně odlišných právnických filozofiích v přístupu a pohledu na činnost soudů a soudců. Domnívala se, že je otázka dlouhodobé diskuse a po jeho vystoupení, které se však netýkalo jí, ale dr. Brožové, která by [ji] měla ve funkci předsedkyně Nejvyššího soudu vystřídat. V tomto případě se velmi ostře postavila za svá stanoviska, neboť dlouhodobě působila a stavěla se za zájmy soudců a nyní by měla svou kolegyni v tom nechat.*“¹²⁴ Na plénu pak byly vyzdviženy profesní kvality Elišky Wagnerové a to je patrné důvod proč doporučující stanovisko od Senátu i přes „škobrtnutí“ v jednom z výborů nakonec získala. Toto „škobrtnutí“ sama Wagnerová reflektovala a před senátory se s ním otevřeně v jedné osobité větě vypořádala: „*Konečně ten, proti komu nejsou vznášeny žádné výhrady, může být podezřelý z nedostatku vlastních názorů, z nedostatku vyjádření určitých postojů.*“¹²⁵

Kupříkladu senátor Jiří Stodůlka velmi pozitivně zhodnotil její profesní záběr od soudkyně, advokátky, asistentky u ÚS, přes zkušenost s prací v Legislativní radě vlády ČR (dále jen „LRV“) až po její pedagogicko-vědeckou činnost. Svůj proslov zakončil shrnutím, že „*[s] paní doktorkou Wagnerovou přicházela v posledních letech do styku řada členů ústavní komise i Ústavně-právního výboru Senátu a myslím, že se i při těchto příležitostech profilovala odborně a nikoliv politicky.*“¹²⁶ Její kandidaturu podpořil i předseda Senátu Petr Pithart,

¹²² Iva Brožová: S žalobou na Klause jsem neváhala ani minutu. *Aktuálně.cz* [online]. 18. 3. 2015 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/iva-brozova-s-zalobou-na-klause-jsem-nevahala-ani-minutu/r~2aaceddacc8a11e497be0025900fea04/>.

¹²³ 120. Usnesení Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice z 21. schůze dne 7. března 2002 k Žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky s jmenováním soudce Ústavního soudu (senátní tisk č. 181). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-30].

¹²⁴ Zápis z 21. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 7. března 2002 (K bodu – Senátní tisk č. 181). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-30].

¹²⁵ Vystoupení Elišky Wagnerové. Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-30].

¹²⁶ Vystoupení senátora Jiřího Stodůlky. *Ibid.*

který o ní hovořil jako o soudkyni, která je schopna chránit nejen státní mocenské struktury, ale také občana před příliš rozpínavou mocí.¹²⁷

Dalším úspěšně jmenovaným ústavním soudcem byl **Miloslav Výborný** (jeho první nominace). Před navržením na funkci byl 13 let politicky aktivní za stranu KDU-ČSL; v době nominace na ústavního soudce coby poslanec dolní komory.¹²⁸ Za jeho nominací se tedy také skrýval otazník, jestli „osoba politicky činná je způsobilá zasednout v tom orgánu, který nemůže být orgánem politickým, ale je z Ústavy orgánem, který je povolán chránit ústavnost a lidská práva.“¹²⁹ Tohoto otazníku politické minulosti (či tehdy by byl dokonce přesnější výraz „přítomnosti“)¹³⁰ si byl i sám Výborný plně vědom a hned ve svém úvodním projevu senátory ubezpečil, že není možné se svých názorů vzdát, ale že zároveň nebude „převodní pákou názorů jakékoliv politické strany při činnosti v Ústavním soudu.“¹³¹

Dalším specifikem nominace Výborného bylo, že se jednalo o první nominaci prezidenta Václava Klause. Na pozadí jednání v té době navíc vyvstala nejistota z portfolia soudců, kteří budou od nového prezidenta přicházet. Senát očekával v brzké době další nominace v čase, kdy okolo roku 2003 došlo k první větší obměně ÚS. Při projednávání té první, jež byla spojena s členstvím v politické straně, ona nejistota představovala obavu z politizace justice. Senátoři totiž nemohli v širším kontextu posoudit politickou vyváženost soudcovského sboru.¹³² Naopak na plénu zazněly hlasy, že by se v případě Výborného mělo jednat o výjimku, která však nesmí otevřít dveře ÚS ostatním politikům.¹³³ Senátor Jiří Zlatuška vyjádřil tezi proniknutí politiky na ÚS metaforou, když vyslovil pochybnost nad tím, že ona výjimka není garantována, že „to není jen prstíček, který jezinky dávají do dvířek a žádají o to, aby tato část se vpustila bez toho, aby bylo garantováno, že toto není ve skutečnosti systémová deformace Ústavního soudu jako taková.“¹³⁴

¹²⁷ Vystoupení předsedy Senátu Petra Pitharta: „Kandidátka svým vystupováním, teoretickým i praktickým, splňuje mé představy o soudci Ústavního soudu jako soudci svého druhu. Tento soudce svým rozhodováním stráží jak hranice bariéry mezi jednotlivými mocenskými strukturami státu, tak i ty hranice, bariéry, které chrání občana před příliš rozpínavou mocí. Je to tedy soudce-strážce hranic. Jsou-li tyto hranice jasné a nepřekročitelné, žije země v míru. To bych si, jistěže stejně jako vy, přál. A proto dám navržené kandidátce svůj hlas.“ Ibid.

¹²⁸ Vystoupení Miloslava Výborného: „Znáte mě právě proto, že jsem v posledních 13 letech osobou politicky činnou.[...] Není na mně, abych vám vysvětloval, že jsem přesvědčen, že to nominování politika do Ústavního soudu je možné, to posoudíte vy ve svém hlasování, ale je možná na mně, abych sdělil zcela otevřeně – ano, já jsem pracoval v posledních 13 letech v tomto státě jako politik. Nestydím se za to a přesto jsem po celou tu dobu nepřestal být právníkem a za to se také nestydím a jsem tomu rád.“ Stenozáznam z 3. dne 6. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-01].

¹²⁹ Vystoupení Miloslava Výborného. Ibid.

¹³⁰ Takto tehdejší spojení projednávaného kandidáta s KDU-ČSL pojmenoval senátor Jiří Liška: „To, co je ale hlavní příčinou diskuzí spojených s panem Dr. Výborným a jeho kandidaturou na ústavního soudce je jeho politická minulost, vlastně stále ještě politická přítomnost.“ Ibid.

¹³¹ Vystoupení Miloslava Výborného. Ibid.

¹³² Vystoupení senátora Martina Mejstříka: „Nechť nám pan prezident dá všech osm kandidátů na stůl a my se rádi ujistíme o tom, že politická pestrost Ústavního soudu, o které mluvil pan, tehdy ještě kandidát na prezidenta, Václav Klaus, že neznamená to, že se Ústavní soud zpolitizuje.“ Ibid.

¹³³ Vystoupení senátora Jiřího Stodůlky: „Sám se domnívám, že kandidát, o němž dnes jednáme, není díky svým osobním vlastnostem, odbornosti a obecnému respektu, kandidátem problematickým. Přítakání nominací jednoho aktivního politika by však nemělo znamenat otevření dveří Ústavního soudu ostatním politikům dokořán.“ Ibid.

¹³⁴ Vystoupení senátora Jiřího Zlatušky. Ibid.

Senátorka Zuzana Roithová na zasedání pracovala s myšlenkou, že „*nezávislost v čisté podobě ve skutečnosti neexistuje*.“¹³⁵ Podle ní každý pochází z nějakého prostředí, které danou osobnost v čase formuje. Problém však spatřuje v momentě, když toto prostředí senátoři při svém hlasování o usnesení neznají. Uzavírá, že to ale není případ Výborného, neb o prostředí, z něhož vychází, vědí hodně. Přitom zdůrazňuje, že jeho názory byly opírány o právní argumentaci a nebyly tvarovány podle preferencí politického grémia.¹³⁶

I přes silné argumenty, proč nejmenovat na ÚS politiky, Výborný získal usnesení vyslovující souhlas ke jmenování. Velmi důležitou roli nejspíše sehrály pozitivní osobní zkušenosti jednotlivých senátorů, které v rozpravě zazněly.¹³⁷

Dagmar Lastovecká předstupovala před Senát jako politička za ODS, avšak v roli senátorky. Ve svém úvodním projevu si byla, stejně jako Výborný, vědoma pochybností okolo kandidátů, kteří přicházejí z politické sféry, a jejich schopnostech naplnit princip nezávislosti a nestrannosti při rozhodování.¹³⁸ V pokračující rozpravě zazněly jen pozitivní osobní zkušenosti kolegů senátorů.¹³⁹ Vskutku nevidaným detailem ve stenoáznamech je, že senátoři hovořili o odchodu Lastovecké na ÚS již během rozpravy v přítomném čase. Jako by předpovídali, jak hlasování dopadne. Zaznělo tak třeba: „*Říkám: je mně líto, že nám kolegyně odchází*.“¹⁴⁰ Nebo: „*Jenom je mi líto, že už ji tak často neuvidím*.“¹⁴¹ Klíčovou roli v této nominaci zjevně sehrálo, že hlasujícími o nominaci Lastovecké byli její letití kolegové. S doporučujícím stanoviskem obou výborů tak získala i doporučující usnesení Senátu, když pro ni bylo odevzdáno 67 hlasovacích lístků z 78.

¹³⁵ Vystoupení senátorky Zuzany Roithové. Ibid.

¹³⁶ Vystoupení senátorky Zuzany Roithové. Ibid.

¹³⁷ Takový postoj projevil například senátor Richard Falbr: „*Osobně ho znám řadu let. Mnohokrát jsem s ním jednal a mohu říci, že na české politické scéně se pohybuje tak málo úzkostlivě slušných a čestných lidí*.“ Nebo vystoupení senátora Edvarda Outraty: „*[Z]nám [ho] ze společné práce, a sám si sotva umím představit výrazně lepšího kandidáta na tuto funkci. [...] Zcela jistě ho vidím jako člověka s vysokou integritou, jak jsem ho poznal, s tou velkou znalostí odbornou, a jako tohoto člověka ho budu volit, nikoliv jako představitele jedné z našich stran*.“ Ibid.

¹³⁸ Vystoupení senátorky Dagmar Lastovecké: „*Vím, že v souvislosti s kandidáty jako jsem já, kteří jsou členy politické strany, se nejvíce diskutuje o naplnění principu nezávislosti a nestrannosti při rozhodování*.“ Stenoáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 6. 8. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vladimíra Balaše, Václava Pavlíčka, Kláry Veselé Samkové a Dagmar Lastovecké). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22].

¹³⁹ Vystoupení senátora Jiřího Lišky: „*[J]e snadné vystoupit na podporu Dagmar Lastovecké[.] Je to snad především proto, že pochází z našich řad. Každý v tomto sále paní doktorku Lastoveckou delší či kratší dobu zná nejen jako předsedkyni Ústavně-právního výboru, který velmi úspěšně vede téměř čtyři roky, ale také jako přátelskou a milou kolegyni*.“ Dále třeba také vystoupení senátorky Jaroslavy Moserové: „*[...] Dagmar Lastovecká je jednou z mála osob, která v tomto sboru nemá nepřítel. Jediná pochybnost, kterou možná někteří z nás mají o jejím jmenování do této výsostné funkce, je věrnost a loajalita politické straně, za kterou byla do tohoto výboru zvolena. Hovořila jsem o této věci s Dagmar Lastoveckou a věřím, že se odpoutá od tohoto určitého spojení a že dokáže být nezávislá a nad věcí. V této věci jí věřím*.“ Nebo vystoupení senátora Richarda Falbra: „*[O]sobně [jsem se] přesvědčil, že kolegyně Lastovecká si dovede obhájit svůj názor, že nepapouškuje slepě stranické názory*.“ Ibid.

¹⁴⁰ Vystoupení senátora Jiřího Stodůlky. Ibid.

¹⁴¹ Vystoupení senátora Richarda Falbra. Ibid.

Závěrem k politické minulosti

Pomocí empirické metody výzkumu jsem získal specifickou skupinu prezidentem nominovaných osob. Ty splňovaly kritérium, že byly ve své minulosti členy některé z politických stran a dále jsem se zabýval skutkovými okolnostmi nominací, které nebyly spojovány s KSČ. Mé zkoumání jsem pak rozdělil do dvou rovin – jestli osoby s těmito vlastnostmi byly či nebyly do funkce ústavního soudce jmenovány.

Z konkrétních projednávaných nominací plyne, že v očích senátorů není v obecné rovině vhodný ten kandidát, který je až příliš vstřícný a blízko politikům. Stejně jako ten, jenž se snaží všemožnými způsoby zalíbit držitelům moci s tichým očekáváním jakési oplátky, když dojde na obsazování vysokých pozic. Specifickou linií naopak tvoří osoby, které se do Senátu přicházejí ucházet o druhý mandát ústavního soudce. Tehdy do hry vstupuje minulé působení osoby na ÚS. Takovou překážku může znamenat nepopulární rozhodnutí, kde návrhatelem byla skupina senátorů. Subjektivní negativní zkušenost senátorů s konkrétním soudcem, který se spolupodílel na „jejich“ věci, bude nejspíše tím hlavním východiskem senátorů při hlasování. Uchazeč o pokračování v mandátu pak bude mít situaci o to ztíženou, pokud současně nastane situace, kdy tato skupina senátorů drží v Senátu politickou většinu.

Empirie zároveň dokázala, že ÚS není kandidátům z řad politické obce zcela uzavřen. Z popsanych příkladů lze vyvodit, že stejně významnou roli při hlasování senátorů, jako je negativní zkušenost s dotyčnou osobou, hraje i ta zkušenost pozitivní. Právě kladné podporující hlasy lze nejvíce vycítit u kandidátů přicházejících z legislativy, kteří pracovali pro Poslaneckou sněmovnu PČR či Senát. Velmi dobře lze hodnotit kritické přemýšlení senátorů nad osobními zkušenostmi svých kolegů. Rovněž tak jako schopnost přizvat si na jednání osobu kompetentnější k rozuzlení vzniklých pochybností. Zároveň z kategorie úspěšných modelů vyvstává na povrch, že spíše, než pouhé sobě prospěšné snahy zaujmout je pro senátory mnohem cennější, nechat je poznat opravdový názor kandidáta na pojetí práva a jejich filosofie.

A jsou to právě upřímné svébytně vyslovené názory, které senátory, byť nemusí být vždy v souladu s jejich přesvědčením, zbaví pochyb o jejich integritě, morositě a vyzrálosti. Je-li i toto naplněno, pak, myslím, je možné přenést se i přes to, že je celý proces zaobalen do „politického hávu“. Pokud politika v konečném důsledku napomůže k dosazení člověka na ÚS, jehož životní cesta zaručuje schopnost odpoutat se od politiky a zamezit tak ztělesnění ústavního soudce coby převodní páky mezi politikou a vysokou justicí, pak je toto v pořádku. Naopak naprosto nepřístojné by bylo konat tak právě za tímto účelem a „nastartovat“ mechanismy court-packingu. Kosář a Šipulová tento fenomén definují jako: „*úmyslnou a nepravděpodobnou změnu složení existujícího soudu, která vede na daném soudě k získání nové většiny nebo oslabení té stávající.*“¹⁴² Domnívám se však, že tomu tak u výše rozebraných okolností tzv. „justiční rošády“ nebylo.

¹⁴² ŠIPULOVÁ, Katarína a David KOSAŘ. Court-packing aneb jak obsadit soudy. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Nezávislost soudní moci*. Praha: Leges, 2020, s. 82.

Jako nejpříhodnější odpověď na otázku, již se celá podkapitola zabývala (tj. zda se mohou ústavními soudci stát i politici), nacházím ve vystoupení senátora Zdeňka Bárty. Ten celou problematiku shrnul do jedné věty: „*Mohou to být politici, avšak jen někteří.*“¹⁴³ Velmi podobně toto vnímá i současný předseda ÚS Pavel Rychetský, který Bártův výrok specifikuje: „*Jde o to, aby to byl víc právník než politik.*“¹⁴⁴

4.1.2 Členství v KSČ

V souvislosti s členstvím v různých politických stranách je nutno neopomenout zejména jednu politickou stranu, jejíž světonázor v minulém století také na poli ústavněprávním zanechal značný otisk. V další specifikaci politické příslušnosti kandidátů jsem podrobil bližšímu zkoumání nominace, kde byli kandidáti spojeni s politickou příslušností ke KSČ.

Kriticky se k působení KSČ a jejím dopadům na porevoluční justici vyjádřil senátor Martin Mejstřík, jenž toto politické uskupení označil, jak by řekli jazykovědci, přístavkem zločinná a zavrženíhodná organizace.¹⁴⁵ Mejstřík na plénu představil vlastní menší statistiku, na niž v této kapitole navážu a zasadím ji do současného kontextu. Závěr analýzy zněl: „*V letech 1990 až 1992 převzalo naše demokratické soudnictví minimálně 1600 soudců z doby komunistické totality, z nichž plných 50 % bylo členy KSČ. [...] V roce 2008 máme v české justici ještě stále 30 % soudců s minulostí [...] v KSČ [...]. Daleko nejhorší je situace na úrovni soudů s vyšší instancí. Tam to není 30 %, tam to je 41 %, a to jsou soudy, které mají daleko důležitější roli [...].*“¹⁴⁶

Ke komunistické minulosti se vyjádřila i emeritní ústavní soudkyně Iva Brožová, když řekla, že chceme mít silného soudce, který se nebude zdráhat jít ve své rozhodovací činnosti „*proti všem*“.¹⁴⁷ Naopak je nežádoucí mít aktivní soudce strachující se z případného odhalení jejich stinné minulosti.¹⁴⁸

Je nutno podotknout, že s každým dalším rokem je tematika komunistické minulosti čím dál méně aktuální. V horizontu dalších 3 maximálně 4 velkých personálních obměn ÚS pozbyde toto téma z logiky věci svého významu a v souvislosti s kreací dalších ÚS již nebude třeba jej otevírat. Avšak s vědomím, že „*první*“ ÚS ve svém soudcovském sboru měl dva takové soudce, „*druhý*“ ÚS čtyři a „*třetí*“ ÚS sedm – považuji toto téma hodné pozornosti.

¹⁴³ Vystoupení senátora Zdeňka Bárty. Stenozáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-17]. Shodně In: JANKŮ, Štěpán. *Ústavní soudce v očích Senátu: souhlas jako pouhá formalita, či důsledný filtr?*, s. 32.

¹⁴⁴ Mým nástupcem by měl být Pavel Šámal, říká předseda Ústavního soudu Rychetský. In: *info.cz* [online] [cit. 21.01.2023]. Dostupné z: <https://www.info.cz/video/politici-mezi-paragrafy-video/rychetsky>.

¹⁴⁵ Vystoupení senátora Martin Mejstříka: „*[Č]lenstvím v KSČ, v této zločinné a zavrženíhodné organizaci.*“ Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 30. 10. 2008. *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-29].

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ „*Každý chceme mít přece silného soudce. Soudce, který rozhodne proti všem, třebas i proti prezidentu republiky. A ne který se bude třepat jako třtina ve větru se klátící, jestli na něj někdo vytáhne tady tento stín.*“ Předsedkyně nejvyššího soudu ČR JUDr. Iva Brožová hovoří o svém životě, práci i víře. In: *Dvojka* [online]. 2. 12. 2011 [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/predsedkyne-nejvyssiho-soudu-cr-judr-iva-brozova-hovori-o-svem-zivote-praci-i-vire>.

¹⁴⁸ *Ibid.*

Metodika empirického výzkumu

Za účelem empirického výzkumu bylo v této kapitole užito stejných určujících kritérií jako v kapitole 4.1.1. – avšak s tím rozdílem, že atribut stranické příslušnosti každého kandidáta byl spojován především s členstvím v KSČ. Výchozí data k této kapitole jsem připojil do příloh práce jako přílohu č. 2.

Empirický výzkum

Souhrnně bylo Senátu předloženo 20 nominací, které lze spojit s minulým členstvím osoby v KSČ. Z toho 13 těchto nominací v Senátu uspělo a vzešlo z nich 13 ústavních soudců. V odkazu na předchozí kapitolu lze pak rozdělit roli Senátu jako „politického filtru“ do dvou subkategorií. Ta první byla empirií odhalena již v předchozí kapitole – Senát filtruje nominace osob s členstvím v jakékoli politické straně (mimo ty spojené s členstvím v KSČ) v 29,4 % případů.¹⁴⁹ Druhá subkategorie tkví ve „filtrování“ nominací spjatých s minulým členstvím v KSČ – takových bylo 35 %.¹⁵⁰ Lze tedy konstatovat, že Senát svou „filtrační“ úlohu využíval nejčastěji u nominací, kde její kandidáti byli v minulosti členy KSČ.

Pro přehlednění rozložení (ne)politických sil a vlivu Senátu na „filtraci“ politických nominací jsem sestavil vícevrstvý prstencový graf (Graf 2). Ten reflektuje kreaci všech ústavních soudců a nazírá na ni v úhrnném měřítku. Objemnost jednotlivých podmnožin byla dána do poměru tak, aby si ty dvě hlavní mezi sebou stály rovně.

¹⁴⁹ Srov. pozn. č. 96.

¹⁵⁰ V Senátu nezískalo souhlas ke jmenování 7 těchto nominací z 20. Konkrétně nominace Ivana Průši, Václava Pavlíčka, Milana Galvase, Jaroslavy Novotné, Jana Sváčka (včetně jeho druhé nominace) a Aleše Gerlocha.

Role Senátu jako „politického“ filtru

Graf 2: Role Senátu jako „politického“ filtru

Naváží-li na analýzu senátora Mejstříka, pak v historii samostatného českého ústavního soudnictví platí, že z celkového počtu ústavních soudců, kteří kdy na ÚS působili, byla asi jedna třetina ve své minulosti členy KsČ. Z bližšího izolovaného pohledu na „první“, „druhý“ a „třetí“ ÚS vyplývá trend, že s každým dalším ÚS počet úspěšných nominantů v minulosti spojovaných s KsČ vzrůstá. Do „prvního“ ÚS byli nejmenováni dva¹⁵¹ takoví soudci, do „druhého“ ÚS čtyři¹⁵² a do současně postupně končícího „třetího“ ÚS to bylo dokonce sedm¹⁵³ soudců. Tento trend nemohu hodnotit jako příznivý.

Neúspěšné modely

Po aplikaci určujících atributů, kdy jednotliví kandidáti byli v minulosti členy KsČ a zároveň neuspěli v Senátu, se jejich počet zúžil na 7. Takové podmínky splňovali Ivan Průša, Václav Pavlíček, Milan Galvas, Jaroslava Novotná, Jan Sváček (i jeho druhá nominace) a Aleš Gerloch. Okolnosti projednávání nominace Ivana Průši vynechám pro velmi útržkovitou senátní dokumentaci a absenci principiální informace.

Václav Pavlíček získal doporučující stanovisko jen od ÚPV. Senátor Václav Jehlička, zpravodaj VVVKLP, hned ve své zpravodajské zprávě upozornil, že ve svém životopisu

¹⁵¹ Jednalo se o Pavla Holländera a Vladimíra Klokočku.

¹⁵² Takovými soudci byli František Duchoň, Pavel Rychetský, Jan Musil a Pavel Holländer – při příležitosti opakování svého mandátu.

¹⁵³ Těmi byli Jan Filip, Jaroslav Fenyk, David Uhlíř, Josef Fiala a Pavel Šámal a Pavel Rychetský, Jan Musil – kdy poslední dva byli jmenováni podruhé.

neuvedl principiální informaci o jeho členství v KSČ.¹⁵⁴ Jako důvod, proč by se měl z pozice kandidáta na ústavního soudce, přiznat ke svému bývalému členství v politické straně, která, jak řekl, „*tak brutálním způsobem pošlapávala základní lidská práva a svobody*[,]“¹⁵⁵ viděl významnost této funkce. V závěru přednášené zpravodajské zprávy dodal, že „*ústavním soudcem by měl být člověk, který je celoživotně pevně zakořeněn v půdě práva a morálky a který vždy rostl přímo k nebi a neohýbal kmen svého života podle větru, vanoucího z té či oné strany*.“¹⁵⁶

Pavliček absenci této informace ve svém životopise vysvětloval tím, že životopis sestavil pouze na základě kritérií čl. 84 Ústavy a jiná hlediska – včetně těch politických – v něm dále neuváděl.¹⁵⁷ Na tento argument reagoval místopředseda Senátu Jan Ruml s tím, že pokud by se Senát měl v otázce udílení souhlasu se jmenováním ústavních soudců věnovat pouze přezkumu ve světle čl. 84 Ústavy, pak by role horní komory v celém procesu postrádala smysl.¹⁵⁸ Takový přezkum by totiž, dle jeho názoru, zvládl vykonat úředník Kanceláře prezidenta republiky.

Dále pak uvedl navazující skutečnosti, které svým charakterem nejspíše stály za jeho nesouhlasným stanoviskem pléna Senátu. První z nich bylo členství Pavlička ve studentských komisích vypracovávajících posudky na studenty, na jejichž základě bylo rozhodováno o jejich přijetí na vysoké školy (jmenovitě uvedl i konkrétní případ).¹⁵⁹ Další byl pak Pavličkův článek, ve kterém obhajoval vedoucí úlohu KSČ, marxisticko-leninskou ideologii, systém Národní fronty a sovětskou metodu řízení společnosti.¹⁶⁰

Lze snad objektivně konstatovat, že kandidát svou kandidaturu snížil tvrzením, když prohlásil, že „*[f]unkci u Ústavního soudu nepovažuji za vyvrcholení své profesní kariéry, neboť jsem se vždy chtěl zabývat především vědeckou prací. To se mi po listopadu 1989 plně*

¹⁵⁴ Vystoupení senátora Václava Jehličky: „[V] životopise není uvedeno členství v politických stranách, zajímali jsme se o tuto stránku života pana kandidáta. Zjistili jsme, že v r. 1954 vstoupil do komunistické strany a v době normalizace z ní byl vyloučen.“ Stenozáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 6. 8. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vladimíra Balaše, Václava Pavlička, Kláry Veselé Samkové a Dagmar Lastovecké). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-30].

¹⁵⁵ Vystoupení senátora Václava Jehličky. *Ibid.*

¹⁵⁶ Vystoupení senátora Václava Jehličky. *Ibid.*

¹⁵⁷ Vystoupení Václava Pavlička: „*Prezidentu republiky jsem předložil strukturovaný životopis, který je založený na kritériích požadovaných v čl. 84 Ústavy a jež má Senát k dispozici. Jiná hlediska jsem v životopisu neuváděl, neuváděl jsem tedy ani politická hlediska, ani politický vývoj, jak tedy před normalizací, v době normalizace ani potom.*“ *Ibid.*

¹⁵⁸ Vystoupení místopředsedy Senátu Jana Rumla: „*Pokud bychom se měli omezit pouze na zkoumání předpokladů pro vyjádření souhlasu či nesouhlasu se jmenováním soudce Ústavního soudu podle čl. 84 odst. 3 Ústavy, jak mínil profesor Pavliček ve svém nedávném článku v Právu, pak by role Senátu v tomto procesu byla zhora zbytečná. Ověřit tyto předpoklady může úředník Kanceláře prezidenta republiky.*“ *Ibid.*

¹⁵⁹ Vystoupení místopředsedy Senátu Jana Rumla: „*Pan profesor Pavliček si již nepamatuje, co dělal na střední škole, nepamatuje si, že zasedal ve studentských komisích, které vypracovávaly posudky na studenty, na jejichž základě maturitní komise rozhodovaly o tom, zda studenti budou či nebudou přijati na vysokou školu.*“ *Ibid.*

¹⁶⁰ Vystoupení místopředsedy Senátu Jana Rumla: „*Mám k dispozici v roce 1970 vydané studijní texty pro obor společenská a státní výstavba právnické fakulty. Spoluautorem a editorem této knihy byl tehdy JUDr. Pavliček, CSc. Přímou byl autorem kapitoly č. 5 – Politická organizace československé společnosti, v níž mimo jiné obhájuje vedoucí úlohu KSČ, marxisticko-leninskou ideologii, systém Národní fronty a sovětskou metodu řízení společnosti.*“ *Ibid.*

podářilo[.]“¹⁶¹ V souvislosti s vědeckou činností zmínil také, že stát se ústavním soudcem by pro něj představoval odchod od nedokončené učebnice a omezení v jeho svobodě vyjadřovat se k živým otázkám státu.¹⁶² Popsané skutkové okolnosti senátory nepřesvědčily podpořit Pavlíčkovu kandidaturu.

V senátní plenární rozpravě se ke kandidatuře **Milana Galvase** nevyjádřil (kromě zpravodajů) žádný senátor. Bílá místa pak zbarvuje teprve zkratkovitý Zápis VVVKLP z 21. schůze konané dne 17. března 2004. Tento výbor se meritorně zabýval především Galvasovým postojem k ideologii komunistického režimu. Ze zápisu plyne, že jeho pohnutkou pro vstup do KSČ byla „*motivace změnit svět[.]*“¹⁶³ Senátor Jiří Zlatuška upozornil, že svůj vztah ke KSČ dosud vyjádřil jen v jeho instrumentální dimenzi, ale ne svůj postoj k ideologii.¹⁶⁴ Galvas odpověděl, že v něm vzbudila zájem myšlenka sociálně spravedlivé společnosti. Dodává však, že idea je jedna stránka věci, ale praxe je jiná. Dále poznamenal, že na fakultě získal přístup k jinak nepřístupné literatuře.¹⁶⁵ K tomu se vyjádřila senátorka Jaroslava Moserová s tím, že se jí nelíbí, že kandidát své členství ve straně odůvodňuje altruistickými úmysly.¹⁶⁶ I jeden mediální zdroj vidí za neúspěšnou nominací Galvase jeho členství v KSČ.¹⁶⁷

Velmi podobně i plenární projednávání nominace **Jaroslavy Novotné**, kariérní státní zástupkyně, nepoodhalilo okolnosti jejího působení v KSČ. Ta však na úrovni výborů získala obě nedoporučující stanoviska. K její kandidatuře se kriticky vyjádřil jen senátor Jan Horník: „*Přece není možné, aby kandidátka, která byla řadu let ve straně, v době, kdy jsem studoval a mé kamarády vyhazovali z vysoké školy zemědělské, ona vstoupila do strany, pak tam v klidu a pohodě byla a dnes tady bouchá na dveře Ústavního soudu.*“¹⁶⁸ Zápis VVVKLP objasňuje, že důvodem vstupu Novotné do strany byl důvod kariéristický a dále také ten, že Novotná měla údajně zlepšit průměr studujících členů.¹⁶⁹ Senátor Martin Mejstřík se jí dotázal na její činnost coby vedoucí stranického vzdělávání ve Výzkumném ústavu kriminologickém.¹⁷⁰ Na to odpověděla, že měla plnit pouze funkci vedoucí vzdělávací

¹⁶¹ Vystoupení Václava Pavlíčka. Ibid.

¹⁶² Vystoupení Václava Pavlíčka: „*Při souhlasu s kandidaturou jsem si musel položit otázku, jaké důvody mne vedou k jejímu přijetí. Znamená to pro mne odejít od ještě zcela nedokončené práce na učebnici, dalších odborných úkolů a omezení v mé svobodě se vyjadřovat k aktuálním otázkám státu, neboť soudce Ústavního soudu by se měl, podle mého názoru, spíše zdržovat veřejných vystoupení a hovořit především ve svých rozhodnutích.*“ Ibid.

¹⁶³ Zápis Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky z 21. schůze konané dne 17. března 2004.

¹⁶⁴ „*Senátor J. Zlatuška namítá, že kandidát dosud popisoval svoje členství v KSČ instrumentálně, ale bez vyjádření postoje k její ideologii.*“ Ibid.

¹⁶⁵ „*Kandidát uvádí, že ho zaujala myšlenka sociálně spravedlivé společnosti. Poznal, že idea je jedna věc, ale praxe je jiná. Nelze to slučovat. Na fakultě byla možnost dostat se k literatuře, která běžně nebyla přístupná.*“ Ibid.

¹⁶⁶ „*Senátorce J. Moserové se nelíbí, že kandidát zdůvodňuje své členství v KSČ altruistickými cíli.*“ Ibid.

¹⁶⁷ „*Zbytečný“ a „politický“ – Klaus učil, jak ignorovat Ústavní soud. In: ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize [online] [cit. 31.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1113524-zbytecny-a-politicky-klaus-ucil-jak-ignorovat-ustavni-soud>.*

¹⁶⁸ Vystoupení senátora Jana Horníka. Stenozáznam z 2. dne 1. schůze Senátu Parlamentu ČR ze dne 16. 12. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jaroslavy Novotné). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

¹⁶⁹ Zápis Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu ČR z 2. schůze konané dne 16. prosince 2004.

¹⁷⁰ „*Senátor M. Mejstřík [...] se dotazuje na okolnosti jejího působení ve Výzkumném ústavu kriminologickém, kde se stala vedoucí stranického vzdělávání.*“ Ibid.

skupiny.¹⁷¹ Stejný zdroj jako u předchozího kandidáta připisuje její senátní neúspěch právě jejímu 12letému působení v KSČ.¹⁷²

Jan Sváček, celoživotní kariérní soudce, přicházel na plénum Senátu také s neúspěchem v obou výborech. Tam v rozpravě vystoupil prakticky jen Sváček sám. Ke svému členství v KSČ se sám z vlastní vůle vyjádřil, když se rozhodl referovat o záležitostech, „*kteřé v poslední době prošly tiskem.*“¹⁷³ Řekl, že v této věci nemá nic na svou obhajobu s tím, že se jednalo už o druhou nabídku, aby vstoupil do strany.¹⁷⁴ S odstupem asi dvou týdnů po Sváčkově neúspěchu v Senátu byl v jednom z rozhovorů dotázán, zda by stál o opětovné navržení na funkci ústavního soudce (resp. jestli by to pro něj bylo důstojné).¹⁷⁵ Na dotaz Sváček odpověděl neurčitě: „*Já jsem si prošel, paní redaktorko, poměrně velkým martýriem a v tuto chvíli [...] nejsem si jist, jak bych reagoval, kdyby takový návrh přišel, ale je to velmi hypotetická záležitost o příliš vážné věci, takže bych se jakýmkoliv úvahám, kdyby něco, raději vyhnul.*“¹⁷⁶

Po asi roce a půl byl **Jan Sváček** opětovně předložen Senátu jako kandidát na ústavního soudce – tentokrát už novým prezidentem Milošem Zemanem. Ve své druhé nominaci získal doporučení ke jmenování od ÚPV. VVVKLP nepřijalo žádné doporučení.¹⁷⁷ Prezident na úvod projednávání tohoto bodu senátory seznámil s tím, že si nechal zadat šetření, jehož cílem bylo prověřit pravdivost podezření¹⁷⁸ okolo osoby Sváčka.¹⁷⁹ Jeho výsledek Zeman prezentoval slovy: „*Mohu vám sdělit, že všechna obvinění, která byla vznesena k panu doktoru Sváčkovi, se ukázala být jako nepravdivá, česky řečeno, jako pomluvy.*“¹⁸⁰ Dále prezident na podporu nominanta uváděl další příznivce jeho kandidatury, kdy byla skloňována jména jako Pavel

¹⁷¹ „*K otázce související s její účastí na stranickém vzdělávání dodává, že v září roku 1988 nastoupila do Výzkumného ústavu kriminologického, kde měla údajně plnit funkci vedoucí vzdělávací skupiny.*“ Ibid.

¹⁷² Srov. pozn. č. 167.

¹⁷³ Vystoupení Jana Sváčka. Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 8. 2. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Sváčka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

¹⁷⁴ Vystoupení Jana Sváčka: „*Od roku 1987 jsem byl kandidátem strany a od léta 1989 jejím členem. Pokud jde o tento bod mého životopisu, nemám nic na svou obhajobu. Pouze to, že se jednalo v pořadí o druhou nabídku. Ta první přišla v roce 1980, v souvislosti s tím, že jsem se velmi, velmi ucházel o místo v advokacii, což v té době bez stranické příslušnosti nebylo možné. Zvolil jsem proto kariéru justičního čekatele.*“ Ibid.

¹⁷⁵ „*Štěpánka ČECHOVÁ, moderátorka: Stál byste o to, aby to prezident podruhé udělal potom všem, čím už jste si prošel a co všechno už se o tom řeklo, bylo by to ještě pro vás důstojné, aby to prezident udělal podruhé?*“ Jan Sváček, předseda pražského městského soudu. In: *Radiožurnál* [online]. 23. 2. 2012 [cit. 31.12.2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/jan-svacek-predseda-prazskeho-mestskeho-soudu-6332172>.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Srov. pozn. č. 69.

¹⁷⁸ Jedním z takových podezření byl otazník okolo spolupráce s prezidentem coby jeho poradce. Sváček se zapletl s Klausem. Soudcovská unie žene kauzu před etický panel | Domov. In: *Lidovky.cz* [online]. 23. 10. 2014 [cit. 01.01.2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/svacek-se-zapletl-s-klausem-soudcovska-unie-zene-kauzu-pred-eticky-panel.A141023_130430_in_domov_rof.

¹⁷⁹ Vystoupení prezidenta ČR Miloše Zemana: „*Pan předseda Štěch mě seznámil se závažnými námitkami, nebo, chcete-li to nazvat jinak, tedy podezřeními, které se pana Sváčka týkaly[.] A protože prezident má určité informační kompetence, zadal jsem šetření, jejichž tématem bylo pověření, zda tato podezření jsou nebo nejsou pravdivá.*“ Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČR ze dne 21. 8. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Sváčka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

¹⁸⁰ Vystoupení prezidenta ČR Miloše Zemana. Ibid.

Zeman, Pavel Rychetský či celá Soudcovská unie.¹⁸¹ Přesto vše i podruhé nezískal většinovou senátní podporu a nebyl mu udělen souhlas ke jmenování. O dvě další jednání Senátu později věnované naplňování ÚS Zeman senátory ujistil, že potřetí Sváčka již nenavrhne.¹⁸²

Prozatím posledním neúspěšně nominovaným kandidátem s minulým členstvím v KSČ je **Aleš Gerloch**. Proti jeho kandidatuře se postavil senátor Zdeněk Papoušek. Ten jako největší překážku shledal, že člověk v minulosti působící ve straně, jež svou vedoucí úlohu ve státě, dle jeho slov, ústavně zakotvila, nemůže stanout v ÚS – tedy instituci, která hájí antagonistické hodnoty.¹⁸³ V pokračující rozpravě pak zazněl klíčový faktor, který v konečném důsledku znamenal nezískání souhlasu ke jmenování: „*[J]e zvláštní, že se pan profesor vyskytoval poměrně dost často a opakovaně na problematických místech, které byly do určité míry spojovány s klientelismem.*“¹⁸⁴ Takovými místy byly myšleny vysoké školy (jmenovitě zazněla Vysoká škola Karlovy Vary, Panevropská univerzita či Vysoká škola finanční a správní), jež spojují rozličné skandály – tzv. „rychlotality“ nebo již zmiňovaný klientelismus. Od podobných skandálů se Gerloch distancoval.¹⁸⁵ Ani to však senátory zjevně nepřesvědčilo a potřebná většina mu v tajném hlasování svůj hlas nedala.

Úspěšné modely

Použitím stejných kritérií – avšak s úspěšným výsledkem nominací, jež znamenaly zdárné jmenování nového ústavního soudce – empirie ukázala, že takových osob bylo celkem 13. Pro tytéž důvody jako v předchozím oddílu není možno detailněji popsat nominace Pavla Holländera (v případě jeho první nominace), Vladimíra Klokočky, Františka Duchoně, Jaroslava Fenyka, Jana Musila (první i druhá nominace), Pavla Rychetského (jeho druhá nominace), Davida Uhlíře a Josefa Fialy.

V případě druhého návržení **Pavla Holländera** na úrovni pléna nedošlo k otevření otázky jeho minulého členství v KSČ. Z velmi kusého zápisu VVVKLP je však patrné, že se jí

¹⁸¹ Vystoupení prezidenta ČR Miloše Zemana: „Konzultoval jsem dále tuto otázku s nejvyšším státním zástupcem Pavlem Zemanem, který je členem mého poradního sboru, a ten označil veškerá obvinění vůči panu Sváčkovi za pomluvy a doporučil jeho kandidaturu. Pavel Rychetský mně sdělil, a to je pro mě rovněž argument, že Jan Sváček během svého působení v čele Městského soudu v Praze snížil počet nevyřízených případů o 50 %. Tolik fakta, argumenty, nikoli pomluvy a hysterické výkřiky.“ Ibid.

¹⁸² Vystoupení prezidenta ČR Miloše Zemana: „Nebojte se, potřetí ho [Jana Sváčka] opravdu nenavrhnou.“ Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 18. 12. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Musila a Jiřího Zemánka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

¹⁸³ Vystoupení senátora Zdeňka Papouška: „Člověk, který již ve svých 18 letech se stal kandidátem vstupu do Komunistické strany a poté 15 let, od roku 1975 do roku 1990 byl jejím členem. Členem strany, která porušovala lidská práva a svobody i principy plurality, kdy si usurpovala vedoucí úlohu ve státě a společnosti, a dokonce to zakotvila v socialistické ústavě, člověk, který se označuje za reformního komunistu, prosím pěkně, v době tvrdé normalizace, takový člověk přece nemůže zasednout coby soudce Ústavního soudu a být garantem dodržování ústavního pořádku, tedy Ústavy a Listiny základních práv a svobod.“ Stenozáznam z 1. dne 7. schůze Senátu PČR ze dne 20. 3. 2019 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Aleše Gerlocha). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-01].

¹⁸⁴ Vystoupení senátora Marka Hilšera. Ibid.

¹⁸⁵ Vystoupení Aleše Gerlocha: „Pokud jde o Vysokou školu Karlovy Vary, tam jsem působil jako externista, a v žádném případě jsem se nepodílel na aktivitách, které tady byly naznačeny. Na Panevropské vysoké škole jsem byl v Bratislavě ve vědecké radě, v podstatě z titulu děkana Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Nepůsobil jsem na pobočce v Praze. Notabene samozřejmě bych to ani časově nezvládl. Obdobně na Vysoké škole finanční a správní. A tu uvádím proto, že tam jsem členem vědecké rady stále.“ Ibid.

tento výbor zabýval. Na dotaz senátora Zdeňka Bárty odpověděl, že „jeho chování a práce ho za členství v KSČ plně rehabilituje.“¹⁸⁶ Dále k tomu dodal, že „[s]ám se nedomnívá, že tato otázka je pasé, morální odpovědnost trvá dále.“¹⁸⁷

Rovněž tak i při plenárním projednávání nominace **Pavla Rychetského** nedošlo k otevření otázky jeho členství ve straně. Rychetský odůvodnil stranickou příslušnost v KSČ tím, že „mu tehdy byli ručiteli Dr. Klokočka, ústavní soudce, a Dr. P. Pithart, tehdejší předseda základní organizace KSČ.“¹⁸⁸ **Pavel Šámal** se ke svému členství ve straně svébytně vyjádřil v závěru svého úvodního slova. Sám svůj vstup do KSČ označil za selhání s tím, že se ho po celý zbytek života snažil napravit, a to ze všech pozic, na kterých kdy působil.¹⁸⁹

Ke svým vědeckým textům z doby svého působení v KSČ se v jednom z rozhovorů po získání senátního doporučení ke jmenování do funkce vyjádřil **Jan Filip**. Ten na dotaz, jestli je něco, za co se dnes s odstupem času stydí, odpověděl, že za některé ze svých vědeckých statí se styděl už tenkrát – dnes se k nim již více nevrací.¹⁹⁰

Závěrem

Bezmála třetina nominací předložených Senátu byla spojována s minulým členstvím v KSČ. Kategorie úspěšných modelů potvrdila, že byt' byly mnohé osoby členy KSČ, tak některé se ve své budoucí činnosti od působení v této straně snažily skrze své kroky „očistit“. To, do jaké míry se jim toto zdařilo, je pak, smýšlením Jana Filipa, na zvážení těch, kteří nominantům nabídku dali, a těch, kteří o ní hlasovali.¹⁹¹

Jednoznačné „ne“ – pokud šlo o vyslovování souhlasu se jmenováním – Senát vyjádřil u osob, které se, slovy Marka Hilšera, poměrně často vyskytovali na pochybných místech.¹⁹² A to zejména na poli vzdělávání (Jaroslava Novotná či Aleš Gerloch). Dále pak bylo patrné u odpovědí takových kandidátů jejich nejistota či vyhýbavost v odpovědích na toto téma (Milan Galvas nebo Jan Sváček). Naprosto nežádoucí, možná až skandální, bylo neuvedení svého členství v KSČ v případě Václava Pavlíčka. Jeho argumentační proud, kdy Ústava doznání

¹⁸⁶ Zápis Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu ČR z 10. schůze konané ve dnech 10. a 11. června 2003.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Vystoupení Pavla Šámala: „[Z]ávěrem bych chtěl říci, že jsem přesvědčen a věřím tomu, že posoudíte moji kandidaturu ze všech hledisek, vč. toho už mnohokrát zmiňovaného mého selhání na počátku, kdy jsem vstoupil do KSČ, jsem si vědom této chyby, snažil jsem se celým svým životem tuto chybu napravit, jak v činnosti soudnictví, tak v činnosti v legislativě i v akademické sféře.“ Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 29. 1. 2020 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Šámala). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-01].

¹⁹⁰ „Je něco, za co se třeba dnes stydíte? Pokud jde o Vaši právnickou komunistickou minulost – třeba vědecké texty psané v té dobové řeči – dnes zpětně nepůsobí na Vás trochu legračně, divně [...]? No, upřímně řečeno za ně jsem se styděl (za některé) už tenkrát, ale popravdě řečeno dneska už se k nim vůbec nevracím.“ Jan Filip: Představa politického rozhodování je pro mě scestná. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1102414-jan-filip-predstava-politického-rozhodovani-je-pro-me-scestna>.

¹⁹¹ „Je patnáctileté působení v KSČ ta nejlepší vizitka pro působení na ÚS? To musí posoudit ti, kteří mi tu nabídku dali a kteří pro mě dneska hlasovali.“ Ibid.

¹⁹² Srov. pozn. č. 184.

ve smyslu konkrétní politické afilace kandidátů nutně nepožaduje, jak vidno, u senátorů neobstál.

Příložený graf (Graf 2) rozšiřuje definici úlohy Senátu jako „politického filtru“ otevřenou v kapitole 4.1.1 a dále rozvedenou touto kapitolou. Na základě všech získaných poznatků bych ji definoval:

Role Senátu jako „politického filtru“ spočívá v tom, že pravděpodobnost neúspěchu navrženého kandidáta se v horní komoře českého parlamentu zvyšuje, pokud takový kandidát byl (či stále ještě je) členem některé z politických stran či hnutí. Pravděpodobnost neúspěchu je ještě větší, pokud byl takový kandidát členem KSČ.

Při úvaze, jaké zastoupení by v budoucnu měli mít soudci s komunistickou minulostí je třeba neopomenout ustálený trend, kdy se počet takových úspěšně jmenovaných soudců s každou velkou personální obměnou navyšuje o nejméně dva. Případné navázání na tento trend by při kreaci „čtvrtého“ ÚS znamenalo, že nový soudcovský sbor by čítal alespoň osm soudců s minulým stranickým příslušenstvím. Domnívám se, že by takové personální složení mohlo mít zákazonosný důsledek. Důvodem je, že není možné, aby byla většina ústavních soudců minulými (minimálně po formální stránce) sympatizanty režimu s opačnou myšlenkou, než kterou chrání dnešní Ústava (resp. ÚS) – moderní demokratické principy s podhoubím ve svobodě, rovnosti a důstojnosti.¹⁹³

Počínaje blížící se personální obměnou ÚS by proto bylo vhodné tento počet začít snižovat a vybírat spíše z brilantních právníků bez otazníku nad svou minulostí – přičemž je z principu zaručeno, že v čase jich bude již jen přibývat.¹⁹⁴ Stejně tak se pod tíhou předchozích řádků domnívám, že ústavnost by proto měli střežit lidé výhradně takoví. Vzhledem k věku takových případných kandidátů zároveň věřím, že v této tendenci nebude pokračováno.

¹⁹³ Srov. čl. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁴ Vystoupení Václava Havla: „Do veřejného prostoru přicházejí mladší lidé, lidé, z nichž někteří v dospělém věku neprošli érou komunismu, nebyli tak či onak vystaveni jeho tlakům, deformování[.]“ Stenozáznam ze 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-09].

4.2 Objektivní aspekty ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS

V této kapitole se budu detailněji zabývat okolnostmi, které z principu nejsou ovlivnitelné vůli každého kandidáta. Těm budu rozumět jako **objektivní aspekty** každého soudce.

4.2.1 Věk

Věk ústavních soudců se velmi silně promítá do jejich činnosti. Ve světle právní úpravy je minimální věk ústavních soudců ustanoven na 40 let.¹⁹⁵ Tato věková hranice je tedy nadstavena o 10 let oproti soudcům obecných soudů, kdy jednou z podmínek pro jmenování takového soudce je, že „v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let[.]“¹⁹⁶ Dále je pak u obecných soudců uzákoněn i zánik jejich funkce „uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let[.]“¹⁹⁷ S onou horní věkovou hranicí však český právní řád u soudců ÚS nepočítá.¹⁹⁸

S věkem se pojí jistá míra stereotypizace a předpojatého přístupu ve vztahu ke konkrétní osobě. Zaužívané vnímání společnosti obou „extrémů“ – mládí a stáří – trefně popsala Zdenka Mlčáková: „*Stáří lidé jsou považováni za častěji nemocné, za nesamostatné, nespolečenské, neflexibilní a neaktivní, zatímco mladí čelí předsudkům o nezkušenosti, neodbornosti, neuváženosti nebo nestálosti.*“¹⁹⁹ Koncepce ÚS je taková, že ke své činnosti potřebuje v ideálním případě osoby v plné síle, které budou schopné garantovat jeho produktivitu. Stejně jako dostatek osob s bohatými životními i profesními zkušenostmi. Kdy je tedy ideální čas pro nástup do funkce ústavního soudce?

Funkce ústavního soudce většinou představuje pomyslný vrchol právnické profesní kariéry. Takto to vnímali například při svém projevu na zasedání Senátu Jaromír Jirsa,²⁰⁰ či Vlasta Formánková²⁰¹ a Iva Brožová,²⁰² emeritní ústavní soudkyně, v jedněch z poskytnutých rozhovorů. Na působení na ÚS existuje však i jiný názor. Například Václav Pavlíček, neúspěšně nominovaný kandidát, míní, že by své případné působení na ÚS

¹⁹⁵ Srov. čl. 84 odst. Ústavy. K tomu detailněji srov. kapitola 3.1.

¹⁹⁶ § 60 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

¹⁹⁷ § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

¹⁹⁸ „*Zejména je nutno zdůraznit, že [Ústava] neobsahuje ustanovení o zániku funkce soudce Ústavního soudu dosažením určitého věku[.]*“ LANGÁŠEK, Tomáš. *Čl. 84 Soudci Ústavního soudu*, s. 828.

¹⁹⁹ MLCÁKOVÁ, Zdenka. *Věk jako diskriminační důvod*. 2013, Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, s. 22.

²⁰⁰ Vystoupení Jaromíra Jirsy: „*Pokud započteme krátkou etapu za první republiky, dojdeme jednoduše k poznání, že křesla ústavních soudců obsadily za celou tu dobu jen zhruba čtyři desítky žen a mužů. Zařadit se do této společnosti je podle mého názoru jedním z nesporných vrcholů představitelné kariéry pro každého právníka.*“ Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČR ze dne 23. 9. 2015 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jaromíra Jirsy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-23].

²⁰¹ „*Ústavní soud [je] právnický Olymp a tvoří jej osobnosti.*“ Po letech u Ústavního soudu jsem pokornější, říká soudkyně Formánková. In: *iDNES.cz* [online]. 30. 8. 2015 [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/vlasta-formankova-soudkyne-ustavni-soud.A150825_113034_plzen-zpravy_pp.

²⁰² Odpověď Ivy Brožové na otázku, jak se cítila mezi soudci „prvního“ ÚS: „*Jako v právnickém nebi. Já jsem tam byla něco jako savý papír. Přitom tam člověk prožíval i momenty člověčiny, které na Nejvyšším soudě nikdy nemohou nastat.*“ Iva Brožová: S žalobou na Klause jsem neváhala ani minutu | Aktuálně.cz. In: *Aktuálně.cz* - *Víte, co se právě děje* [online]. 18. 3. 2015 [cit. 09.12.2022]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/iva-brozova-s-zalobou-na-klause-jsem-nevahala-ani-minutu/r~2aaceddacc8a11e497be0025900fea04/>.

nepovažoval za vyvrcholení své profesní kariéry.²⁰³ V tomto ohledu se status ústavního soudce blíží představě angloamerického soudce – tedy soudce, který na soud přichází jako zkušená elitní skupina z jednotlivých právnických profesí.

Praktická úvaha nad věkovými hranicemi pro výkon funkce soudce ÚS

Nejspíše právě pro kýžený dostatek zkušeností je zavedena i zvýšená spodní věková hranice pro výkon funkce ústavního soudce. Domnívám se, že **snížení této minimální věkové hranice** by mohlo být potenciálně nebezpečné. Vzniklá časová „mezera“ mezi absolutoriem právnické fakulty a dosažením 40. narozenin dává minimální prostor pro sběr zkušeností ve světě práva. Nadto lze u takového člověka očekávat navýsost žádoucí schopnost komplexně uchopit právo v jeho kontinuálním vývoji. Pro tuto schopnost orientovat se v onom kontinuálním vývoji práva je nezbytným předpokladem letitý výkon právní praxe. S praxí v některé z právnických profesí kalkuluje i ustanovení čl. 84 odst. 3 Ústavy, které požaduje výkon takové profese alespoň po dobu 10 let. Dále je snad možné očekávat, že ve věku 40 let je názorová filosofie, hodnotové a morální ukotvení jednice již plně integrováno.

Bylo by vhodné pod tíhou argumentů předchozích řádků **zvýšovat minimální věkovou hranici?** Vladimír Lajsek přichází s myšlenkou, že „[v]yšší věk totiž není nezbytně zárukou, že je daná osoba již dostatečně vyzrálá. [...] Naopak existuje celá řada jedinců, kteří jsou odborně, morálně a zkušenostně dostatečně na výši již v mladším věku.“²⁰⁴ Tato teze je velmi důležitá v tom, že podhaluje pomyslnou „druhou stranu mince“ problematiky minimální věkové hranice pro funkci ústavního soudce. Při ustavování této hranice je třeba mít na paměti, že oním zákonným věkem jsou „svázáni“ všichni kandidáti. Zákon tedy nedává prostor pro individualitu jedince – je z definice stejný (rovný) pro všechny. Byla-li by minimální věková hranice zvýšena třeba jen o pár let, byla by hned diskvalifikována nemalá skupina špičkových právníků v jejich nejvíce produktivním věku. Nynější věková hranice umožňuje zohlednit i individualitu každého navrženého kandidáta. Ta může spočívat v životních i profesních zkušenostech každého kandidáta či v prostředí, z něhož konkrétní nominovaná osoba pochází. Právě tyto skutečnosti dávají možnost pro další počínání jedince. Při poohlédnutí zpět na minulost kandidáta mohou jeho počiny v Senátu sehrát klíčovou roli; buď se tyto činy, které stojí za projednávanou osobou, stanou zárukou její vyzrálosti, nebo naopak senátory o tomto nepřesvědčí. Podstatné ale je, že tohoto stavu, kdy skutky projednávané osoby mohou zaručit její vhodnost pro doplnění soudcovského sboru, lze dosáhnout i ve věku ne dlouho po 40. roku. V případě, že by byly naplněny všechny (zákonné, osobnostní a další nepsané, ale zaužívané) předpoklady a pouze věk by překážel v cestě, jinak naprosto skvostné osobnosti na ÚS, byla by dokonce přípustná i úvaha nad diskriminací osob z mladší věkové skupiny z přístupu k veřejným funkcím.²⁰⁵ To však není aktuální úvaha při současném právním stavu.

²⁰³ Srov. pozn. č. 161.

²⁰⁴ LAJSEK, Vladimír. *Kritické zamyšlení nad ustanovováním soudců v ČR*. 2019, Esej v rámci Ceny IUS et SOCIETAS, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 15.

²⁰⁵ Ibid. Dále podle Kateřiny Šimáčkové však „[n]elze [...] shledat libovůli v tom, že ústavodárce [...] stanoví různé věkové hranice pro výkon různých funkcí, ať již dosažení 40 let pro výkon funkce prezidenta, soudce Ústavního soudu či senátora, či dosažení 21 let pro výkon funkce poslance. Stejně tak nelze označit za libovůli

Právě pro výše uvedené se domnívám, že aktuální stanovená minimální věková hranice pro zastávání funkce soudce ÚS je přiměřená. Na jedné straně zamezí přístup k této funkci lidem s nedostatkem zkušeností, kteří ještě potřebují čas pro úplnou integraci své osobnosti. Na straně druhé umožní tuto funkci zastávat i těm, kteří již při minimálním požadovaném věku dospěli do stavu, kdy všechny žádoucí předpoklady splňují. Ve finálním důsledku by tedy možné zvyšování minimální věkové hranice pro jmenování ústavního soudce mohlo znamenat spíše škodu než užitek.

Anomálií ÚS je, že oproti obecné justici není zavedena **horní věková hranice jeho soudců**.²⁰⁶ Právě příklad soudců obecné justice je velmi silnou oporou pro podpoření té argumentační linie, která je pro zřízení horní věkové hranice také pro ústavní soudce. Dále by její zavedení mohl podporovat fakt postupného stárnutí soudců, kdy se zvyšujícím se věkem klesá i jejich výkonnost. Oproti tomu neexistence této horní hranice dává prostor pro výkon této funkce i starším věkovým skupinám. Proti zavádění horní hranice jednoznačně stojí fakt, že počet ústavních soudců je násobně menší než počet obecných soudců. Před jejich jmenováním je tak čas i příležitost pro hlubší úvahu nad tím, jakou roli představuje věk u konkrétní osoby. I přesto jsem však toho názoru, že i pro výkon funkce ústavního soudce by měla být zavedena horní věková hranice. Byla by tím ošetřena situace, kdy by v kratším časovém horizontu (3 až 5 let) po jmenování noví ústavní soudci pro své zhoršující se zdraví odcházeli a vznikaly by nežádoucí prostoje mezi opětovným jmenováním nového soudce a jeho zapracováním.

Cílem této drobné praktické úvahy je vyjádřit myšlenku, že byť se na první pohled může zdát spodní věková hranice až pobuřivě nízká či naopak příliš vysoká, přičemž taková horní hranice dokonce chybě neexistuje, dostala tak Ústava i v této otázce své pověsti, že je v ní málo napsáno, ale mnoho řečeno.²⁰⁷ Současný stav by tak měl podpořit úvahy nad individualitou jedince a posouzení tohoto kousku mozaiky (věk) ideálního profilu ústavního soudce ve vztahu k jejímu celku.

Metodika empirického výzkumu

Pro účel zpracování této podkapitoly jsem pro empirický výzkum využil několika určujících kategorií. Každou nominaci jsem spojoval s tím, jestli byla osoba jmenována na ÚS a věkem v době, kdy byla Senátu odeslána tato nominace. Nominace jsem dále třídil podle časových

moci, když právní řád stanoví věkovou hranici 18 let pro výkon aktivního volebního práva, či hranici 15 let pro uzavření pracovní smlouvy. Za předpokladu, že jsou tyto normy přijaty správným procesním postupem (formální požadavek) a nejsou zcela nelogické či nahodilé (materiální požadavek) či zasahující do samého jádra základního práva, nemohou zakládat diskriminaci a porušovat tak princip rovnosti.“ Zároveň však dodává: „Současná vládnoucí politická třída, byť i by si měla být vědoma existence politických sil prezentujících názory a přání mládeže, citovaných odborných názorů nebo zahraničních zkušeností (např. snížení aktivního volebního práva v Rakousku) však zatím v této otázce nijak nepokročila, což ovšem soudům nedává pravomoc, aby ji nahradily.“ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 34/16 (U 6/84 SbNU 671), odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové.

²⁰⁶ Srov. pozn. č. 198.

²⁰⁷ Vystoupení předsedy Senátu Petra Pitharta: „Ústavy bývají spíše stručné. Jejich jazyk je obecný. Zavedené formule praví, že v nich je málo napsáno, avšak mnoho řečeno.“ Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-09].

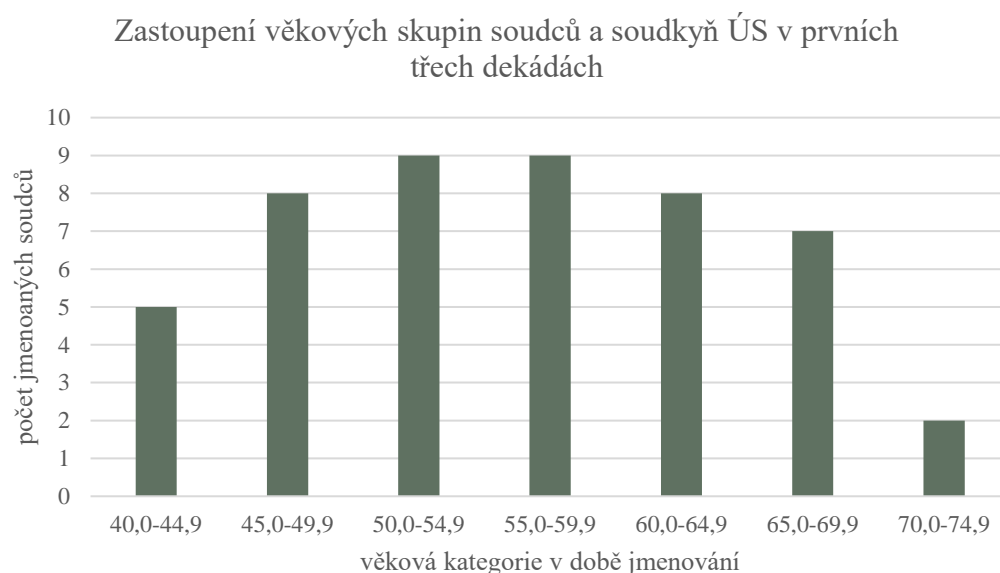
horizontů, v nichž „jednotlivé“ ÚS působily (tzn. „první“, „druhý“ a „třetí“ ÚS). Z celého výzkumu v otázce věku jsem musel vyloučit neúspěšně navrženou kandidátku Jaroslavu Novotnou z důvodu nedostupnosti údaje jejího narození.

Zdrojem dat, kdy byly nominace předkládány Senátu, mi byly jednotlivé senátní tisky, v nichž je vždy zahrnut i dopis prezidenta republiky se jmény nominovaných osob a datum. Data narození nominovaných ústavních soudců jsem čerpal ze zmíněných senátních tisků, medailonků jednotlivých soudců z webových stránek ÚS nebo dalších internetových zdrojů. Vzhledem k těžší dostupnosti těchto údajů bych na tomto místě chtěl připustit možné odchýlení se od skutečnosti, neb jako autor u některých dalších internetových zdrojů nemohu zaručit správnost získaných informací. Proto k výsledkům této podkapitoly přistupuji spíše jako k přibližně orientačním, nikoliv jako k 100% bezchybným faktům.

Dále jsem si rozdělil věkový rozptyl soudců v době jejich navržení do celkem 7 kategorií v intervalu po 5 letech. Intervaly jsem sestavoval od 40. roku života, nejnižší možné věkové hranice stanovenou zákonem. Poslední smysluplný interval jsem nastavil od 70 až do 74,9 let (v nadcházejícím intervalu prozatím žádná další nominace neexistuje).

Empirický výzkum

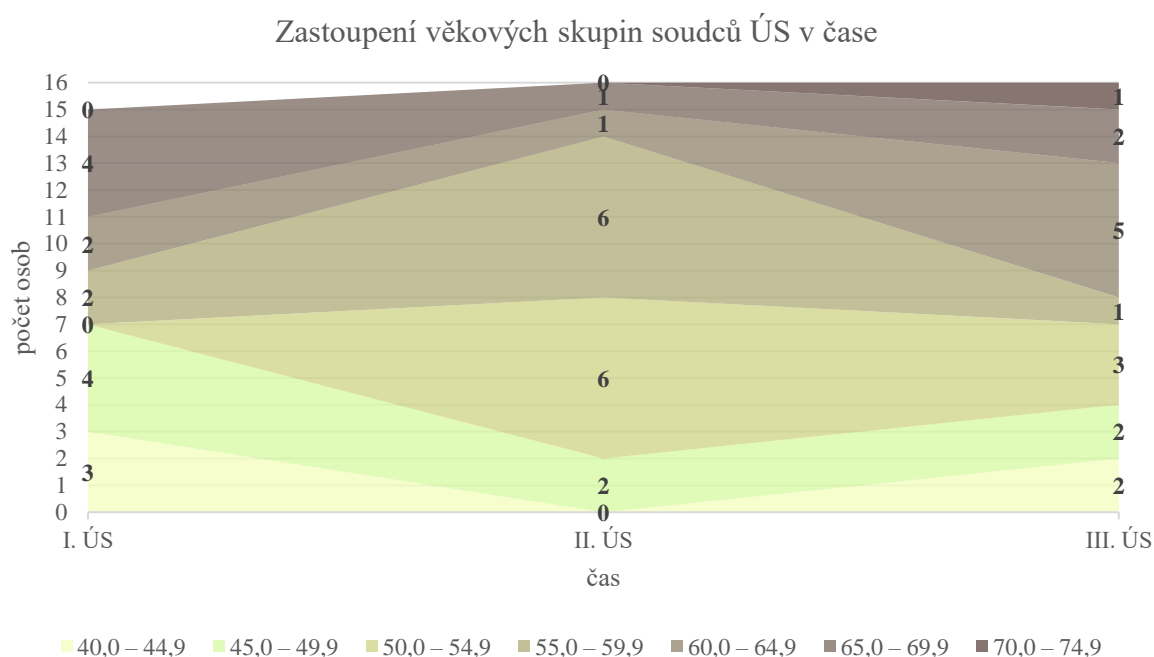
Pro pohled na věkové složení soudcovského sboru ÚS v globálním měřítku (tzn. bez rozlišení na „jednotlivé ÚS“) budu vycházet z Grafu 3. Ten obsahuje informaci o zastoupení jednotlivých věkových skupin všech úspěšně jmenovaných ústavních soudců do funkce. Věk je pak aktuální ke dni jejich navržení prezidentem.

Graf 3: Zastoupení věkových skupin soudců ÚS v globálním měřítku

Z tohoto srovnání zastoupení jednotlivých věkových skupin jmenovaných ústavních soudců vyplývá, že nejvíce četným produktem jmenovacího procesu jsou osoby se stářím v intervalu od 50 do 59,9 let (37,5 % z celkového počtu jmenovaných ústavních soudců). Druhou nejvíce hojnou věkovou skupinou jsou ústavní soudci s věkem starším 60 let (31,3 % z celku). Nejméně byli jmenováni ústavní soudci mladší 50 let (tato skupina zaujímá 27,1 %) a soudci starší 70 let.

Dále jsem využil metodu empirického výzkumu při nazírání na věkové struktury aplikované na konkrétní ÚS. Pro přehlednost jsem sestavil skládaný plošný graf (Graf 4), který podrobněji popisuje věkovou skladbu ústavních soudců v době působení daného ÚS.

Graf 4: Zastoupení věkových skupin soudců ÚS v čase

Zůstanu-li u obecnějšího rozčlenění věkových skupin ústavních soudců, které vyplynulo ze závěru globálního srovnání, tak lze za nejmladší označit „první ÚS“ co do jeho osazenstva. Na „prvním ÚS“ totiž působilo celkem 7 soudců mladších 50 let, ve věku 50,0 až 59,9 byly na soud jmenovány pouze 2 osoby. Druhou větší věkovou skupinou na „prvním ÚS“ pak byly až osoby starší 60 let (celkem 6 osob). Tomu odpovídá i průměrný věk ústavních soudců v době navržení, který činí 55 let.

Pevnou věkovou základnu „druhého ÚS“ tvořili soudci, jejichž věk ke dni jmenování spadal do intervalu 50,0 až 59,9 let (12 osob). Naopak mladší soudci (tzn. mladší 50 let) i starší soudci (tzn. starší 60 let) byli na „druhém ÚS“ zastoupeni po 2 osobách. Průměrný věk soudců tohoto soudu je 55,3 let. Druhá dekáda ÚS je tak zároveň druhým nejmladším soudem.

V současné době pomalu končící „třetí ÚS“ lze nazvat jako nejstarší ÚS, neb 8 jeho členů ke dni navržení bylo starší 60 let. Soudci mladší 50 let i soudci s věkem v rozmezí 50,0 až 59,9 byli zastoupeni po 4. Současný „třetí ÚS“ je navíc charakteristický tím, že na něj byla

poprvé jmenována osoba starší 70 let (Jan Musil). To, že je „třetí“ ÚS nejstarší, potvrzuje i průměrný věk soudců – 57,3 let.

Z Grafu 4 je možné vysledovat, že každý ÚS je svým způsobem originální. Lze však vysledovat trend, jenž spočívá v rostoucím průměrném věku konkrétní dekadý soudu. Myslím si, že kreaci „čtvrtého“ ÚS by se taková tendence měla zbrzdit. Naopak bych vítal její zvrát, a návrat například do stavu „prvního“ ÚS.

Právě skupinu osob, jejichž mandát končí ve věku alespoň 65 let (tedy jsou do funkce jmenováni nejdříve v 55 letech), rozeberu podrobněji. U těchto osob se s rozvíjejícím stářím zvyšuje riziko předčasné rezignace na funkci z důvodů zejména zdravotních, kdy pro nemoc již nebudou moci funkci plnohodnotně zastávat. Příkladem je **Jan Musil**, jenž byl jmenován po 70. narozeninách.²⁰⁸ Téma jeho věku bylo otevřeno už na VVVKLP, když se jej Jiří Šesták zeptal, jak se cítí na další 10letý mandát u ÚS, když mu na jeho konci bude asi 80 let, jestli funkci ustojí fyzicky i psychicky.²⁰⁹ Musil na dotaz reagoval s tím, že senátory o svých sílách ujistil a je schopen svůj starší věk vykompenzovat podpořením stability ÚS.²¹⁰ Asi po čtyřech letech však nakonec na svůj mandát rezignoval. Dále se ke svému věku vyjádřil **Pavel Rychetský**, když v roce 2003 vysvětloval, proč nominaci na ústavního soudce přijal: „*Pak mě k tomu, abych tuto kandidaturu přijal, přiměl druhý faktor, kterým je faktor, který uvádím velmi nerad, že totiž od zítřka za měsíc mně bude šedesát let. Jak víte, funkční období Ústavního soudu je na deset let a za dalších deset let buď nebudu živ, nebo bych nebyl způsobilý, to otevřeně přiznávám, se o takovou nominaci ucházet.*“²¹¹ I přesto se po tomto 10letém mandátu, k němuž tehdy v Senátu získal potřebnou podporu ke jmenování, úspěšně ucházel o mandát další.

Na mladý věk u nominace **Radovana Suchánka** upozornila senátorka Eliška Wagnerová. V době návrhu zbývalo Suchánkovi několik málo dnů do 41. narozenin. Senátorka Wagnerová vyzdvihla jeho odborný potenciál, ale u kandidáta jí chybělo málo zkušeností a prožití osobního příběhu. To v jejích očích představovalo překážku k výkonu této funkce, a proto ho v hlasování nepodpořila.²¹² Dále například senátor Petr Vícha mimoděk

²⁰⁸ „*Sedmasedmdesátiletý Musil se vzdal funkce po 15 letech a zdůvodnil to zdravotními problémy a únavou danou věkem.*“ PASEKOVÁ, Eva. Skončil ústavní soudce Musil, zbylo po něm pár desítek spisů. In: *Česká justice* [online]. 1. 2. 2019 [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/02/skoncil-ustavni-soudce-musil-zbylo-nem-par-desitek-spisu/>.

²⁰⁹ „*Senátor J. Šesták má otázku poněkud citlivější. Prof. J. Musil má 10letou zkušenost v práci u ÚS a jeho rok narození je 1941 - jak to znovu vnímá ke konci desetileté kariéry, bude mu cca 80 let, jestli to zvládne psychicky a fyzicky.*“ Zápis z 17. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 17. prosince 2013 (K bodu – Senátní tisk č. 190). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-03].

²¹⁰ „*[J]e si vědom určitých hranic a omezení. Musí vycházet [ze] svého subjektivního vnímání svého biologického věku. Ujišťuje, že má na to síly. Je v neustálém v plném pracovním nasazení, které mu nedovolí ustrnout. Věřící, že objektivní věk je schopen vykompenzovat něčím jiným, že svojí přítomností podpoří stabilitu soudu. Lidé se mohou spolehnout na to, že soud nebude vrtkavý.*“ Ibid.

²¹¹ Stenozáznam z 1. dne 8. schůze Senátu PČR ze dne 16. 7. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Holländera, Vojena Güttlera, Aleše Pejchala a Pavla Rychetského). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-03].

²¹² Vystoupení senátorky Elišky Wagnerové: „*[U]znávám, že pan kandidát je člověk s velkým odborným potenciálem[.] [...] Co mu ale, podle mého soudu, zatím naprosto chybí, jsou jakési osobní zkušenosti. Prožití jakéhosi osobního příběhu, který by mohl ručit za něho jako takového, že se dokáže v krizových situacích sám za sebe, aniž by mu někdo zvenčí poradil, rozhodovat skutečně tak, aby okolí mohlo říct, že se s tím*

zmínil poměrně nízký věk projednávaného kandidáta, když hovořil o neexistenci pochybení Suchánka v jeho minulosti, za tím viděl právě jeho mladý věk.²¹³ Naopak nominaci mladého ústavního soudce podporovala senátorka Milada Emmerová.²¹⁴

Jaký je tedy ideální věk? Chceme číslo!

Otázka stáří ideálního profilu ústavního soudce je velmi individuální. Nelze univerzálně stanovit věk, který by představoval ten nejvhodnější čas pro nástup do funkce. U věku je velmi důležité vzít v úvahu také další skutečnosti, jež utvářejí nominovanou osobu jako takovou. Ústavními soudci se v minulosti stali lidé s věkem lehce přes 40 let, či dokonce i po 70. roku života. Praxe ukazuje, že nejvíce osob bylo jmenováno s věkem okolo 56. roku.

Při snaze dovtípit se konkrétních čísel jsem vystaven představě dvou krajních možností – co by se stalo, kdyby byl ÚS složen pouze ze soudců mladších 56 let, a naopak co by se dělo, kdyby na něj byli jmenovány pouze osoby starší 56 let. V prvním případě by byl ÚS přesyten mladými nadějnými právníky v plné síle. Naopak by mu scházely letité zkušenosti získané praxí. Naopak kontrastní alternativa personálně staršího ÚS nese přínos v letitých zkušenostech, vysoké odbornosti a schopnosti vnímat právo v jeho kontinuálním záběru. V otázce konzervativnosti soudců ve vztahu k jejich věku nelze vysledovat jasný trend. Podle osobní zkušenosti Kateřiny Šimáčkové z pozice ústavní soudkyně jsou to často starší kolegové, kteří přicházejí s moderními nápady v právních otázkách, přičemž ti mladší se drží spíše konzervativnější alternativy.²¹⁵

Problémem opravdu bezmezným by byla situace, kdy by větší část ústavních soudců byla z věkové množiny 70 a více let, kteří by v dohledu orientačně 5 let po jmenování začínali na své funkce postupně rezignovat právě ze zdravotních důvodů.²¹⁶ Ona potíž spočívá zejména v tom, že podle Pavla Rychetského trvá poměrně dosti dlouho, než si noví soudci zvyknou na doktrinní přístupy, na stávající judikaturu a práci ústavního soudce v její plné šíři.²¹⁷ Z citovaného článku plyne, že pod tímto časovým horizontem Rychetský rozumí asi 4 roky.

rozhodnutím ztotožňuje, že ho považuje za spravedlivé, že ho považuje za férové. Podle mého je to právě asi nedostatek těchto zkušeností, které pana kandidáta v mých očích, abych tak řekla, ne úplně kvalifikují – a já rovněž budu hlasovat proti němu.“ Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 30. 10. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Radovana Suchánka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-06].

²¹³ Vystoupení senátora Petra Víchý: „*Musím říct, že tentokrát – skoro poprvé – u kandidáta nebylo konstatováno v jeho minulosti, možná i díky jeho mládí, žádné charakterové či morální pochybení. Vystupuji i v návaznosti na svého předřečníka.*“ Ibid.

²¹⁴ Vystoupení senátorky Milady Emmerové: „*Podle mého názoru, právě proto, že je mladší a má takové schopnosti, tak se právě do Ústavního soudu – i když já jsem právník-laik – podle mého názoru hodí.*“ Ibid.

²¹⁵ Rozhovor - Kateřina Šimáčková: *Být soudcem není účastnit se soutěže v popularitě.* In: *Právní prostor* [online]. 7. 8. 2014 [cit. 07.01.2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/byt-soudcem-neni-ucastnit-se-souteze-v-popularite>.

²¹⁶ K tomu srov. již zmiňovaný praktický příklad soudce Jana Musila.

²¹⁷ „*[S]estaví-li se úplně nový Ústavní soud, trvá dosti dlouhou dobu než lidé, kteří předtím vykonávali celý život nějakou úplně jinou, byť právníckou profesí, trvá dost dlouhou dobu než ten nově sestavený Ústavní soud dokáže kontinuálně navázat na doktrinní přístupy, na tu dosavadní judikaturu [...] i než si osvojí tu práci, ať už týmovou v celém plénu nebo senátech. [...] Já prostě vím, že jistý čas [...] si vyžádá, než se ten nový Ústavní soud usadí, [...] aby tedy fungovaly tak, jak fungovaly i ty minulé Ústavní soudy. To také trvalo několik let, než došlo [...] k ustálení těch pracovních návyků, doktrinních přístupů a podobně.*“ Pavel Rychetský ve Dvaceti minutách Radiožurnálu. In: *Radiožurnál* [online]. 3. 2. 2016 [cit. 09.12.2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pavel-rychetsky-ve-dvaceti-minutach-radiozurnalu-6243912>.

V důsledku by došlo k významnému ohrožení institucionální paměti ÚS, kdy by souběžně rezignovali čerstvě zapracovaní soudci a z těch soudobých by se stávali soudci vysloužilí. Nedozírná odpovědnost institucionální paměti by tak ležela na bedrech malé skupině zbylých soudců.

Závěrem k věku

V obecné rovině jsem tak dospěl k závěru, že ono číslo, jež začne s narozením kandidáta na ústavního soudce růst v čase, je vskutku relativní. Ústavního soudce totiž formují jeho zkušenosti a onen prožitý osobní příběh, o němž hovořila Eliška Wagnerová.²¹⁸ Konečně mladý ústavní soudce může být stejně špatným ústavním soudcem jako ten starší (a naopak). Myslím si, že otázka věku by měla do hry vstupovat v okamžiku, kdy „před dveřmi“ ÚS stanou kandidáti starší 60 let. V těchto případech je nevyhnutelné vypořádat se s otázkou, jestli jsou schopni plnohodnotně vykonávat ústavní funkci a zda její náročnosti zvládnou v horizontu příštích 10 let odolávat duševně i tělesně. Proto si myslím, že ideální by bylo jmenovat soudce do funkce tak, aby nejpozději opouštěli svou funkci se 70. narozeninami.

4.2.2 Gender

Dalším objektivním aspektem je gender ústavních soudců. V současné době čítá ÚS 14 mužů a 1 ženu – Miladu Tomkovou. Na „třetím“ ÚS působily souhrnně však celkem 2 ženy. Druhou ženou „třetího“ ÚS byla Kateřina Šimáčková, která na funkci ústavní soudkyně po bezmála osmi a půl letech rezignovala pro výkon soudkyně u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. O současném personálním složení ÚS lze tedy objektivně říci, že genderovému vyvážení se blíží jen těžce.

Globální pohled na genderové rozvrstvení v české justici

Mapováním zastoupení žen a mužů v právních profesích napříč Evropskou unií se věnovala studie pro Výbor pro právní záležitosti při Evropském parlamentu. Ta dospěla k závěru, že překážky bránící rovnocenné účasti žen a mužů v soudních profesích jsou zejména: přetrvávání genderových předsudků (byť často nevědomých) ve výběrových řízeních i v dalším kariérním postupu, obtíže sladění pracovních a nepracovních povinností, nedostatečná transparentnost jmenovacích procesů a také nedostatečná viditelnost ženských vzorů na nejvyšších pozicích v justici.²¹⁹ Právě poslední bod citované studie vzbuzuje otázku, jaké je konkrétní rozložení „genderových“ sil na jednotlivých soudních instancích v české justici.

Metodika empirického výzkumu

Zdrojem výchozích dat pro tento aspekt je registr soudců, který je v elektronické podobě dostupný na webových stránkách *justice.cz*. Tento dataset jsem rozšířil o soudce ÚS. Data použitá za účelem zpracování této kapitoly jsou aktuální ke dni 16. 10. 2022. Určujícími kritérii bylo, na jakém stupni soudní soustavy soudci působí a jejich gender.

²¹⁸ Srov. pozn. č. 212.

²¹⁹ WHEELER, S. et al. *Mapping the Representation of Women and Men in Legal Professions Across the EU* [online]. 2017, s. 86 [cit. 08.01.2023]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU\(2017\)596804_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU(2017)596804_EN.pdf).

Druhý rozměr empirického výzkumu je realizován na základě spojování každé nominace s úspěšným jmenováním do ÚS a jejím genderem.

Empirický výzkum

Empirie prokázala, že v obecné rovině je v justici převaha žen nad muži. Celkový podíl soudkyň činí asi 60 % a mužů je přibližně 40 %. Ve snaze popsat hlubší genderové struktury jsem dále celou obecnou soudní soustavu rozčlenil do 3 kategorií a doplnil ji o ÚS: **(1) okresní soudy** (včetně pražských obvodních soudů), **(2) krajské soudy** (tedy i Městský soud v Praze), **(3) nejvyšší soudy** – NS, Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) – a **vrchní soudy** (Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci) a **(4) ÚS**. Vnímání rozložení genderu v justici lze rozdělit do dvou dimenzí – horizontální a vertikální.

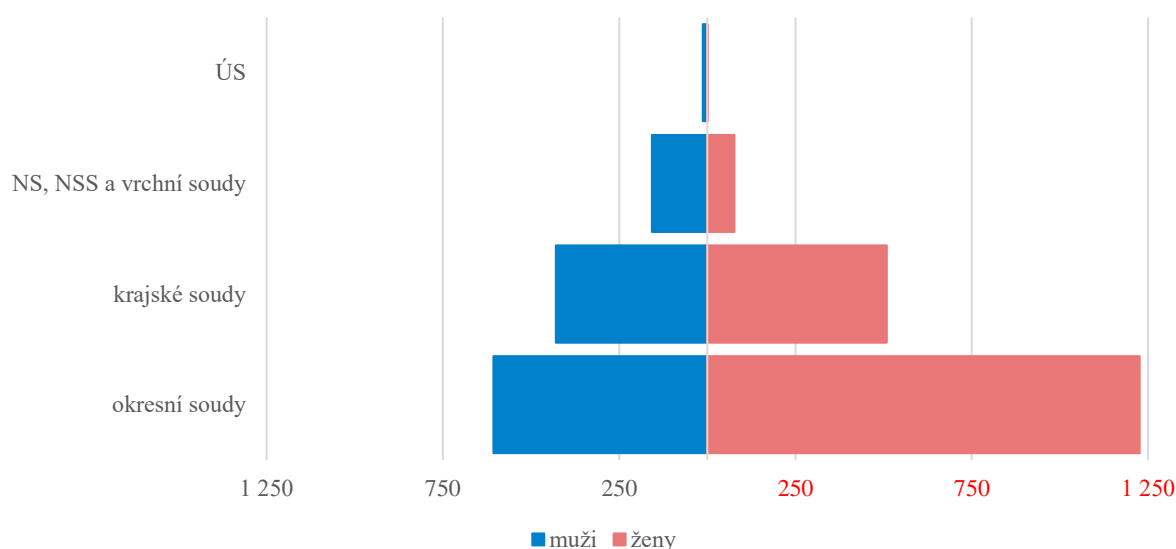
První dimenzi lze chápat jako horizontální – tedy genderové zastoupení izolovaně vztažené ke konkrétní soudní instanci, přičemž zásadní je pro určování zastoupení genderu rozdíl v procentních bodech. Nejhorší horizontální genderová je vyváženost na ÚS, kdy mužská složka zde zaujímá téměř 93 %. V oblasti obecné justice jsou nejméně genderově vybalancované nejvyšší a vrchní soudy, kde ze všech soudců a soudkyň na této instanci ženy zaujímají 33 % a muži 67 %. V pořadí třetí si co do genderové vyrovnanosti nejhůře stojí okresní soudy, kde působí 66,9 % žen a 33,1 % mužů. Na nejnižším stupni soudní soustavy je tedy v horizontálním vnímání nejmenší zastoupení mužů. Oproti tomu krajské soudy jsou nejlépe vyrovnané. Ty jsou z 54,2 % tvořeny soudkyněmi a z 45,8 % soudci.

Druhá dimenze pohlíží na vertikální rozčlenění konkrétního genderu při reflexi toho, do jaké míry je na všech stupních soudní soustavy zastoupen. Základem pro procentuální vyjádření je tedy vždy součet všech žen či mužů působících v justici.

Už z horizontálního členění vyplynulo, že z pohledu českých soudkyň je jejich největší procentuální zastoupení na okresních soudech. Vertikální optika pak přidává, že na nich působí 67,7 % všech žen v justici. Ze všech soudců pak soudy okresní zaměstnávají 50,3 %. Na krajských soudech působí 28,1 % žen českého soudnictví a 35,6 % mužů. Ve třetí kategorii nejvyšších a vrchních soudů pracuje 13 % mužů a 4,2 % žen napříč justicí. Na ÚS činí zastoupení strážců ústavnosti 1,1 % a v případě českých strážkyň ústavnosti je to pouhé 0,1 %. Krajské soudy jsou tedy i z vertikálního srovnání nejvíce genderově vybalancované.

Pro přehlednost a správné uchopení horizontálního i vertikálního genderového zastoupení jsem sestavil graf (Graf 5).

Genderové zastoupení na jednotlivých stupních soudní soustavy

Graf 5: Genderové zastoupení na jednotlivých stupních soudní soustavy

Z analýzy registru českých soudkyň a soudců (Graf 5) vyplývá trend, že s rostoucí soudní instancí tíhne horizontální i vertikální genderová převaha jednoznačně směrem k soudcům a pomyslných hlasů žen ve vyšší justici ubývá. V současnosti je nejhorší genderová (ne)rovnováha právě na ÚS.

Druhý rozměr empirie z relativně krátkodobé moderní historie ústavního soudnictví přináší poznatek, že předchozí dekády personálního uspořádání ÚS nebyly tolik genderově „jednotvárné“. Historicky „první“ ÚS tvořily 3 ženy (Iva Brožová, Ivana Janů a Eva Zarembová). Největší zastoupení žen měl „druhý“ ÚS – 5 ústavních soudkyň (Eliška Wagnerová, Dagmar Lastovecká, Michaela Židlická, Ivana Janů a Vlasta Formánková). Současný „třetí“ ÚS, jak již bylo nastíněno výše, si mezi svými historickými podobami stojí ve smyslu genderového vyvážení nejhůře.

Závěrem

První rozměr empirického výzkumu objasňuje, že genderová disproporce není pouhou anomálií ÚS, nýbrž že se jedná o stabilní tendenci vyšších stupňů českých soudů. Českým genderovým justičním trendem je úbytek žen s rostoucím stupněm soudní instance. Jejich hlas je pak koncentrován zejména na obecných soudech.²²⁰

V hypotetické otázce, zda by měl být jmenován ústavním soudcem lepší muž oproti nepatrně „horší“ soudkyni ženě (v momentě, kdy jednoznačná převaha soudu by měla pánské zastoupení) se shodují s Veronikou Křesťanovou na tom, že by měla být v této konkrétní situaci

²²⁰ Tuto skutečnost komentovala v diskusi na jednom z blogů sama emeritní ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková: „[Ž]eny jako většiny pracují na prvostupňových soudech a dělají opatrovnickou agendu[.] Naopak předsedy soudů i soudce vysokých soudů z velké většiny tvoří muži.“ VUČKA, Jan. *Máme genderový problém. Zaveďme kvóty na soudce!* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2017/10/jan-vucka-mame-genderovy-problem.html>.

jmenována nová soudkyně.²²¹ Odůvodnění nacházím ve snaze odvrátit jednobarevný zorný úhel a podpořit rozkvět kýžené plurality celého soudcovského sboru.

Z předešlých třech dekád byl nejvíce vybalancovaný „druhý“ ÚS. Domnívám se, že pro uspokojení současného snad až alarmujícího stavu genderového rozvrstvení sil na ÚS je věcně inspirovat se zastoupením mužů a žen „minulých“ ÚS (mimo ten „třetí“). A ty, na nichž působilo 3 nebo 5 soudkyň, vnímat něco jako „odrazový můstek“. Vzorem může být například německý Spolkový ústavní soud, na němž převládají dokonce soudkyně – 9 žen a 7 mužů.²²² Dále je možno inspirovat se rakouským Ústavním soudním dvorem – 4 soudkyně a 10 soudců.²²³ Pouze 2 ústavní soudkyně (v závěru pak soudkyně jediná!), které na „třetím“ ÚS působily, se mi jeví jako žalostně malý počet.

Dovolím si připojit jednu poznámku. Tuto kapitolu nelze chápat ani interpretovat tak, že straním soudkyním či soudcům. Záměrem je upozornit, že zařazení a vyrovnání se i s tímto aspektem v diskursu týkajícího se kreace „čtvrtého“ ÚS může přinést ovoce ve smyslu širší plurality soudcovského sboru. Myslím si totiž, že přemýšlení a optika ženy a muže může být v klíčových otázkách rozdílná (přičemž ani jedno ani druhé není principiálně špatně), což vytváří prostor pro vyčerpávající vyrovnání se a vzatí v potaz všech argumentů.

4.2.3 Opakovatelnost mandátu

Možnost opakovat mandát soudce ÚS není v čl. 84 Ústavy výslovně zakázána.²²⁴ Zásadním problémem je, že při současné právní úpravě se minimálně na sklonku mandátu ústavního soudce dostává do přímého „ohrožení“ nestrannost a nezávislost soudců.²²⁵ Tehdy se soudci mohou začít chovat více strategicky se zjištěným cílem získat podporu politického grémia či dokonce prezidenta samotného (iniciátora celého jmenovacího procesu).²²⁶ Oním „strategickým chováním“ může být snaha zalíbit se aktérům jmenovacího procesu, jež je promítána do rozhodovací činnosti soudců či jakékoli jiné veřejné vyslovování názorů formovaných touto snahou.

²²¹ „[otázka moderátora:] Vnímáte Vy, jako žena, právnička, soudkyně, to obsazení nejvyšších postů v ČR jako vyvážené, nevyvážené? Je to něco, nad čím vůbec přemýšlíte? I když otázka ÚS a jeho obsazení je velmi zajímavá. [odpověď Veroniky Křestánové:] Já musím říct, že Ústavní soud, to mě vlastně mrzí. To mi připadá, že není správné. Samozřejmě jsem zaslechla řadu debat, že bude-li lepší muž, tak klidně ať je tam 14 mužů a 1 žena. Já si tady troufnu říct a můj názor je, že pokud by ta žena měla být o trochu horší než ten dobrý muž, tak by tam měla být žena. A současně vím, že tady existuje řada výborných žen, které na to mají. Myslím si, že by stálo za to obsadit Ústavní soud další ženou/ženami. [...] Já ani nevím, jak je možné, že Ústavní soud se takto složil. Vnímám aktuální složení, že by si zasloužilo víc genderově vyvážit.“ Právničky LIVE! s Veronikou Křestánovou [online]. 2022 [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=__z0Vcio-qk. Za upozornění na tento zdroj děkuji Zuzaně Vikarské.

²²² Richterinnen und Richter. In: *Bundesverfassungsgericht* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Richter/richter_node.html.

²²³ Mitglieder des VfGH. In: *Der Österreichische Verfassungsgerichtshof* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.vfgh.gv.at/verfassungsgerichtshof/verfassungsrichter/mitglieder.de.html>.

²²⁴ „Funkční období soudce Ústavního soudu činí 10 let, úpravu renominace, resp. její zákaz či omezení současná Ústava nestanoví.“ LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 84 Soudci Ústavního soudu, s. 826.

²²⁵ KOSAR, David a Ladislav VYHNÁNEK. *Senát a výběr soudců Ústavního soudu*, s. 194.

²²⁶ Ibid.

Metodika empirického výzkumu

Při snaze nalézat spojitosti s možnostmi opakovat mandát ústavního soudce jsem v empirickém výzkumu konkrétní nominace spojoval s atributy, které určovaly: kolikrát byly prezidentem dotyčné osoby navrženy, výsledek projednávání nominace v Senátu, jestli byli nominanti úspěšně jmenováni a v pořadí na kolikátém ÚS působili.

Empirický výzkum

Souhrnně bylo na ÚS opětovně jmenováno celkem pět ústavních soudců. Konkrétněji pak při příležitosti první větší personální obměny soudcovského sboru to byli dokonce tři soudci²²⁷ a při přechodu z „druhého“ ÚS na „třetí“ ÚS s jednalo o dva soudce, kteří se i nadále spolupodíleli na jeho činnosti.²²⁸

Historicky první a úspěšnou dvojicí soudců navržených pro opakované jmenování do funkce byli Vojen Güttler a Pavel Holländer. **Vojen Güttler** na projednávání své druhé nominace v Senátu vysvětlil svou opakovanou kandidaturu snahou o udržení kontinuity rozhodování ÚS. Podle něj zachování této kontinuity zaručuje v jistém ohledu i kontinuita personálního obsazení soudu.²²⁹ **Pavel Holländer** ve své úvodní řeči v Senátu navázal na projev Güttlera. Argumentoval velmi podobně s tím, že (tehdy) 10 let čistě českého moderního ústavního soudnictví je doba poměrně krátká pro jeho vývoj. To je dle něj důvod, proč by se na činnosti ÚS chtěl podílet i nadále. Úlohu „druhého“ ÚS shrnul jako balancování mezi kontinuitou a reflexí změn a nových výzev.²³⁰ Přestože se další rozprava odchytila spíše k řešení otázky podepsání (resp. nepodepsání) stanoviska soudců ÚS k výzvě někdejšího předsedy Holečka k rezignaci Wagnerové, získali Güttler i Holländer potřebnou podporu a oba dva na ÚS působili dalších 10 let.

Třetí soudkyní, jež získala svůj druhý mandát při přechodu z „prvního“ na „druhý“ ÚS je **Ivana Janů**. Situace v případě Janů je specifická v tom, že mezi svým prvním a druhým mandátem stihla působit u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, kam byla zvolena Valným shromážděním Organizace spojených národů (ke kandidatuře na tento post byla vyzvána Helenou Bambasovou, velvyslankyní ČR v Nizozemském království).²³¹ V časové souslednosti se tak stalo v červnu 2001 (tedy ještě za doby trvání jejího prvního mandátu u ÚS), a tak pro výkon funkce mezinárodní soudkyně na funkci té české ústavní

²²⁷ Jmenovitě se jednalo o Pavla Holländera, Vojena Güttlera a Ivanu Janů.

²²⁸ Při druhé velké personální obměně ÚS se opětovně jmenování týkalo Pavla Rychetského a Jana Musila.

²²⁹ Vystoupení Vojena Güttlera: „*Hlavním objektivním důvodem je podle mého názoru snaha, abych se mohl podílet na udržení alespoň určité zásadní kontinuity rozhodování stávajícího Ústavního soudu. Taková kontinuita je jistě do určité míry garantována i jistou kontinuitou personální.*“ Stenozáznam z 1. dne 8. schůze Senátu PČR ze dne 16. 7. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Holländera, Vojena Güttlera, Aleše Pejchala a Pavla Rychetského). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-18].

²³⁰ Vystoupení Pavla Holländera: „*Bylo řečeno panem doktorem Güttlerem, že Ústavní soud za deset let zapustil kořeny. Jsem přesvědčen, že ještě nejsou hluboké, pro vývoj ústavního soudnictví deset let je velmi krátká doba. Bude pro mne skutečně ctí a poctou, pokud budu mít příležitost dalších deset let podílet se na tom základním úkolu Ústavního soudu pro další funkční období, které spatřuji v určité vyváženosti mezi na jedné straně kontinuitou a na druhé straně reflexí změn a nových výzev.*“ Ibid.

²³¹ ASKARI, Daniel a Jan VÁŇA. Ivana Janů. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 100–101.

rezignovala.²³² Svou mezinárodní zkušenost zmínila také při projevu na půdě Senátu. Dále zdůrazňovala svůj respekt k hodnotám a ke konstrukci demokracie, kterou se v ČR podařilo vybudovat, přičemž si uvědomovala dlouhý vývoj, jenž Česko na poli právním ještě čeká.²³³ V případě opětovného jmenování tak Ivana Janů mohla ÚS kromě institucionální paměti navíc nabídnout mezinárodní vhled při posuzování projednávaných kauz.

Při střídání „druhého“ ÚS tím „třetím“ byl mezi prvními nominovanými kandidáty pro opakování funkce **Pavel Rychetský**. Úvahu nad opakováním mandátu Rychetského od samého počátku provázela jeho záměr nedokončit 10leté funkční období. Toto bylo připomenuto i na půdě Senátu, když prezident Miloš Zeman vyslovil, že vynaloží veškeré snahy k přesvědčení Rychetského, pokud mu bude dán souhlas, aby své funkční období náležitě dokončil.²³⁴ Sám Rychetský se pak k otázce délky svého případného dalšího mandátu vyjádřil slovy: „[N]epochybně bych ho omezil, podle mého soudu, na 4 roky. To znamená, abych já rezignoval na tu funkci dříve, než vyprší mandát nově zvoleného prezidenta. [...] To je moje představa, zatím jsme někde úplně jinde, ale pokud by skutečně došlo k tomu projednávání na úrovni Senátu a ke všem těm procedurám, tak bych nepochybně deklaroval jako nejzazší termín, myslím, že to je 31. 12. [...] 2017.“²³⁵ I přes velký otazník, jak by naložil se svým druhým mandátem, získal potřebnou podporu a byl podruhé jmenován. Zpětně se k myšlence „zkráceného“ mandátu vyjádřil předseda ÚPV Miroslav Antl: „Ten mandát je desetiletý. Pokud on myslel vážně to, že skončí dřív, tak jsme ho neměli zvolit.“²³⁶ Realita nadcházejících let však ukázala, že Rychetský své funkční období dokončí v plném rozsahu.

Druhým soudcem, jenž byl navržen ke znovujmenování při kreaci „třetího“ ÚS byl **Jan Musil**. Hned ve svém úvodním vystoupení se navrhuje prezident Miloš Zeman přičinil k vypořádání se s argumentem, že druhé navržení osoby do funkce má představovat jakýsi závazek politické vděčnosti k navrhovatelům. Tento argument označil za urážku integrity osobnosti každého znovu navrženého kandidáta s tím, že je tak činěno z důvodu dokonalého

²³² Emeritní funkcionáři a soudci. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/emeritni-funkcionari-a-soudci?tx_odjudges%5Bdetail%5D=8&cHash=c8bf5e2d860cc5325a26a8fdfa55f13a.

²³³ Vystoupení Ivany Janů: „Vracím se z Haagu po třech letech. Vracím se s větším respektem k tomu, co se nám zde doma podařilo dosáhnout. Díky politické rozumnosti, ukázněnosti a sebekontroli. [...] Vracím se – se silným vědomím – jak křehkou konstrukcí demokracie je a jak lehko může být zničena politickým megalomanstvím několika jedinců, kteří pozvednou k moci radikální nezodpovědnost. Vracím se rovněž s pocitem, jak mnoho je ještě před námi.“ Stenozáznam z 2. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 29. 7. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivany Janů). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-19].

²³⁴ Vystoupení prezidenta ČR Miloše Zemana: „Vím, že proti Pavlu Rychetskému mluví jeden argument – jeho úmysl ukončit své období v roce 2017. Chtěl bych vás závěrem svého vystoupení ujistit, že vynaložím veškerou svoji nepopíratelnou výmluvnost, jakož i oslnivé osobní kouzlo, které je mně vlastní (oživení v sále) k tomu, abych v případě, když Pavla Rychetského schválíte, ho přesvědčil, aby vykonával svoji funkci patřičných deset let.“ Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-19].

²³⁵ Je nutné navrhnout rovnou tři kandidáty, apeluje Rychetský na Zemana. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 19.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1121089-je-nutne-navrhnout-rovnou-tri-kandidaty-apekuje-rychetsky-na-zemana>.

²³⁶ Novým ústavním soudcem bude Fiala, schválil Senát. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1628888-novym-ustavnim-soudcem-bude-fiala-schvalil-senat>.

splnění své role v prvním funkčním období.²³⁷ V této souvislosti je třeba zmínit, že velmi pravděpodobně zásadní skutečnost pro rozhodování senátorů při hlasování o udělení souhlasu se jmenováním byla, že soudce Musil připojil odlišné stanovisko ke květnovému nálezu o již zmiňovaných církevních restitucích (odlišné stanovisko mj. připojil i podruhé úspěšně jmenovaný Pavel Rychetský).²³⁸ V něm podrobně rozvedl argumentační linii, proč „*mělo být [podaným návrhům] vyhověno a [...] celý zákon měl být zrušen.*“²³⁹ Upozornil mj. také na zvýhodnění církví oproti jiným restitucentům, jež spočívá ve zvyšování náhrad o míru roční inflace (tzv. inflační doložka), která však dle dřívějších restitučních předpisů nebyla využívána.²⁴⁰

Oproti tomu ke druhému jmenování navržení soudci **Miloslav Výborný** a **Jiří Nykodým**, kteří se na kauze církevních restitucí také podíleli a zjevně rozhodli v nesouladu s názorem navrhovatele (Senátu), následně v Senátu se svou kandidaturou neobstáli. Takový závěr lze učinit na základě čtyř zveřejněných odlišných stanovisek soudců v citovaném nálezu, přičemž Výborný a Nykodým se řadí do množiny soudců, která tento institut nevyužila.²⁴¹ Blíže k projednávání druhé nominace těchto dvou soudců viz kapitola 4.1.1 (kategorie neúspěšných modelů).

Jako ústřední událost, jež nejvíce ovlivnila opakované jmenování soudců při výměně „druhého“ ÚS tím „třetím“, se jeví květnový nálezní církevních restitucí z roku 2013.²⁴² Z druhé velké personální obměny ÚS tedy plyne jedna významná zákonitost: „*Ti soudci ‚druhého‘ Ústavního soudu, kteří [hlasovali] v těchto nálezech v souladu s názorem většiny senátorů, u Senátu následně uspěli a dočkali se znovujmenování. Naopak ti soudci ‚druhého‘ Ústavního soudu, kteří nehlasovali v těchto nálezech v souladu s názorem většiny senátorů, v Senátu následně neuspěli a znovujmenování nebyli.*“²⁴³ Tím je tedy zavdán podnět pro personální korupci soudců, která spočívá v tom, že „*[k]aždý soudce Ústavního soudu ví, že své šance na znovujmenování může zvýšit [...] tím, že se bude chovat strategicky – tj. že například nebude*

²³⁷ Vystoupení prezidenta Miloše Zemana: „*Pokud jde o obecnou část, jsem si vědom námitek, že profesor Musil je navrhován do druhého funkčního období. Není to žádná novinka, něco podobného se stalo v případě Pavla Rychetského. Chtěl bych se vyrovnat s protiargumentem, že to, že někdo je navrhován pro druhé funkční období, to politicky zavazuje k vděčnosti navrhovatelům. Já sám jsem bohužel neměl tu čest se s profesorem Musilem osobně setkat, ale chtěl bych konstatovat, že tento argument je podle mého názoru urážkou osobnosti integrity jakéhokoliv kandidáta. Takže, jestliže někdo kandiduje do druhého funkčního období, tak rozhodně ne z vděčnosti, ale proto, že v prvním období dokonale splnil svoji roli.*“ Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 18. 12. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Musila a Jiřího Zemánka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-23].

²³⁸ Srov. pozn. č. 104.

²³⁹ Nálezní Ústavního soudu ze dne 29. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, Odlišné stanovisko soudce Ústavního soudu Jana Musila.

²⁴⁰ „*Zvýhodnění církví a náboženských společností oproti jiným subjektům, jichž se týkalo dřívější restituční zákonodárství, se projevuje např. v těchto aspektech: [...] výše nesplacené částky finanční náhrady poskytované podle ust. § 15 odst. 5 napadeného zákona se každoročně zvyšuje o míru roční inflace; podle dřívějších restitučních předpisů nebyla žádná taková valorizace uplatňována.*“ Nálezní Ústavního soudu ze dne 29. května 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, Odlišné stanovisko soudce Ústavního soudu Jana Musila bod 17.

²⁴¹ Soudci, kteří ve zmíněném nálezu odlišné stanovisko uplatnili byli: Pavel Rychetský, Jaroslav Fenyk, Vojen Güttler a Jan Musil.

²⁴² Shodně In: KOSARĚ, David a Ladislav VYHNÁNEK. *Senát a výběr soudců Ústavního soudu*, s. 194.

²⁴³ *Ibid.*

*zcela následovat svůj vlastní právní názor, pokud není v souladu s postojem většiny v Senátu (a/nebo prezidenta).*²⁴⁴

V kontextu posledních čtyřech rozebíraných nominací lze tedy s jistotou tvrdit, že soudci Výborný a Nykodým prokázali oceněníhodnou odolnost vůči personální korupci. Pokud bych měl uvažovat o dvou zbylých soudcích, pak nelze tuto odolnost s jistotou potvrdit.

Proč mandát naopak neopakovat a je zákaz opakovatelnosti řešením?

Zmínku o možnosti znovu opakovat vysoké justiční funkce je možno nalézt i v rozsáhlé judikatuře ÚS. Touto otázkou se zabýval nález sp. zn. Pl. ÚS 39/08 ze dne 6. 10. 2010 (N 207/59 SbNU 3; 294/2010 Sb.), jehož výrok č. IV zrušil eventualitu opakovat funkci předsedy a místopředsedy obecných soudů.²⁴⁵ Jistou analogii ve vztahu k funkci ústavních soudců našel Zdeněk Koudelka. Koudelka ve svém článku kriticky zkoumající citovaný nález vyjádřil také údiv nad odlišnými stanovisky některých soudců, jimž rozuměl jako jistou obhajobu svého druhého mandátu ústavního soudce.²⁴⁶

Jaromír Jirsa, současný ústavní soudce, tento nález glosoval s tím, že „[t]zv. *personální korupce* je [...] rozhodně méně nebezpečná u soudních funkcionářů, zejména okresních soudů, než u soudců ústavního soudu, kde je však opakování mandátu možné. V této souvislosti je pak poměrně zvláštní, že [...] k opakovanému jmenování předsedy ústavního soudu dojit mohlo[.]“²⁴⁷

Právě pro možný rozvoj fenoménu personální korupce a ztrátu nezávislosti soudce s tím spojenou se objevily i reálné snahy tomuto zamezit. Jako jeden z novodobých příkladů je to např. sněmovní tisk č. 233 z roku 2014, jehož předmětem byl návrh na změnu Ústavy. Cílem bylo do Ústavy výslovně vmístit 2 klíčová kritéria, jež by měla zabránit shora uvedenému fenoménu již v jeho zárodku: „*Délka funkčního období soudců Ústavního soudu se prodlužuje na dvanáct let. Zapovídá se možnost opakovaného jmenování soudcem Ústavního soudu ČR.*“²⁴⁸

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ Shodně In: KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK. *Senát a výběr soudců Ústavního soudu*, s. 192.

²⁴⁶ „Navíc někteří [v té době se jednalo o *Vojena Güttlera, Pavla Holländera a Ivanu Janů*] ústavní soudci byli jmenováni opakovaně. [...] Je jejich jmenování výsledkem personální korupce? Říkáme ne, protože se nedíváme na soudcovský sbor jako zlotřilce lačníci pro funkcích a schopných za možnost opětovného jmenování do funkce předsedy či místopředsedy zradit svou soudcovskou úlohu. Proto je logické, že *Ivana Janů* v této věci vyjádřila odlišné stanovisko. Jinak by čestným řešením pro ty, kdo věří, že opakovaný výkon funkce je ohrožením nezávislosti a přitom se opakovaně sami nechali výkonnou mocí (prezident) jmenovat do funkce ústavního soudce, byla rezignace na funkci ústavního soudce. V odlišném stanovisku soudce *Vladimíra Kůrky* je trefně ukázáno na analogii opakované možnosti jmenování ústavním soudcem Ústavního soudu ve vztahu k možnosti opakovaně jmenovat soudní funkcionáře.“ KOUDELKA, Zdeněk. *Soudní funkcionáři a Ústavní soud. Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2010, roč. 18, č. 4 [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6413>.

²⁴⁷ PASEKOVÁ, Eva. *Pausální obvinění soudců z personální korupce Ústavním soudem poškodilo justici*. In: *Česká justice* [online]. 27. 7. 2014 [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/07/pausalni-obvineni-soudcu-z-personalni-korupce-ustavnim-soudem-poskodilo-justici/>.

²⁴⁸ *Důvodová zpráva k návrhu zákona ústavního zákona, kterým se mění zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů*, s. 3. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=100123>.

V doslovném znění tento návrh ústavního zákona navrhoval úpravu litery čl. 84 Ústavy v tomto znění (pozn.: pasáže odlišené podtržením jsou ty lišící se od současné formulace):

„(1) Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni na dobu dvanácti let.

(2) Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu. Nikdo nemůže být jmenován soudcem Ústavního soudu více než jednou.

(3) Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.“²⁴⁹

V důvodové zprávě návrhu na změnu Ústavy byla vyzdvížena obava z možného ohrožení nezávislosti soudců.²⁵⁰ Odůvodněnost této obavy přitom navrhovatelé našli v té době asi dva roky starém postupu Senátu, který nevyhověl nominaci soudců Výborného a Nykodýma, kdy nejspíše hlavním faktorem byl jejich postoj ve věci církevních restitucí. Proto lze tento návrh svým způsobem považovat za pomyslnou reakci na odmítnutí udělit opětovný souhlas ke jmenování těmto dvěma soudcům. V této souvislosti navrhovatelé změny poukazují na to, že tímto byl Senátem budoucím uchazečům o druhý mandát u ÚS vyslán jakýsi signál, že se jejich rozhodování nemusí obejít bez následků. Přitom počínání soudců, kdy budou formovat své názory promítané do vlastního rozhodování, představuje zcela nepochybně závažný rozpor s představou nezávislého a nestranného fungování ÚS.²⁵¹

Přes výše nastíněnou argumentační konstrukci se vláda k návrhu vyjádřila neutrálním stanoviskem s tím, že „*ani jedna z navrhovaných změn Ústavy České republiky není dostatečně odůvodněna, a ani z uvedeného srovnání zahraničních úprav délky funkčního období nelze jednoznačně dovést nejvhodnější řešení tohoto institutu v podmínkách České republiky.*“²⁵² Po prvním čtení návrhu byl sněmovnou přikázán k projednání garančním Ústavně právním výborem,²⁵³ který jeho projednávání přerušil.²⁵⁴ Při pozdějším hlasování Ústavně právního

²⁴⁹ Návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=100127>.

²⁵⁰ „*Největším nedostatkem stávají úpravy je samotná možnost opakovaného výkonu funkce soudce Ústavního soudu. Ta je zcela výjimečná i z komparativního hlediska, když existuje jen v několika málo zemích (např. Ázerbajdžán). Důvodem, proč se takový model v naprosté většině států neuplatňuje, spočívá v obavě z ohrožení nezávislosti soudců[.]“ Ibid.*

²⁵¹ „*Tím Senát zcela nepochybně vyslal silný signál směrem ke všem stávajícím soudcům, jakož i k osobám, jejichž jmenování soudcem Ústavního soudu v budoucnu přichází v úvahu, že jejich rozhodovací činnost se v případě snahy o opakované jmenování nemusí obejít bez následků. Přirozenou reakcí tak může být přizpůsobení rozhodovací činnosti názorům senátní většiny, což je v naprostém rozporu s požadavky na nezávislý a nestranný výkon funkce soudce Ústavního soudu.*“ Ibid.

²⁵² Stanovisko vlády k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=110499>.

²⁵³ Usnesení č. 1300 Poslanecké sněmovny ze 48. schůze ze dne 13. července 2016. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=94758&pdf=1>.

²⁵⁴ Usnesení č. 249 Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny z 71. schůze dne 2. září 2016. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=129719>.

výboru tento návrh nebyl přijat (z 11 přítomných hlasovali pro pouze 2)²⁵⁵ a celé projednávání sněmovního tisku bylo ukončeno s koncem volebního období. Jedna z anonymizovaných výpovědí samotných ústavních soudců komentuje ukončení projednávání této věci tak, že prozatím nějak zamrzly.²⁵⁶

Zmiňovaný tisk však nebyl jedinou snahou o zavedení zákazu opakovaného mandátu v Ústavě. Dále to byly například vládní návrh (tisk 541, 2000), který mj. požadoval i zavedení horní věkové hranice pro výkon funkce (70 let), senátní návrh (1134, 2001) či tisk 907 z roku 2013.²⁵⁷

Závěrem: Je tedy správné jmenovat některé soudce opětovně?

Kosař a Vyhnánek označili dnešní pravidla pro výběr soudců ÚS za světový unikát.²⁵⁸ Ve zmiňovaném článku pracují s celkem 6 definičními znaky současné právní úpravy, přičemž jedním z nich je „*přípustnost (neomezeného) opakovaného mandátu soudce Ústavního soudu*“.²⁵⁹ Snad nejsilnějším argumentem, proč mít na ÚS opětovně jmenované soudce, je snaha udržet kontinuitu v rozhodovací činnosti a plynule navázat na doktrinní vývoj ÚS. Oproti tomu stejně přesvědčivým důvodem, proč je naopak nevhodné soudce jmenovat znovu, je jejich možné odchylování se od svých právních názorů ve prospěch aktérů nominačního procesu (tzn. prezidenta či Senátu). Tím je potom dán poměrně široký „manévrovací prostor“ pro rozvoj naprosto nežádoucí personální korupce soudců se zjištěnou snahou zalíbit se Senátu nebo prezidentovi. Onu kontinuitu však může do jisté míry udržovat i pomocný aparát ÚS. Pracovní poměry jeho pracovníků (mimo asistenty soudců) nejsou na konkrétního soudce nijak vázány. Ivo Pospíšil, bývalý generální sekretář ÚS, při této příležitosti upozorňuje na analytický odbor soudu, který vznikl jako „*jakýsi měkký nástroj zajišťování jednoty judikatury Ústavního soudu*“.²⁶⁰ Kontinuitu soudu mohou dále zajišťovat například asistenti soudců, kterým může být dána příležitost přejít od končícího ústavního soudce a nadále pokračovat u nového ústavního soudce.

Domnívám se, že ve většině případů bude nejspíše jazýček pomyslných rovnoramenných vah vychýlen ve prospěch argumentu, jenž hájí nevhodnost institutu opětovného jmenování. Toto však ale nemusí být nutně vždy pravidlem. Myslím si totiž, že vskutku příhodnou příležitostí ke znovujmenování osoby na ÚS je situace, kdy v profesní dráze konkrétního nominanta došlo k významné události, jež by poskytla schopnost na případy

²⁵⁵ Záznam č. 273 Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny z 78. schůze dne 13. prosince 2016. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=120278>.

²⁵⁶ Anonymizovaná výpověď jednoho z ústavních soudců: „*Já jsem v rámci svého vystoupení v Senátu řekl, že se vidíme při této příležitosti naposledy a nehodlám ani napodruhé se ucházet, i když je to možné. [...] Asi bych to řešil spíše tou cestou, že by se měl prodloužit mandát na 15 let se zákazem opakování. Což je jistá cesta, o které se začalo diskutovat i v Parlamentu a myslím, že ty úvahy zatím nějak zamrzly.*“ SMEKAL, Hubert et al. *Mimoprávní vlivy na rozhodování českého Ústavního soudu*, s. 183.

²⁵⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84, s. 929–930.

²⁵⁸ „*Kumulace těchto šesti znaků činí z českého modelu světový unikát, který je na hony vzdálen americké inspiraci.*“ KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK. Senát a výběr soudců Ústavního soudu. In: KYSELA, Jan, ed. *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Praha: Leges, 2016.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Ivo Pospíšil: Vypínání dezinformačních webů je kontraproduktivní. In: *Právo21 – Právo srozumitelně a pro všechny* [online]. 12. 2022 [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/podcasty/ivo-pospisil-vypinani-dezinformacnich-webu-je-kontraproduktivni>.

nově nazírat z nového úhlu pohledu, který zbytku soudcovského sboru zůstal prozatím skryt nebo takovou schopností nyní z objektivních důvodů nedisponuje. Takovou událostí mezi prvním a druhým mandátem může být např. nově získaná zkušenost s prací na mezinárodním soudě (jako tomu bylo v případě Ivany Janů, kdy dobu mezi prvním a druhým mandátem u ÚS strávila jako soudkyně u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii).

Bylo by tedy vhodné, aby k opakovanému mandátu bylo přistupováno spíše na ojedinělé bázi. Větší počet opětovně jmenovaných soudců by, myslím, nemohl přinést větší užitek a navíc by pak jejich výběr měl být o to více pečlivější. Tedy jestli je to skutečně tento soudce, který nejvíce dokonale zosobňuje onu institucionální paměť. V případě znovujmenování některého ze stávajících ústavních soudců by měl být tento krok veřejnosti podrobně odůvodněn.

4.3 Kolektivní aspekt „čtvrtého“ ÚS

Složení ÚS nelze vnímat izolovaně ve vztahu ke konkrétnímu soudci, nýbrž jako kolektiv (sbor), neboť jeho rozhodovací činnost je soustředěna do čtyř tříčlenných senátů²⁶¹ – popř. rozhoduje celé plénum.²⁶² Zejména pak při utváření soudu je třeba dbát na profesní diverzitu soudcovského tělesa. Popisované subjektivní a objektivní aspekty jsou pak – přírodovědnou terminologií – zapuštěnými kořínky, které skýtají podstatný základ pro košatou názorově, hodnotově, zkušenostně i lidsky pestře rozkvetlou stromovou korunu ÚS. Kolektivní aspekt hraje roli pomyslného kmene onoho stromu, bez něž by žádná stromová koruna nemohla existovat.

4.3.1 Profesní diverzita

O profesní diverzitě soudu hovořila již v pořadí druhá (avšak ve smyslu genderu první) předsedkyně Senátu Libuše Benešová slovy, kdy ji definovala ve dvou rovinách – profesní a oborovou.²⁶³ V této kapitole podrobím bližší analýze profesní vyváženosti soudu. Východiskem pro empirii bude tentokrát snaha spravedlivě a s co největší objektivitou odhalit vnitřní profesní diverzitu jednotlivých ÚS.

Metodika empirického výzkumu

Při sledování profesního vývoje ústavních soudců je velmi časté, že dochází ke kumulaci právních profesí (či profesí s právem velmi silně souvisejících). Je tedy velmi obtížné (ba nemožné) paušálně konkrétního ústavního soudce v případě, kdy na své profesní dráze vystřídal vícero profesí, přiřadit ke konkrétní profesní skupině. Proto pro účel zpracování této kapitoly zavedu veličinu empirický bod (dále jen „e. b.“). Její význam spočívá v tom, že každý

²⁶¹ Srov. § 15 odst. 1 ZÚS.

²⁶² Srov. § 11 ZÚS.

²⁶³ Vystoupení předsedkyně Senátu Libuše Benešové: „Při utváření Ústavního soudu nutno zvláště dbát i na nezbytnost jeho vnitřní profesní diferenciaci, na jeho obsazení vynikajícími odborníky z rozdílných oborů práva, ale i s rozdílnou profesní zkušeností soudní, vědeckou, pedagogickou, advokátní, při službě ve veřejné správě.“ Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 2. 2. 2000. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-15]. Velmi podobně s k tématu vyjádřil také senátor Jiří Stodůlka: „Pestrost ústavních soudců totiž rozhodně není pestrostí politické příslušnosti, nýbrž vyvážením profesí či právně filozofických orientací.“ Stenozáznam z 3. dne 6. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-26].

ústavní soudce má pomyslnou hodnotu jednoho empirického bodu, jehož rozložení na dílčí části reprezentuje délku působení v konkrétní právní profesi. Primárním zdrojem informací týkající se profesní minulosti soudců mi byli medailony emeritních i současných ústavních soudců na webových stránkách ÚS,²⁶⁴ těsnopisecké zprávy a knihy mající povahu biografickou či jinak vykreslující profily ústavních soudců.

V potaz bylo vzato působení soudců výlučně před vstupem na ÚS tak, jak jej měly k dispozici i orgány zapojené do jmenovacího procesu. Na tomto místě bych chtěl přiznat a omluvit se za možné částečné odchýlení se od skutečnosti, neboť informace o minulém profesním působení jsou u některých ústavních soudců méně transparentní či až příliš kusé. Právě pro tento důvod by mohl jiný autor ono rozřazení na základě jiné úvahy vypracovat jinak.²⁶⁵ Chtěl bych také přiznat, že při zaokrouhlování na dvě platná místa při diferenciaci e. b. jsem v ojedinělých případech musel zaokrouhlovat v rozporu s pravidly zaokrouhlování, aby každý soudce přispěl do mozaiky profesí pouze jedním e. b. Profesi asistenta ústavního soudce jsem subordinoval pod oblast působení v justici na základě § 41 odst. 1 a 2 ZÚS. U akademiků, u nichž byla vyšší míra kumulace právních profesí jsem pro zohlednění zastoupení i ostatních právních profesí započítal jejich akademické působení od doby dosažení profesury (tak jsem učinil např. v případě Pavla Šámala či Jaroslava Fenyka). Působení v poradních orgánech jsem započítával zejména v případech, kdy se jednalo o činnost, jež představovala primární zdroj obživy. Vytvořenou datovou sadu přikládám do přílohy č. 3.

Empirický výzkum

Z mixu profesních zkušeností „**prvního**“ ÚS převažovalo soudnictví (5,2 e. b.). Velmi vyrovnaně si vedle soudnictví stálo zastoupení praxe podnikových právníků (5,1 e. b.). Třetí v pořadí byla zastoupena akademická činnost (3,07 e. b.). Oproti tomu výrazně nižší praktické zastoupení měla advokacie (0,98 e. b.). Nejméně prostoupila do soudcovského sboru první dekády politická praxe – konkrétně legislativci (0,65 e. b.).

Jádro justiční zkušenosti tvořili soudci Iva Brožová, Miloš Holeček, Vladimír Jurka, Eva Zarembová a Vladimír Čermák, soudci, kteří povětšinou na ÚS přicházeli se zkušeností z vícero stupňů soudní soustavy. Například **Eva Zarembová** svou celou profesní dráhu „*spojila [...] s brněnskými soudy – postupně s Městským soudem v Brně, Krajským soudem v Brně a nakonec Ústavním soudem.*“²⁶⁶ Příkladem, že postupný vzestup na vyšší soudní stupně v justiční kariéře není pro celoživotního soudce podmínkou ke jmenování soudcem ÚS, je **Vladimír Jurka**, který „*[u] Okresního soudu v Kroměříži [...] působil až do roku 1993;*

²⁶⁴ Funkcionáři a soudci. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci>. Pozn.: pokud nejsou dále zmíněné informace v sekci „Empirický výzkum“ o profesním působení soudců citovány jinak, je jejich pramenem právě tato webová stránka. Od citování každé jednotlivé informace jsem upustil za účelem jinak nadbytečného zanesení poznámkového aparátu.

²⁶⁵ Jiné členění je například užito ve zkoumání profesního složení vztáženého na dílčí senáty ÚS: ŘÍHA, Michal. Ústavní soud ve třetí dekádě – trendy a změny ve výběru strážců ústavnosti. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL, eds. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 237.

²⁶⁶ CHMEL, Jan. Eva Zarembová. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL, eds. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 206.

*odtud (možná poněkud netradičně) přešel rovnou na Ústavní soud.*²⁶⁷ Soudcovský sbor „prvního“ ÚS však nebyl tvořen jen osobami, jejichž praxe byla soustředěována na výkon jediné právní profese, nýbrž i soudci, již na své profesní trajektorii vyměnili i vícekrát své působiště. Z této kumulační perspektivy právních profesí společně se soudnictvím měla **Iva Brožová** dále zkušenost s prací v pozici asistenta soudce.²⁶⁸ Dále například **Vladimír Čermák** vedle převládající soudní praxe (tvořící větší polovinu jeho profesní kariéry) působil jako podnikový právník či akademik.

Druhou nejvíce zastoupenou oblastí, z níž soudci první dekády ÚS mohli čerpat zkušenosti, jsou zástupci podnikových právníků. Mezi takové se řadí Pavel Varvařovský, Antonín Procházka, Vladimír Paul, Vojen Güttler, Ivana Janů a Zdeněk Kessler. Většina zmíněných nacházela v podnicích své působiště před rokem 1989, aby pak mohli v době porevoluční profesně „růst“. Profesní trajektorie **Pavla Varvařovského** v sobě snoubí výkon funkce podnikového právníka či akademickou praxi v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Bezprostředně před jmenováním do funkce působil jako soudce Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky (resp. poté NS). **Antonín Procházka** vedle práce podnikového právníka minoritně působil pouhých pár let jako advokát a později poslanec České národní rady. Těsně před příchodem na ÚS působil a byl jmenován do ÚS ČSFR v jeho asi 10měsíčním trvání. **Vladimír Paul** podobně jako Antonín Procházka po sametové revoluci odešel ze sféry podnikových právníků, avšak do advokacie, v níž setrval až do jmenování soudcem ÚS. **Vojen Güttler** měl ve svém životě ztížený přístup k práci v justici dvěma překážkami. Poprvé, když mu byl pozdržen diplom pro jeho opoziční studentské aktivity, a podruhé musel z justice z důvodu krátkodobé emigrace odstoupit úplně. V mezidobí naplňoval čas prací jako podnikový právník. Až po revoluci se mu podobně jako předchozím podařilo svobodně vykonávat právníckou profesi, když byl v roce 1992 jmenován na ÚS ČSFR, aby pak zanedlouho přešel na ÚS. **Ivana Janů** pracovala pro Výzkumný ústav vodohospodářský, kde „*se např. podílela ve spolupráci s Ministerstvem vodního a lesního hospodářství na tvorbě zákona o vodách a zákona o státní správě ve vodním hospodářství.*“²⁶⁹ Na počátku 90. let působil po kooptaci v České národní radě, kde se mj. podílela na přípravě soudobé Ústavy. **Zdeněk Kessler** byl za své politické aktivity velmi krátce po studiu odsouzen a po dobu trvání komunistického režimu (a i po jeho propuštění) nevykonával právnícké povolání (pracoval jako skladník a závozník). Po změně politického režimu působil asi dva roky jako poslanec Federálního shromáždění ČR. Před jmenováním na ÚS působil (stejně jako Vojen Güttler a Antonín Procházka) jako soudce ÚS ČSFR.

²⁶⁷ MUNDL, Petr. Vladimír Jurka – Není cennějšího statku, než je lidská svoboda. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 110.

²⁶⁸ Vystoupení poslankyně Anny Röschové: „*Dr. Brožová je soudkyní krajského soudu v Brně [...] [p]racovala po dobu trvání federálního Ústavního soudu jako poradce či asistent doc. dr. Malenovského[.]*“ Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2023-01-15].

²⁶⁹ ASKARI, Daniel a Jan VÁŇA. *Ivana Janů*, s. 99.

Akademici tvoří třetí nejpočetněji zastoupenou skupinu, kterou představovali Vojtěch Cepl, Pavel Holländer a Vladimír Klokočka. **Vojtěch Cepl** a **Pavel Holländer** byli zaměstnání ryze akademií. To jen potvrzuje i výrok asistenta Libora Hanuše, který pro Pavla Holländera (v té době již jako pro ústavního soudce) pracoval, když jej označil za „*chodící knihovnu*“.²⁷⁰ **Vladimír Klokočka** vedle majoritní akademické činnosti přispěl kumulacním aspektem jako poslanec České národní rady, přičemž z pozice legislativce je mu připisován značný díl při přípravě volebního zákona.

Jediným zástupcem advokátského stavu, kdy advokacie tvořila většinu jeho praxe, byl **Vlastimil Ševčík**. Jeho profesní vývoj je (společně s Antonínem Procházkou) snad nejbarvitější, neb pronikl také do pozice soudce, podnikového právníka i legislativce. K soudnictví, jímž začal na počátku profesní dráhy, ale „*rok po složení justiční zkoušky na protest rezignoval [...], aby se [...] živil advokátní praxí,*“ se nakonec vrátil až v roce 1992, když byl jmenován na ÚS ČSFR.²⁷¹

„**Druhý**“ ÚS byl v jádru opět tvořen zkušeností v soudnictví (4,5 e. b.). V pořadí druhé si stálo zastoupení akademiků (3,24 e. b.) a jako třetí reprezentace advokátů (2,93 e. b.). Dále dominoval také vzhled podnikových právníků na vyřizování agendy ÚS (2,88 e. b.). S odstupem byla zastoupena legislativa (1,14 e. b.) a působení v mezinárodní organizaci či v diplomatických službách (0,6 e. b.). Novým zkušenostním aspektem ÚS v jeho druhé dekádě bylo nabytí zkušeností ve volených orgánech samosprávy (0,4 e. b.), dále spíše okrajově prostoupila do mixu právních profesí exekutiva (0,21 e. b.) a státní zastupitelství (0,1 e. b.).

Nejdéle v obecné justici pracovali, a tedy reprezentovali justiční zkušenost, Eliška Wagnerová, František Duchoň, Vlasta Formánková a Vladimír Kůrka. **Eliška Wagnerová** před svým působením v soudnictví absolvovala praxi jako podniková právnička, advokátka a vyučující. Přímo před vstupem na NS, kde působila 6 let a odkud přecházela na ÚS z pozice předsedkyně tohoto soudu, působila také jako asistentka předsedy ÚS Zdeňka Kesslera. **František Duchoň** začínal jako soudce obecného soudu. Asi po šesti letech na funkci soudce rezignoval a pracoval jako podnikový právník. V roce 1991 se vrátil do justice a z jihlavského okresního soudu se propracoval k působení u NS. **Vlasta Formánková** svou právní praxi zahájila jako podniková právnička. Poté byla postupně soudkyní plzeňského okresního soudu, odkud z místa předsedkyně soudu odcházela ke krajskému soudu téhož města. **Vladimír Kůrka** byl jediným rutinním soudcem „druhého“ ÚS, neb si prošel téměř všemi stupni justiční soustavy. Nejdříve soudil na plzeňském okresním soudě, poté na mosteckém okresním soudě, odkud jako jeho předseda přešel na Vrchní soud v Praze. Před jmenováním na ÚS se jeho posledním působištěm stal brněnský NS.

Zastoupení akademické obce tvořilo druhé největší zkušenostní zázemí druhé dekády ÚS, které představovali Pavel Holländer, Jiří Malenovský, Jan Musil a Michaela Židlická. Čistě ryzím akademikem byl **Pavel Holländer**. Kumulaci zkušeností tak z množiny těch,

²⁷⁰ CHMEL, Jan. Pavel Holländer. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právnícký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 80.

²⁷¹ BROŽ, Jan. Vlastimil Ševčík – Chvála zdrženlivosti. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právnícký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015, s. 192.

u nichž převažuje akademická činnost, přináší **Jiří Malenovský**, který byl jmenován soudcem ÚS ČSFR v jeho krátkém trvání. Poté nabyl zkušenosti v diplomatických službách, když pracoval jako velvyslanec a stálý představitel ČR v Radě Evropy. Jinak akademická profesní trajektorie **Jana Musila** má přesah tkvějící v působení na šumperské okresní prokuratuře. **Michaela Židlická** polovinu svého profesního působení strávila jako podniková právnička a teprve v porevolučním období se plně věnovala akademické činnosti.

Advokátní praxe představuje v pořadí třetí nejpočetnější profesní skupinu, již zastupují Jiří Nykodým, Stanislav Balík a Jiří Mucha. **Jiří Nykodým** je celoživotním advokátem se specializací na občanské právo. Kumulaci akademika, podnikového právníka a advokáta (coby majoritní složky profesní dráhy) v jedné osobě představuje **Stanislav Balík**. **Jiří Mucha** vedle advokacie působil také ve službách diplomacie, když pracoval (podobně jako Jiří Malenovský) jako velvyslanec a stálý představitel ČR v Radě Evropy. Ještě předtím se však i ve své přechodí advokátní praxi věnoval právě kauzám mající mezinárodněprávní přesah. K tomu působil také jako člen Evropské komise pro lidská práva při Radě Evropy – tedy znalost a vztah k aplikaci lidských práv prokázal ve své předchozí činnosti.

Čtvrtou nejvíce zastoupenou profesní skupinou byli podnikoví právníci. Mezi ně se s takovou ústřední praxí řadí Vojen Güttler, Ivana Janů a Pavel Rychetský. Profesní profil **Pavla Rychetského** je snad ze všech dosavadních ústavních soudců nejvíce diverzifikovaný. Je navíc příznačný tím, že jeho akademické působení v širším profesním kontextu je záležitostí spíše minoritní; jak ostatně i sám přiznává.²⁷² Z rodinných důvodů musel začít pracovat již během svých studiích, kdy působil u Městského soudu v Praze.²⁷³ Některé ze svých prvních zkušeností označuje jako bizarní.²⁷⁴ Souběžně se soudnictvím participoval na výuce pražské právnické fakulty. Komparativní optikou svobodné fakultní poměry dává do kontrastu s tehdejší konstelací pražského soudu.²⁷⁵ Poté musel pod tíhou tehdejšího politického režimu ze soudu i fakulty odejít a až do převratu pracoval jako podnikový právník. Poté působil v exekutivě jako místopředseda Čalfovy vlády. Z exekutivy přešel do úspěšné advokátní praxe a od roku 1996 usedl v horní komoře parlamentu, kde prakticky setrval až do jmenování na ÚS. Dále opětovně působil ve funkci místopředsedy Zemanovy (a později Špidlovy) vlády. K tomu navíc vykonával funkci pátého a sedmého ministra spravedlnosti.²⁷⁶ Ke jmenování ústavním soudcem byly všechny jeho politické aktivity skončeny. Na vývoj profesního působení **Vojena Güttlera** a **Ivany Janů** se odkáží na řádky výše, kde jsou rozebrána.

²⁷² „[B]ylo už na studiích jasné, že mě to táhne k praxi[.]“ RYCHETSKÝ, Pavel a Tomáš NĚMEČEK. *Diskrétní zóna*. Vyšehrad, 2012, s. 34.

²⁷³ „Během studií jsem se oženil se spolužačkou Yvonou Tutschovou a v roce 1965, ve čtvrtém ročníku, se nám narodil syn Tomáš. Musel jsem se postarat o rodinu. Takže jsem požádal vedení fakulty, abych směl poslední ročník studovat in absentia a nastoupil jsem jako justiční čekatel[.] Přidělili mě na Obvodní soud pro Prahu I na Ovocném trhu, kde jsem měl absolvovat klasické kolečko od civilního práva přes rodinné po trestní.“ Ibid., s. 39.

²⁷⁴ „To bylo občas bizarní. Podle tehdejší právní úpravy byl před rozvodem povinný pokus o smír, takže jako naprostý jelimánek jsem marně ‚smířoval‘ rozpadlá manželství lidí o generaci či dvě starších.“ Ibid.

²⁷⁵ „To byla krásná doba, na kterou rád vzpomínám, fakultní prostředí bylo velmi svobodomyslné (zvlášť v kontrastu s Obvodním soudem pro Prahu I).“ Ibid., s. 47.

²⁷⁶ „Vnitro se mi zdálo jako naprosto nemožné, měl jsem k němu nepřekonatelný odpor. Když Občanské fórum navrhovalo své ministry, jediným kritériem byla odbornost; ještě to nebylo jako dnes, kdy kovaní partajníci střídají resorty jak ponožky. A mě nenapadlo, že bych dělal cokoli jiného než spravedlnost nebo legislativu.“ Ibid., s. 103.

Spíše menšinové postavení měla zkušenost legislativců, přičemž oba z politické praxe přinášeli spolu s sebou na ÚS kumulační aspekt. Převažující zákonodárnou praxí **Miloslav Výborný** doplňoval téměř rovným dílem výkonem advokacie. Další politickou zkušeností byla asi dvouletá práce ministra obrany. Úplně nový vhléd do rozhodovací činnosti ÚS vnášela jeho znalost řízení obce, když asi pět let působil jako starosta obce města Heřmanův Městec. Byť se může taková zkušenost zdát spíše jako zanedbatelná, lichost takové úvahy potvrzuje poměrně nedávný nález (a to uvádím pouhý jeden příklad z mnoha), jenž dokazuje, že i obec může stanout před ÚS, když byla zrušena obecně závazná vyhláška obce Příšimasy.²⁷⁷ **Dagmar Lastovecká** má legislativní zkušenost dvojí – z pozice poslankyně Federálního shromáždění a později senátorky. Vedle toho byla také hned zkraje profesní kariéry podnikovou právníčkou. Jako primátorka města Brna nabyla podobných zkušeností jako Miloslav Výborný.

Převahu zkušenostního rozložení současného „třetího“ ÚS měli soudci (5,38 e. b.) a akademici (4,99 e. b.). Zastoupení obou profesí je poměrně vyrovnané a tvoří tak těžiště znalostí těchto dvou právních profesí pro chod soudu v jeho třetí dekádě. Dále je intenzivně zastoupena advokátní praxe (2,57 e. b.) a poprvé se ve větší míře na ÚS objevují osoby znalé práce v některém z poradních sborů zejména státních orgánů v oboru legislativy či jiný výkon poradní činnosti (1,31 e. b.). Spíše marginální je zastoupení podnikových právníků (0,79 e. b.), státních zástupců (0,7 e. b.) exekutivy (0,13 e. b.) a legislativy (rovněž 0,13 e. b.).

Největší zkušenostní reprezentaci „třetího“ ÚS má justice, jejíž jádro tvoří Tomáš Lichovník, Jaromír Jirsa, Pavel Šámal a Ludvík David. Rutinním soudcem znalý postupů vyřizování agendy na různých stupních soudní soustavy je **Jaromír Jirsa**, který byl oceněn bronzovou medailí Antonína Randy. Vedle rozhodovací činnosti přednáší a byl prezidentem Soudcovské unie. V rámci justice má zkušenost s prací na okresních soudech (Obvodní soud pro Prahu 8 a 1) a na ÚS přešel z Městského soudu v Praze, kde byl pověřen funkcí místopředsedy soudu. **Tomáš Lichovník** před nástupem do justice pracoval krátce jako podnikový právník. Na své justiční dráze se vypracoval na předsedu žďárského okresního soudu, odkud přešel na Krajský soud v Brně, jenž byl zároveň jeho posledním místem působení před vstupem na ÚS. Ve funkci prezidenta Soudcovské unie byl nástupcem Jaromíra Jirsy. Třetím ústavním soudcem, jehož majoritní praxe je soustředěna v soudnictví, je **Pavel Šámal**, který si prošel všemi stupni českého justičního aparátu. Jeho prvním působištěm byl mostecký okresní soud a postupně pracoval na ústeckém krajském soudu, Vrchním soudu v Praze a na ÚS odcházel jako předseda NS. Je zároveň vyučujícím trestního práva na pražské a bratislavské právnické fakultě a působil v legislativním odboru Ministerstva spravedlnosti a LRV. Praktické zkušenosti **Ludvíka Davida** v sobě snoubí akademickou a advokátní činnost a praxi podnikového právníka. Ludvík David byl oceněn bronzovou medailí Antonína Randy.

Množinu osob s převažující s akademickou praxí tvoří Vojtěch Šimíček, Jan Filip, Vladimír Sládeček, Radovan Suchánek, Jiří Zemánek, Josef Fiala a Jan Musil, přičemž většina z nich vykonává vedle akademie i další prakticky zaměřenou profesi. Letitá práce v pozici asistenta ústavního soudce Vojena Güttlera je praktickým přesahem **Vojtěcha Šimíčka**. S koncem jeho mandátu začal sám pracovat jako soudce NSS. **Jan Filip** podobně jako Vojtěch

²⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 11. října 2022, sp. zn. Pl. ÚS 27/21.

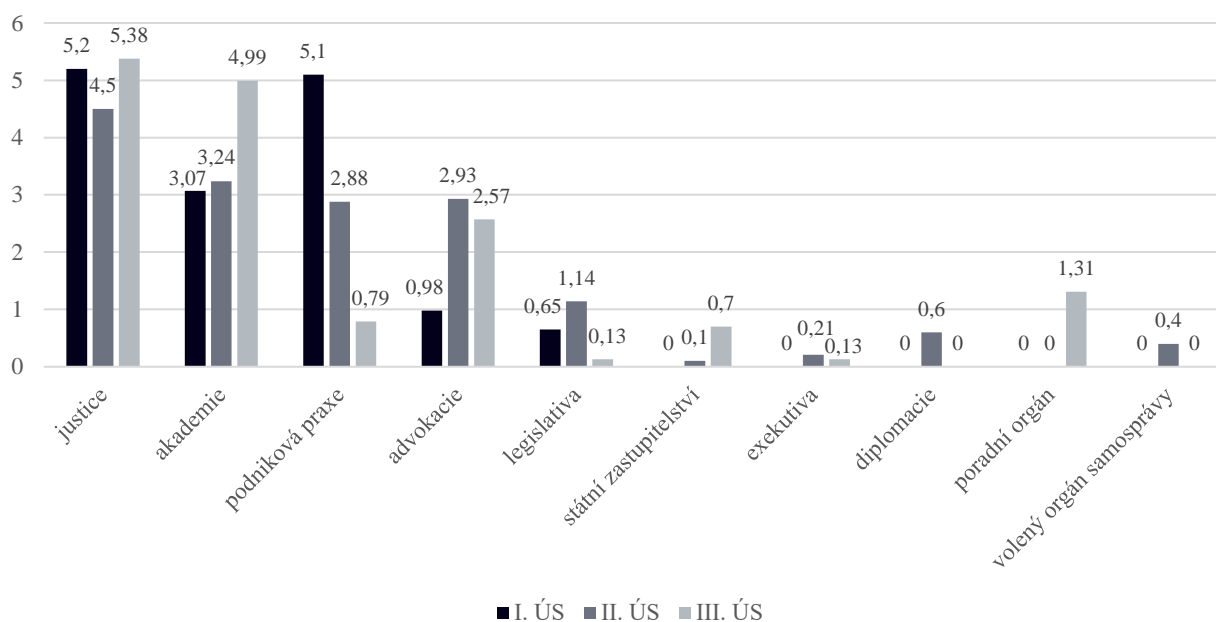
Šimíček působil u ÚS jako asistent téhož soudce (a předtím ještě v době krátkého trvání ÚS ČSFR jako asistent Vojtěcha Cepla a Jiřího Muchy). Dále získal praktický vhled na práci normotvůrců, když působil v LRV či se podílel na přípravě Ústavy. Profesní kariéra **Radovana Suchánka** v sobě vedle akademické činnosti kumuluje poradní činnost. Zaměstnávala jej funkce poradce poslanců Poslanecké sněmovny PČR, ministra práce a sociálních věcí, ministra zdravotnictví či místopředsedy Senátu. **Vladimír Sládeček** podobně pracoval jako člen legislativního poradního orgánu. Později při čistě akademické činnosti pronikl do fungování vnitřních struktur práce ÚS coby asistent ústavního soudce Vladimíra Paula. **Jiřího Zemánka** vedle akademické činnosti zaměstnávala také advokacie, souběžně byl součástí LRV. **Josef Fiala** podobně jako Jan Filip a Vojtěch Šimíček zároveň vedle svého působení na brněnské právnické fakultě dlouhodobě pracoval jako asistent ústavních soudců (postupně Ivany Janů, Miloše Holečka a Evy Zarembové). Profesní cestu znovu jmenovaného soudce **Jana Musila** popisují řádky výše.

Advokátním pohledem přispívají Kateřina Šimáčková (resp. přispívala před odchodem na štrasburský Evropský soud pro lidská práva) a David Uhlíř. **David Uhlíř** se ve své praxi věnoval výlučně advokátní praxi. **Kateřina Šimáčková** před advokací, nejdéle vykonávanou právní profesí, pracovala krátce jako právnička pro krajskou hygienickou stanici. V roce 2009 změnila svou profesní polohu, když se postavila do středu mezi strany sporu jako soudkyně brněnského NSS. Vedle zmíněného pracovala jako asistentka soudce ÚS ČSFR, pro LRV a dále vyučuje na Masarykově univerzitě.

Milada Tomková strávila většinu profesního života prací v legislativním odboru Ministerstva práce a sociálních věcí, odkud v roce 2003 přestoupila na NSS, kde setrvala až do jmenování ústavní soudkyní. Externě spolupracuje s pražskou právnickou fakultou. **Jaroslav Fenyk** byl státním zástupcem po většinu svého profesního působení, který od roku 2006 vykonával advokátní činnost. Souběžně s tím je akademikem vyučujícím na brněnské právnické fakultě (dříve i pražské), který je aktivní také v zahraniční přednáškové činnosti. Na zkratkovitou profesní minulost **Pavla Rychetského** se odkáží na část textu, kde je blíže popisován profesní mix „druhého“ ÚS.

Pro shrnutí a zjednodušení rozložení právních profesí jsem výsledek empirického výzkumu znázornil v grafu (Graf 6).

Profesní diverzita ÚS

Graf 6: Profesní diverzita ÚS

Závěrem a úvaha *pro futuro*

Ústavními soudci se v minulosti stali soudci obecných soudů, soudci soudů nejvyšších, excelentní akademici, advokáti či osoby z řad politiků. Velmi častým jevem u většiny ústavních soudců je kumulační prvek několika právních profesí. Empirie dokládá, že žádný z minulých (a současného pomalu končícího) ÚS nebyl složen profesně jednotvárně. Naopak příznačným rysem českého ÚS je pestrobarevný mix právních profesí ve všech třech jeho dekádách.

Ze třech minulých krací ÚS, jež reflektuje Graf 6, je možné vysledovat jisté trendy. Jedním z nich je dominující zastoupení z řad soudců, po nich následují akademici a dále pak advokáti a zástupci podnikové praxe. Souhrnně se tedy hypotéza Jana Kysely a Zdeňka Kühna z roku 2003, že pravděpodobným záměrem bylo složit ÚS „z profesně odlišných třetin: akademiků, soudců a ostatních (zejména advokátů)[,]“ jeví jako nadčasová a i současně uplatnitelná.²⁷⁸ Dalším trendem je postupný pokles zastoupení podnikových právníků. Jeho patrně nejvýznamnější příčinou je porevoluční zvrát, kdy ke chtěnému profesnímu růstu (či dokonce výkonu určitých právních profesí) již není třeba učinit další kroky jako v době předrevoluční – rozhodující je dnes odbornost a další dovednosti. V ideálním případě bych toto označil jako rovnost šancí. Třetí nejviditelnější tendencí je postupné pronikání ne zrovna tradičních právních povolání, která však při rozhodovací činnosti může dopomoci k ještě širšímu rozhledu, z něhož ÚS těží. Tím myslím na minulé (i současné) soudce se zkušeností v poradních orgánech, samosprávných volených orgánech nebo na ty, kteří přicházeli obeznámeni s rolí diplomatů. Tuto skutečnost tedy vnímám jako otevírání nových možných

²⁷⁸ KYSELA, Jan a Zdeněk KÜHN. Kreační ústavních soudů ze srovnávací perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2003, roč. 11, č. 1, s. 10 [cit. 23.01.2023]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8056>.

perspektiv a náhledů na živé kauzy. To pak v jistém smyslu představuje i pomyslnou záruku, že byly opravdu precizně vzaty v potaz a poměřeny všechny argumenty.

Jak by tedy měl vypadat ideální mix právních profesí „čtvrtého“ ÚS?

Domnívám se, že při kreaci „čtvrtého“ ÚS by bylo příhodné nijak výrazně nevybočit ze současné praxe, protože dnešní rozvrstvení právních profesí ÚS shledávám jako profesně vyvážené. Jedinou možnou drobnou změnu, již si dovedu představit, je mírné navýšení praktických právních profesí na úkor akademiků (v rozpětí ve výši 1,5 až maximálně 2 e. b.). Tuto případnou nepatrnou změnu bych zdůvodnil skutečností, že samotná činnost ÚS je činností praktickou a obava, jež se s vědeckými tituly pojí, je možné vzdálení se všední realitě. Možná neschopnost, možná neochota vystoupit z bubliny vědeckých ideálů a dokonalých představ, které se jen stěží protínají s praktickým životem.²⁷⁹ Oproti tomu nespornou předností akademiků je nalézání teoretických souvislostí v otázkách, jež pro právního praktika nemusí být tak kvapně rozlišitelné, nebo také „*schopnost vidět [...] i za hranice našeho právního systému.*“²⁸⁰ Právě proto by i oni měli být zastoupeni, nikoli však většinově, nikoli menšinově. Vyváženě s ohledem na ostatní profese.

Pokud bych se měl pokusit vyčíslit, do poměru postavit reprezentaci právních profesí, krátce zdůvodnit a co nejvíce zestručnit obsah sdělení této kapitoly, pak by v mých očích ideální profesní diverzita „čtvrtého“ ÚS měla vypadat následovně. **Justiční zkušenost** by měla být zastoupena **6 osobami** pro snahu udržet linii soudního rozhodování a nezavléct na ÚS profesní zvyky jiných právních profesí.²⁸¹ Právníci z řad **advokacie** by měli být reprezentováni počtem **3 nebo 4 osob**. Odůvodnění částečně navazuje na zdůvodnění předchozí – oproti soudcům disponují opačnou schopností nazírat na soudní spory. Někdy bývá advokátům vytýkána jejich schopnost stylizovat literu zákona ve prospěch svého klienta, jímž jsou placeni.²⁸² Toto by pak mohlo mít korozivní dopad na práci soudce ÚS, který má naopak případ posoudit na základě nijak deformované interpretace právní normy. Ve vypořádávání se s touto námitkou nacházím jistou přílehavost skutkové podstaty jako v otázce, zda bývalý politik může být soudcem. V této souvislosti bych výrok senátora Zdeňka Bárty²⁸³ o protnutí bývalého politika a soudce přeformuloval tak, že ústavními soudci mohou být advokáti, avšak jen někteří. Tedy ti, kteří jsou schopni svou novou roli unést.²⁸⁴ Zastoupení **akademické obce** by měli představovat

²⁷⁹ „Nejméně problematické by asi bylo složení soudu, kde by těžiště leželo na akademících, ovšem i zde lze protiargumentovat možnou odtržeností soudu od praktického života.“ Ibid., s. 11.

²⁸⁰ Mým nástupcem by měl být Pavel Šámal, říká předseda Ústavního soudu Rychetský.

²⁸¹ K tomu srov. výpověď Pavla Rychetského: „Oni mně dělaj z pléna Ústavního soudu vědecké semináře a kolokvia, ale já potřebuju, abychom soudili.“ ŘÍHA, Michal. Ústavní soud ve třetí dekádě – trendy a změny ve výběru strážců ústavnosti, s. 236.

²⁸² Vystoupení senátora Martina Mejstříka: „Niméně bych zde chtěl říci, že to, co je znakem profesionální zdatnosti u advokáta, může být zhoubným u soudce. Osobně se domnívám, že ohýbání zákonů, práva tak, jak mi vyhovuje, respektive jak vyhovuje mému klientovi, který mě platí, je velkou devizou advokáta a znakem jeho profesionality, ale u soudce to může být, jak už jsem řekl, velmi zhoubné.“ Stenozáznam z 1. dne 10. schůze Senátu PČR ze dne 10. 9. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Aleše Pejchala). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

²⁸³ Srov. pozn. č. 143.

²⁸⁴ K tomu srov. výpověď Veroniky Křestřanové: „Čistá kariéra soudce je vlastně taková nestranná v tom technickém způsobu, ale asi i faktickém. V případě, že už jste v advokacii byl, nebo v jiné profesi, tak přece jenom

3 ústavní soudci, kteří by tvořili těžiště teoretických znalostí. Při jejich větším počtu by vzrůstalo riziko omezení rozhodovací činnosti ve prospěch té akademické.²⁸⁵ **Ostatní praktické právní profese** by měly být zastoupeny **2 nebo 3 osobami** (v závislosti na počtu advokátů). Jejich rolí v koloritu profesní diverzity by bylo vnášení nových perspektiv a barvit bílá místa, která ostatní tradiční právní profese mohou vidět někdy černobíle.

Metodicky při sestavování mé představy o budoucím složení ÚS jsem vycházel z „třetinové“ představy ÚS, již nastínili Jan Kysela se Zdeňkem Kühnem.²⁸⁶ Tu jsem na celkový počet 15 soudců aplikoval dvakrát. První třetina by měla být obsazena soudci s tím, že pro důvody výše uvedené jsem oněch pět míst rozšířil o šesté. Na zbývajících devět míst jsem opětovně uplatnil „třetinovou“ představu ÚS a rozdělil ji na základě empirie mezi nejčastěji zastoupené právní profese – akademie (3 soudci), advokacie (3 nebo 4 soudci) a zbývající praktické právní profese (2 nebo 3 soudci) s tím, že by v posledních dvou uvedených profesních skupinách byl ponechán prostor pro uvážení míry jejich zastoupení na základě individuality projednávaných kandidátů.

už jste se někde smočil a je to něco, co může vzbuzovat pochybnosti o vaší nezávislosti. [...] Spiš jde o to opravdu si sáhnout do svědomí, jestli tady je nějaká podjatost jednak vnímaná tím soudcem samotným, ale současně podjatost je něco, co vnímá i to okolí. Tzn. jsou-li tam pochybnosti o tom, že jste podjatý a pokud vás opravdu někdo předchozích pět let v uvozovkách živil, tak samozřejmě i když vy budete přesvědčen o své nepodjatosti a schopnosti rozhodnout to správně, spravedlivě, tak ten druhý účastník to tak nebude [vnímat].“ Právničky LIVE! s Veronikou Křesťánovou.

²⁸⁵ Srov. pozn. č. 281.

²⁸⁶ Srov. pozn. č. 278.

5. KREACE „ČTVRTÉHO“ ÚS OPTIKOU ÚSTAVNÍHO SOUDCE

Druhou výzkumnou metodou práce jsou rozhovory s ústavními soudci. Domnívám se, že ústavní soudci jsou nadáni k tomu, aby nejlépe zodpověděli (na občas skutečně palčivé) otázky týkající se personálního složení ÚS, neb mají zkušenost přímé participace na činnosti soudu a s výzvami ústavního soudnictví přichází do bezprostředního kontaktu na denní bázi.

Cílem rozhovorové části je nalézt odpovědi na důležité oblasti utváření „čtvrtého“ ÚS, které však empirie není schopna změřit nebo popsat. Tato kapitola objasní na základě zkušeností ústavních soudců, jak vnímají personální složení ÚS, klíčové vlastnosti pro výkon funkce ústavního soudce či pojmenuje aktuální nenaplněné potřeby ÚS. Přiměřená reflexe výpovědi soudců by při tvorbě „čtvrtého“ ÚS mohla znamenat alespoň přiblížení se ke kýženému ideálnímu stavu.

5.1 Metodika rozhovorů

Oslovil jsem celkem 15 soudců ÚS. Na moji žádost o poskytnutí rozhovoru se souhlasnou odpovědí zareagovalo 8 soudců. Každému ústavnímu soudci jsem na jednotlivé zkoumané oblasti položil vždy totožné znění otázky.

Na tomto místě bych chtěl podotknout, že prezentované odpovědi jednotlivých soudců byly anonymizovány. Rovněž tak budu za tímto účelem pro všechna pohlaví užívat jednotně slovo „soudce“. V poznámkách pod čarou je vždy uvedena první citace odpovědi konkrétního ústavního soudce. V případě opakované citace odpovědi stejného soudce jsem od citování v poznámkách pod čarou upustil za účelem nezahltit poznámkový aparát. V případě, že se citovaná odpověď již vztahuje k jinému soudci, je na tuto skutečnost upozorněno novou citací v poznámce pod čarou. Přesné znění otázek, které jsem ústavním soudcům položil, připojuji do přílohy č. 4.

5.2 Rozhovory s ústavními soudci

V této kapitole jsou prezentovány samotné odpovědi ústavních soudců.

5.2.1 Ctnosti ústavního soudce²⁸⁷

Ze všech výše popisovaných subjektivních aspektů ideálního profilu ústavního soudce lze snad za nejvíce důležitý považovat aspekt povahopisných vlastností. K tomuto směřuje i myšlenka Kateřiny Šimáčkové, že „[s]oudní moc ve srovnání s ostatními dvěma mocemi, zákonodárnou a výkonnou, je tak slabá, nedisponuje zbraněmi ani penězi, a proto její síla musí spočívat v síle jejích představitelů.“²⁸⁸ Právě proto se domnívám, že je legitimní zkoumat, jaké charakterové

²⁸⁷ Název této kapitoly byl inspirován článkem Jany Stehlíkové. STEHLÍKOVÁ, Jana. Jaké ctnosti by měl mít dobrý soudce? *Právník*. roč. 161, č. 4.

²⁸⁸ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Jak vybírat ty správné soudce? In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech - čas pro změnu?* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 173. Velmi podobná myšlenka In: STEHLÍKOVÁ, Jana. *Jaké ctnosti by měl mít dobrý soudce?*, s. 377.

vlastnosti by měl ústavní soudce mít. Právě ony totiž pokládají pevný hodnotový základ pro onu „sílu“ představitelů moci soudní.

Politováníhodné je, že snad to nejdůležitější je nejhůře kontrolovatelné a nelze použít jednoznačný univerzální model pro všechny budoucí kandidáty na ústavního soudce. Důkazem toho, že senátní vyslovování souhlasu ke jmenování ústavních soudců je pro senátory „jen“ dalším rutinním rozhodováním, je vystoupení senátora Jaroslava Doubravy, který se dožadoval kandidátova představení, protože z dostupných materiálů nebyl schopen poznat, o koho se jedná.²⁸⁹

Budoucím ovlivnitelné je častější a důslednější otevírání diskursu na téma charakterových a morálních vlastností soudců, které ukotvují jeho osobnost a stojí za jeho legitimitou. Následující odpovědi ústavních soudců na otázku, **jaké jsou konkrétní klíčové vlastnosti soudce ÚS**, by tak mohly pomoci při rozhodování o vhodnosti kandidáta. To, jestli je má, je možno vyčíst z minulé činnosti kandidáta. V případě nejistoty mohou aktéři zapojení do jmenovacího procesu vystavět takovou otázku, jejíž odpověď zkoumanou vlastnost potvrdí, nebo naopak vyvrátí.

Soudce QR na tuto otázku odvětil: *„Čestnost. Měl by to být čestný člověk, který nepodlehne svodům politickým nebo majetkovým – to je samozřejmé (ale nemusí, jak víme). Vzdělanost. Měl by mít vzdělání v přesazích – tzn. do politologie, sociologie, případně i do historie a dalších humanitních disciplín. Interpretace ústavního práva se musí dít s ohledem na aplikaci věcí, které mají svůj pramen v těchto dalších humanitních disciplínách – takže tedy jakási multioborovost. Dále by se měl umět velmi dobře orientovat ve veřejném životě. To je strašně důležité, protože Ústavní soud zasahuje do veřejného života, a tudíž soudce ho musí znát a sledovat. Lidé, kteří nemají zájem o to, co se děje v politice a ve společnosti, tak ti nemají na Ústavním soudu co dělat. A konečně musí být ochoten stále se učit a vyvíjet. Nesmí si myslet, že už všechno ví, všechno zná a už bude jenom čerpat z podstaty. Velmi důležité je držet krok s dobou.“*²⁹⁰

Soudce IJ za klíčové vlastnosti považuje: *„Vnímání významu základních lidských práv a svobod a povinnosti jejich ochrany, nezávislost a nestrannost při rozhodování, úcta k ústavnímu pořádku, pokora a schopnost naslouchat i odlišným názorům.“*²⁹¹ Soudce MN tvrdí, že *„obecně by to měly být vlastnosti jakéhokoli soudce. A určitě bych uvedl pracovitost, odbornost, kolegiálnost (resp. schopnost pracovat v týmu – nehrát na sebe) a samozřejmě empatie pro účastníky spojená s určitou pokorou a smysl pro spravedlnost – férovost.“*²⁹²

Soudce KL přidává praktický pohled na činnost ÚS. *„Já chápu práci ústavního soudce jako rozhodování u soudu. Nevidím to jako nějakou vědeckou činnost či akademickou činnost,*

²⁸⁹ Vystoupení senátora Jaroslava Doubravy: *„Vážený pane předsedo, kolegyně a kolegové, byl bych docela rád a chtěl bych poprosit, kdyby se nám kandidát mohl představit, protože z tohoto materiálu se nedá moc dobře odhadnout, o koho se vůbec jedná.“* Stenozáznam z 1. dne 3. schůze Senátu PČR ze dne 23. 1. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Muchy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-01-08].

²⁹⁰ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

²⁹¹ IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.* 2022.

²⁹² MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.* 2023.

ale považují za nejdůležitější, aby uměl rozhodnout včas a aby si za svým rozhodnutím stál, aby byl schopen stručně a jasně vyložit své závěry rozhodnutí. V jádru ústavního soudce by měla být určitě pokora a pracovitost. V každém oboru jsou lidi pracovití, méně pracovití, či dokonce líní. Já si myslím, že pracovitost je důležitá vlastnost u každého soudu. Empatie. Schopnost vidět ty kauzy z pohledu účastníka řízení, ne jako z pozice soudce, který sedí někde v taláru a rozhoduje. Prostě představit si, co kdybych se já ocitl v té situaci stěžovatele v této věci a jak bych tu kauzu viděl z druhé strany. Takže empatie, pokora a pracovitost.“²⁹³

Soudce OP se shoduje se soudci MN a KL v pracovitosti a se soudcem QR ve schopnosti stále se učit novým věcem. Dále definuje morální kvality soudce: „*Morální kvality – vědomí povinnosti, etických pravidel profesních i obecných, odvaha i pokora.*“²⁹⁴ Závěrem rozvádí svůj pohled na vnímání empatie: „*Vědomí, že patřím k privilegované sociální skupině, a z toho plynoucí odpovědnost. Snaha pochopit různé životní trajektorie stěžovatelů a obecně všech lidí, kteří podléhají právní regulaci.*“

V očích soudce EF jsou klíčové vlastnosti tyto: „*Tak základ je odborná stránka, že jo. Jako u každého soudce – měl by to být excelentní právník, měl by to být právník, který za sebou má velké zkušenosti. Ted' nemyslím jenom rozhodovací, protože to tak být nemusí, to může být právník i třeba z vědecké sféry. Ale to může být i obecných soudů – to není jako předepsáno. Může to být někdo z venku.*“²⁹⁵ Podobně jako soudce QR podrobněji rozvádí požadavek multioborovosti – širšího rozhledu: „*Musíte mít takový širší rozhled, ale zároveň je dobré, když jste specialista na ten jeden obor, protože jak tady přicházejí ty různé věci, tak ten názor se vytváří v diskusích a konzultacích s těmi členy, kteří jsou specialisti na tu danou problematiku. Někdy to já dělám taky, protože já jak jsem třeba nedělal některý ty věci, tak nemáte tu detailní znalost právních otázek. [...] Musíte mít širší rozhled v tom právu[.] [...] Nemůžete být sevřený v tom svém právním oboru. Jak jste, tak je to špatně.*“ „*Soudce musí mít mimořádné morální kvality [.] [...] Musíte mít i určitou představu, jak by ta morálka ve společnosti měla vypadat, protože to ta Vaše rozhodnutí bezprostředně ovlivňuje [.] [...] Nesmíte být takový ten ryzí formální právník, to by u Ústavního soudu nefungovalo[.]“* komentuje blíže morální kvality a přepjatý právní formalismus. Svou odpověď soudce EF zakončil zhodnocením konzervativnosti a předsudků: „*Do značné míry je důležitá i konzervativnost. [...] Já osobně bych přivítal aktivnější roli Ústavního soudu v některých kauzách. Abych byl konkrétní – třeba v covidových kauzách. V kauzách, které se týkají otázek osvojování dětí partnery. Ne manžely. [...] Tam by třeba ten Ústavní soud měl být aktivnější. Některým otázkám se konzervativně vyhnul s tím, že to má řešit parlament. Podle mě to ale není zcela správně a je to takové alibistické, protože to parlament nikdy řešit nebude. Třeba otázky změny pohlaví, to se týká 200 lidí za 15 nebo 20 let. To je role Ústavního soudu, to není role Parlamentu. Parlament to nikdy neudělá. I v zahraničí, kde už došli trošku dál, když to tak řeknu, v těchto problémech, tak to vždycky dělal ústavní soud. [...] Nutíme ty lidi dělat něco, co ostatní dělat nemusí, není tady rovnost. Je to porušení rovnosti a to by nemělo být. [...] Tyhle předsudky, který jsou v těch lidech, to je to nejhorší. [...] Neměl by mít žádný předsudky.*

²⁹³ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.* 2022.

²⁹⁴ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.* 2022.

²⁹⁵ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.* 2023.

V žádném směru. Ani z hlediska pohlaví, rasy, etnika – z ničeho. Musí mít přístup ke všem lidem stejný. A posuzovat jenom to, jestli se ten člověk chová v rámci té společnosti v rámci pravidel a regulí, jestli je dodržuje a jestli nikomu neškodí. “

Soudce AB doplňuje: *„Asi na prvním místě bych řekl pokora, pak životní zkušenost. Nevím, jestli se to dá zařadit mezi vlastnosti, ale považuji to za důležitou věc. Schopnost spolupráce, protože být soudcem Ústavního soudu znamená být skutečně členem toho tělesa a uvědomovat si, že nejsem ten solitér, ale teprve všichni ti soudci vytváří soud – takže ta schopnost spolupráce. A možná i jistý nadhled a schopnost nebrat sám sebe příliš vážně. “²⁹⁶*

Pohledem soudce GH jsou pak ty nejdůležitější vlastnosti tyto: *„Měl by být inteligentní, měl by mít jakousi osobní integritu, pak by měl být pracovitý a měl by být zvědavý. “²⁹⁷*

Současní ústavní soudci vnímají nejdůležitější vlastnosti pro práci na ÚS různě. Byly mezi nimi i ty, na nichž se shodlo více soudců. Za nejdůležitější vlastnost, pro její četnost, je považována **pokora**.²⁹⁸ Dále to jsou: **pracovitost, empatie, odbornost a ochota stále se učit nové věci** (v tomto pořadí).

5.2.2 Hledání nuancí pro jmenování do funkce soudce ÚS

Vynikajících právníků, kteří splňují zákonné požadavky kladené na funkci soudce ÚS, je v naší republice nespočet. Je tedy nepochybné, že splnění základních formálních předpokladů dle nynější právní úpravy není dostačující. Ony požadavky musí být, i s ohledem na konkurenty, naplněny lépe než výborně. Co je milníkem, který svědčí o takovém nadprůměrném splnění a přesáhnutí formálních požadavků, nelze abstraktně bez diskuse nad životní dráhou konkrétního kandidáta vymezit. Proto jsem se konkrétních ústavních soudců dotázal, **kde by hledali pomyslnou hranici, která dělí brilantního právníka od jmenování do funkce ústavního soudce.**

Soudce OP ji ve své odpovědi vidí takto: *„Morální pevnost a zkušenost se životy neprivilegovaných lidí. Odpovědnost a pokora. Dobrá znalost ústavního práva (organické i lidskoprávní části) a lidských práv či alespoň schopnost velmi rychle se to doučit. “²⁹⁹* *„Podle mě se hodnotí především zkušenosti, ta dosavadní práce, která je za každým soudcem Ústavního soudu a obecný přesah jeho dosavadní práce. To znamená nejen to, co je v jejich rozhodnutích, ale i to, co dělal nad rámec. U mě pravděpodobně hrálo roli, že jsem [...] se snažil publikovat a učit. Velkou roli hraje ta práce navíc – taková ta nadstavba. Nejen psaní rozsudků, ale i věnování se obecně tématům, která hýbou justicí, právem a společností[,]“* vyzdvihuje soudce KL nadstavbovou činnost.³⁰⁰ Zaznělo také přesvědčení o všeobecném rozhledu soudce: *„Myslím si, že je to větší rozhled než jenom právo samotné. [...]“*

²⁹⁶ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

²⁹⁷ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

²⁹⁸ Na této vlastnosti se shodlo pět soudců.

²⁹⁹ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*.

³⁰⁰ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*.

Nebyť soustředěný jenom na tu právnickou odbornost, ale myslím si, že to souvisí i se zájmem o dění ve společnosti. ³⁰¹

Ve dvou odpovědích byl vysloven názor o nedefinovatelnosti takové hranice. Soudce IJ navíc stejně chápe i pojem brilantní právník: *„Ta hranice je opravdu jen pomyslná a nedefinovatelná, stejně jako pojem ‚brilantní právník‘. Navíc nelze pominout, že jistou roli hraje i náhoda, jak se říká ‚být ve správnou chvíli na správném místě‘.* ³⁰² Soudce QR za onou hranicí vidí spíše praktický model aplikovatelný na jednotlivé kandidáty: *„Na to se těžko odpovídá, protože ta není nikde definovaná. Každý si tu hranici definuje nějak sám. Já osobně se domnívám, že ten, kdo se uchází o funkci v Ústavním soudu, tak by měl mít dobré povědomí o tom, jak Ústavní soud rozhoduje, respektive o ústavním právu. [...] [O]na totiž ta interpretace ústavního práva a základních práv je jiná, než je interpretace podústavního práva, nebo měla by být jiná. Není, bohužel. [...] Hranice spočívá v tom, že si uchazeč uvědomuje specifikum oboru ústavního práva a prokázal tuto svoji vědomost svojí prací, aby bylo patrné, že se tím oborem vůbec nějak zabýval. Pochopitelně se u nich předpokládá, že budou znát judikaturu Ústavního soudu, která je veřejně dostupná.* ³⁰³

Soudce EF dokonce tvrdí, že taková hranice neexistuje: *„Tady žádná hranice není. Prezident má ústavní pravomoc a tu určitým způsobem realizuje. [...] Asi by to bylo [...] ideální, kdyby nějakým formalizovaným postupem skutečně došlo k výběru více kandidátů a pak by se navrhoval ten nejlepší z nich. [...] Žádný prezident, pokud já vím, si žádná takováto pravidla nestanovil. [...] Je to opravdu spíše o osobních vztazích, nechci říkat jako v tom směru, že by spolu chodili na pivo nebo tak, to ne. Že ty lidi k němu [prezidentovi] mají nějakým způsobem blízko a ty mu to pak navrhuji.* ³⁰⁴

V duchu netransparentnosti a přílišné nahodilosti se ke jmenovacímu procesu vyjádřili tři soudci. Soudce GH tvrdí, že *„[a]by se stal člověk ústavním soudcem, nemusí být brilantním právníkem. Musí mít nějakou praxi. Při tom systému výběru, který u nás funguje, tak vlastně nevím. Nejsou jasná jaksi žádná kritéria, neexistuje na rozdíl od jiných zemí doporučení advokátních komor, nebo fakult. To tak náhodou někdo řekne prezidentovi, že tenhle by mohl být ústavní soudce a prezident řekne: ‚No, to je dobrý nápad.‘ Člověk asi musí být trochu známý v právním světě.* ³⁰⁵ Soudce MN souhlasí s výpovědí předchozího soudce v nepotřebnosti být brilantním právníkem a dodává: *„Těmi rozhodujícími aspekty jsou trochu štěstí, trochu (nebo hodně) známost v odborné komunitě, někdy to je i nahodilost. Určitě to není tak, že by v celé republice bylo 300 brilantních právníků v nějakém pořadí a těch prvních 15 by bylo vybráno na Ústavní soud. Spíš bych tvrdil, že ten, kdo konkrétně bude z těch 300 vybrán, tak je věc nahodilosti.* ³⁰⁶ Soudce EF se připojuje k názoru neexistence podrobnějších pravidel při výběru ústavních soudců: *„Způsoby jmenování jednotlivých soudců i toho ‚třetího‘ Ústavního soudu, kterého jsem členem, žádná pravidla nemají. Oni nemají žádnou sestavu nějakých jmen,*

³⁰¹ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁰² IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁰³ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁰⁴ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁰⁵ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁰⁶ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

byť třeba našeptaných od odborníků. Ale, a to mě trochu fascinuje, vybírají to tak, že když je potřeba, tak teď někoho vyberu. A to není dobře. To je jako špatně. Opravdu to nemaj, já jsem o tom naprosto přesvědčený[.]“³⁰⁷

Dva soudci přidávají i osobní pohled na možný směr dalšího ubírání se v cestě za více průzračným a přehlednějším jmenovacím procesem. Soudce QR navrhuje konkrétní koncepci možného zpřehlednění projednávání kandidátů na senátní úrovni: „Myslím si, že Senát při udělení souhlasu s kandidátem navrženým prezidentem by od kandidátů měl vyžadovat, pokud jde o soudce, nějaká rozhodnutí, která se věnují ústavněprávnímu problému, z něhož by bylo seznatelné, jakým způsobem k němu kandidát přistoupil. Pokud by šlo o akademiky, tak tam vyžadovat jejich práce na téma ústavního práva. Bohužel to Senát nedělá, což je chyba. Zdálo se mi, že při navrhování soudců je to i prezidentovi absolutně šuma fuk a že vybíral spíše (zejména ze soudců) funkcionáře.“³⁰⁸

„Byl bych pro, aby byla nějaká přesnější procedura a pravidla, aby to bylo transparentní pro veřejnost. Řekněme si úplně na rovinu. Ústavní soud je instituce, která má neobyčejně významný vliv ve společnosti[.]“ přimlouvá se soudce EF za větší transparentnost.³⁰⁹

Z jednotlivých odpovědí soudců je patrná jistá míra skepse ve vztahu ke jmenovacímu procesu.³¹⁰ Ta je patrně zapříčiněna jeho netransparentností, nahodilostí a neexistencí širšího diskursu. Dva ústavní soudci kladli zvýšený důraz na znalost a vztah k ústavnímu právu a lidským právům.

Ve snaze dospět k odhalení zevrubných nuancí, které definují vhodného kandidáta, jsem se ústavních soudců ptal, **v čem konkrétním by měla spočívat jinakost ústavního soudce oproti soudcům obecných soudů.** Tato otázka se zabývá hledáním personálního rozhraní obecné justice a ÚS.

Soudci KL a EF poukazují na jiný pohled řešení případů na ÚS. „Ústavní soudce musí vidět konkrétní kauzy jinou optikou. [...] Takže to je ta jinakost. Neměl by hrát roli další odvoláčky, což si stěžovatelé někdy mylně myslí. Ale i když s některými rozhodnutími nesouhlasí, tak se musí držet zpátky a respektovat roli jednotlivých článků justiční soustavy. [...] Ústavní soudce v sobě musí mít takový radar a ve chvíli, kdy mu to už přijde přes čáru – je v řízení nějaký faul – tak zasáhnout, ale jinak se držet zpátky[.]“ tvrdí soudce KL.³¹¹ Soudce EF srovnal odlišné justiční zorné úhly a názorně vysvětlil, kdy kauza nabývá ústavně právní rozměr: „Hlavní jinakost je v tom, že ústavní soudce musí řešit ten ústavní pohled. Soudce obecného soudu [...] samozřejmě také aplikuje Ústavu a Listinu a další, ale není to jeho základní pohled na ty věci. [...] Přístupujete k tomu případu z hlediska pozitivního práva s těmi všemi přesahy. Ten ústavní pohled je tam jakoby dodatečný na to, abyste nerozhodl vyloženě špatně,

³⁰⁷ EF, soudce ÚS. Rozhovor s ústavním soudcem.

³⁰⁸ QR, soudce ÚS. Rozhovor s ústavním soudcem.

³⁰⁹ EF, soudce ÚS. Rozhovor s ústavním soudcem.

³¹⁰ Toto bylo možné pozorovat v reakcích soudců GH, MN a EF.

³¹¹ KL, soudce ÚS. Rozhovor s ústavním soudcem.

*nespravedlivě a podobně. Kdežto tady je to opačně. Tady na to koukáte tím ústavním pohledem. Pro nás dokonce není ani důležité, jestli tam došlo k chybě, pokud ta chyba nemá ústavněprávní rozměr. To znamená, když by třeba ta právní kvalifikace nebyla správná a nedosáhla ústavněprávního rozměru, tak my to nezrušíme. My třeba budem konstatovat, že podle nás je to špatně, ale nepůjdem do toho.*³¹² „A když přejdete z toho obecného soudu k Ústavnímu soudu, tak tohleto se musíte naučit. Když se to nenaučíte, budete rozhodovat špatně. To musíte nasát jako houba, na to musíte přijít[.]“ shrnuje jeden ze soudců schopnost nalézat ústavně právní rozměr.

Jako nejčtetnější odpovědí se jeví, že ono rozhraní vymezuje schopnost většího rozhledu nad právním řádem (avšak například soudce AB nalézá přesahy i mimo něj). Soudce MN hovořil o schopnosti zobecnění: „*Určitě v tom, že Ústavní soud není specializovaný. To znamená, že dělá úplně veškerou agendu. Jeho role spočívá v tom, že je poslední v řadě. Jeho úkolem je ne vykládat podústavní právo, ale ústavní normy, takže musí mít schopnost určitého zobecnění. Zároveň uvědomění si těch podstatnějších a méně podstatných aspektů.*“³¹³ Vyšší míru specializace soudců obecných soudů vnímá obdobně také soudce IJ: „*Soudci obecných soudů působí většinou v přesně vymezeném okruhu své specializace (věci trestní, civilní, správní, opatrovnické atd.). Soudci Ústavního soudu a jeho senáty rozhodují kauzy napříč celým právním řádem, který je dnes již natolik ‚rozbuřelý‘, že téměř každá kauza, která se jim dostane na stůl, vyžaduje nové studium a schopnost orientace v bludišti právních norem.*“³¹⁴ Soudce QR se shoduje se soudcem IJ v otázce specializovanosti obecných soudců: „*Ta multidisciplinarita se od těch soudců obecných soudů tak nevyžaduje a možná tam není ani tak důležitá. Oni jsou totiž specializovaní v těch svých oborech, ale ty ostatní vlastnosti [...] by měli mít taky. Jakýsi rozhled.*“³¹⁵ Soudce AB shledává jako mezník obecné justice od ÚS v širším rozhledu a kumulačního aspektu právních profesí: „*Myslím si, že to je právě jakási ta nadstavba, kterou by soudce Ústavního soudu měl mít. Čili více těch zkušeností a ten větší zájem o správu veřejných věcí, ten širší rozhled. Ale to se může prakticky v každé profesi překrývat, že to bude výborný advokát a k tomu výborný soudce Ústavního soudu, výborný akademik a výborný soudce Ústavního soudu, výborný soudce obecného soudu a stejně tak toho ústavního.*“³¹⁶

Poslední dva soudci přináší nový rozměr vnímání rozdílu mezi obecnou justicí a ÚS. Soudce GH hovoří o tom, jaké pozitivní právo je a jak by mělo vypadat: „*Já vám na to odpovím pokusem, kterým jsem upozoroval sám na sobě. Za tu dobu, co tu jsem [...], jsem dost zapomněl, jak vypadá pozitivní právo. Za to jsem získal přesnou představu, jak by mělo vypadat. Rozdíl [...] by měl být v tom, že u toho soudce obecného soudu by měla převažovat ta dobrá informovanost, jak to právo vypadá. U toho ústavního soudce by měla být i představa o tom, kde to právo chybí, kde je mezera a kde chybí. Pro soudce obecného soudu je také hrozně důležité, aby uměl vést řízení, jednal s lidmi. Kdežto u Ústavního soudu je to všechno práce se*

³¹² EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹³ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹⁴ IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹⁵ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹⁶ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

spisem.³¹⁷ Soudce OP rozdíl chápe takto: „*Nevidím žádnou jinakost, jen vyšší míru odpovědnosti, požadavků na něj a povinností.*“³¹⁸

Ve srovnání s otázkou hledání hranice mezi brilantním právníkem a jmenováním ústavním soudcem je z odpovědí ústavních soudců zřejmé, že při formulaci odpovědi v záležitosti hledání personálního rozhraní mezi obecnou justicí a ÚS byla jejich představa konkrétnější. Některé z odpovědí v sobě pojímají i jistý otisk jejich vlastní profesní dráhy. Největší důraz kladli na širší rozhled a prokázání dovednosti nalézat ústavní dimenze v předkládaných kauzách.

Problematiku hledání nuancí zakončím jedním z postojů soudce KL, který použil příměr svého přítele: „*Budu parafrázovat a citovat svého kamaráda [...], který říká, že nalézací justice, to je průtokový ohřívač, odvolací justice, to jsou opraváři, a dovolací justice to jsou takoví šefkuchaři, kteří vaří největší procesní a hmotněprávní lahůdky. A Ústavní soud je nad obecnou justicí.*“³¹⁹ V tomto duchu se nesly i odpovědi soudců, kdy si jsou vědomi, že s rostoucí soudní instancí se zvyšují i nároky na jejich kvality.

5.2.3 Profesní diverzita – tentokrát pohledem ústavního soudce

V odkazu na kapitolu 4.3.1 jsem se zeptal samotných soudců ÚS, **jak by měla** na základě jejich zkušeností **vypadat ideální kompozice (tedy mix) právních profesí a jaké konkrétní zastoupení by tyto profese měly mít.**

Soudce QR hovořil o kreaci ÚS za prezidenta Václava Havla, který jej sestavil ze soudců, akademiků a advokátů v rovnocenném třetinovém zastoupení.³²⁰ To jsou dle něj „*tři skupiny, které by tam neměly chybět.*“³²¹ O zástupcích z řad advokacie hovořil pozitivně s tím, že „*[t]o jsou ti praktici, kteří až dosud byli konfrontováni (případně i kriticky) s tím, jak soudy rozhodují.*“ K zastoupení dalších právních profesí byl spíše kritický: „*Někdo tvrdí, že by tam měli být ještě mezinárodní právníci. To já už si nemyslím, protože těch kauz s mezinárodním právem není tolik. Když už se vyskytnou, tak to lze řešit ad hoc nějakým expertním posudkem k té věci, ale ten člověk tam nemusí sedět pořád.*“ Ze své zkušenosti soudce QR o advokátech tvrdí, že do rozhodování ÚS „*vnášeli hlas, který byl významný.*“ Vyjádřil také, jak vnímá bývalé působení politiků na ÚS. Proti nim soudce QR nic nenamítal, neb je toho mínění, že právě oni „*přinášejí vhled do toho politického dění, který je na Ústavním soudě potřebný.*“ Při vstupu minulých politiků na ÚS zmínil také jednu podmínku, kterou by političtí kandidáti měli splňovat: „*Měli by tam přijít lidé z politiky, kteří jsou schopni udělat ten obrat od toho politika k soudci a umět se distancovat od praktického výkonu politiky. To je dosti obtížné a musím říct, že ne všichni to dokáží[.]*“³²²

³¹⁷ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹⁸ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³¹⁹ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁰ Srov. pozn. č. 278.

³²¹ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²² Srov. pozn. č. 144.

Soudce EF uvažoval v prvním proudu svých myšlenek o oborové diverzitě. Tvrdí, že by bylo dobré, aby na ÚS byli „i soudci specialisté na všechny ty základní obory, protože jinak bychom se mohli dopouštět chyb jako celý Ústavní soud[.]“³²³ O současném složení si myslí, že „třetí“ ÚS toto splňuje a dle něj by to „měl splňovat i ten ‚čtvrtý‘ soud.“ Jednotlivá právní odvětví se dále snažil postavit do poměru: „Musí tady být tři nebo čtyři ústavní právníci. Pak tady musí být dost občanskoprávních právníků. Těch by mělo být tři nebo čtyři. Většinou jsou tady dva nebo tři trestní právníci, což je taky dobře. A správní právníci taky tak dva.“ Ve vztahu k profesní různorodosti soudu zaujal negativní postoj k situaci, kdy by na ÚS působili pouze kariérní soudci s absencí teoretiků a „stejně tak, kdyby tady byli samí teoretici a nebyli tady žádní soudci.“ „To musí být kombinace,“ uzavírá soudce EF.

Soudce OP je pro pestrost soudu. Dodává však, že poměr „nejde říci takto abstraktně bez znalosti konkrétních osob.“³²⁴ Ve snaze zkonkrétnit svou představu uvádí, že „by tam měli být soudci [nebo soudkyně] vrcholných soudů a výrazní akademici [nebo akademičky].“ V souvislosti s českým prostředím zmiňuje příhodnost zastoupení také lidí se „se zahraniční zkušeností (třeba bývalý generální advokát nebo vyučující z Oxfordu)[.]“ Až na čtvrtém místě připomíná, že by své místo na ÚS měli mít „advokáti [nebo advokátky] či někdo z právnických neziskovek.“ Svě místo by podle soudce OP našel „[u]rčitě [...] i někdo, kdo má zkušenost s právem ‚zvenčí‘.“ Na závěr ve své odpovědi podotýká, že při svých úvahách má na mysli „konkrétní osoby spíše než [...] nějaké typové představitele profesí.“

Soudce MN se se soudcem OP shoduje na pestrém složení ÚS. K názoru na zastoupení jednotlivých právních profesí dospěl skrze úvahu, že „95 % pracovní agendy ÚS je přezkum rozhodnutí obecných soudů.“³²⁵ „Z tohoto hlediska tvrdím, že je strašně důležité, aby podstatná část, nebo dokonce většina soudců Ústavního soudu, [...] měla justiční zkušenost[.]“ zdůvodňuje soudce MN. V jeho očích by byla špatná situace, kdy by „první soudní spis, který v životě [ústavní soudci] otevřou[.]“ byl až na ÚS. Ideální poměr právních profesí vnímá takto: „z těch patnácti soudců, by osm nebo devět by měli být lidé, kteří jsou soudci v obecné justici, pochází z nejvyšších soudů nebo z krajských a vrchních soudů a ten zbytek doplněn čistými akademiky a advokáty.“ Z dalších právnických profesí zmínil soudce MN například státní zástupce nebo třeba exekutory a vyjádřil se k nim: „Nejsem přesvědčen, že [...] by na Ústavní soud měli chodit[.]“

„Nepochybně by na Ústavní soud měli přicházet jak právníci z justiční oblasti (zejména soudci), tak i z akademického světa, odborníci ze státní správy a samozřejmě i z advokacie[.]“ prezentuje svůj názor na budoucí složení soudu soudce IJ.³²⁶ Požadavek pestrosti navíc rozšiřuje: „Mnohost, různorodost a četnost ústavních stížností (více než 4 tisíce kauz ročně) vyžaduje i podobné složení nejen sboru soudců Ústavního soudu, ale i jejich asistentů a podpůrného aparátu.“

³²³ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁴ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁵ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁶ IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

Soudce AB považuje za základ práce ÚS jednání pléna, kde si nejvíce cení oné pestrosti. Proto uvádí, že *„určitě by to měli být akademici, odborníci nejen na ústavní právo, ale akademici v oboru ústavního práva by tu měli být určitě. Pak by měly být zastoupeny ty praktické profese – soudci, advokáti. To si myslím, že je velmi důležité.“*³²⁷ Sám pak dodává, že *„[t]ěžko jako soudce někdy doženu akademiky s tím jejich vzděláním, s jejich znalostmi. A oni zase zpravidla nemají ty zkušenosti s tou praktickou aplikací práva.“* *„Tyto právní profese by měly být vyrovnané, přičemž zdůrazňuji – soudci a ti advokáti. Protože je to jiný pohled, mají jiné zkušenosti[,]“* komentuje rozdělení právních profesí. *„Třeba současný Ústavní soud je, myslím si, namíchan velmi dobře. Že se tam opravdu nachází ten mix profesí a nejrůznějších zkušeností[,]“* shoduje se se soudcem EF na vyrovnané kompozici „třetího“ ÚS.

Ve své odpovědi se od většiny soudců odchýlil soudce GH. Ten našel novou dimenzi kreace „čtvrtého“ ÚS a soudce rozdělil do tří skupin: *„[J]e důležité, aby to byl mix lidí, kteří jsou zaměřeni retrospektivně, a lidi, kteří jsou soustředěni na současnost a myslí perspektivně. A pak soudci, kteří hledí víc do budoucnosti, jako byla dr. Šimáčková, která hleděla směrem dopředu, co se má vylepšit, nebo co se má změnit z toho pohledu předpokládaného běžícího vývoje.“*³²⁸ Poté se vyjádřil také k profesím, který by dle něj na ÚS neměly chybět: *„Soudci obecného soudu, advokáti, akademici.“* Závěrem zdůraznil důležitost zastoupení advokátů: *„Myslím si, že ta zkušenost advokátní je dost důležitá, nejenom ta soudcovská. Zajímavé je na tom současném soudu, že je tam řada lidí, kteří ač nepřišli rovnou z advokacie, tak měli nějaké advokátní zkušenosti předtím.“*

„Mně v současném složení tam chybí více praktiků[,]“ dožaduje se soudce KL početnějšího zastoupení praktiků.³²⁹ Ve velmi podobném duchu jako soudce AB opatrně naznačuje možná až přílišné zastoupení teoretiků: *„Teď se nechci nikoho dotknout, ono je to velmi zajímavé pozorovat a čerpat z neuvěřitelných znalostí kolegů akademiků, ale chybí mi tam třeba navíc jeden advokát. Chybí mi tam notář i exekutor, dejme tomu. Ty věci jsou mnohdy i exekuční.“* Konečně zhodnotil, že současné složení ÚS není nijak dramaticky nevyvážené. *„[O] jednoho akademika míň a o jednoho advokáta víc[,]“* navrhuje drobný podnět při pohledu do budoucna.

Mnoho ústavních soudců se shodlo, že nejsilněji by do rozhodovacího tělesa ÚS měli prostoupit soudci, akademici a advokáti.³³⁰ Jako překvapivý se může jevit požadavek právě zastoupení advokátů, který přímo podpořili tři soudci.³³¹ Proto si myslím, že právě advokáti jsou v současnosti nenaplněnou potřebou ÚS. Naopak dva soudci vyjádřili pochybnost nad nutností zastoupení právníků se specializací na mezinárodní právo, exekutorů a státních zástupců. Naopak s výhradou je pro soudce QR a MN přijatelné i jmenování bývalých politiků. Naopak za vítané jsou podle soudce OP osoby se zahraniční zkušeností. Úplně nový pohled na vyvažování a barvitost soudcovského sboru přinesl ve své odpovědi soudce GH, kdy rozlišil tři

³²⁷ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁸ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³²⁹ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁰ Srov. odpovědi soudců QR, MN, OP a AB.

³³¹ Srov. reakce soudců QR, GH a KL.

rámce nahlížení na agendu ÚS – osoby s retrospektivním zaměřením, přítomným a na osoby s pohledem orientovaným do budoucna. Soudce OP konečně připomněl, že je velmi důležité nominace posuzovat s ohledem na konkrétnost a individualitu kandidáta. Sám se domnívám, že právě na ni je třeba klást patřičný důraz.

Otázku profesní diverzity podrobněji rozvíjel můj další dotaz na soudce. Zjišťoval jsem, **zda během působení u ÚS zjistili, že je nějaká právní profese či specializace**, o níž si myslí, že by mohla napomoci k hladšímu průběhu vyřizování agendy soudu, **zastoupena slabě**. Předchozí odpovědi nepřímou nastolily požadavek většího zastoupení advokátů. Tato otázka zároveň poslouží k potvrzení či vyvrácení této hypotézy.

„[R]ozumně uvažující civilista z praxe.“³³² Takto charakterizoval soudce KL dalšího civilního soudce, kterého by si na ÚS přál. Soudce IJ hodnotí současný mix soudců „*velmi zdařile[,]*“ s tím, že mezi sebou mají „*jak soudce z akademické oblasti, tak z justiční praxe.*“³³³ „*Možná, že by neškodilo, kdyby zde nebyl pouze jeden bývalý advokát, jak je tomu dosud[,]*“ uzavírá. „*[S]oučasný soud je dobře namixovaný, já nemám žádné výhrady ke složení[,]*“ hodnotí dnešní složení soudce EF.³³⁴ K případným změnám přidává: „*[Ž]e by tady chyběli nějakí právníci z nějaké profese, [...] já to nemám tento pocit.*“ Ve své odpovědi zmínil, že je velmi obtížné, ale „*přitom [...] velmi dobré [...]*“ dostat na ÚS „*lidi z venku, kteří mají trošku širší nadhled[,]*“ Soudce AB podobně jako soudce IJ klade zvýšený důraz na nutnost zastoupení advokátů: „*Já bych asi zmínil ty advokáty. Sice pan profesor Fenyk je advokát, ale spíše celoživotně státní zástupce, a takový ten celoživotní advokát je tady jen pan dr. Uhlíř. Já si myslím, že jsou potřeba.*“³³⁵ K posledně dvěma zmíněným soudcům se přidává i soudce MN, který odpověděl jedním slovem – „*advokacie.*“³³⁶

Soudce GH je toho názoru, že „*to není věc profesní*“³³⁷ jako spíše schopnost „*jednat s lidmi a hledat kompromis, hledat společné řešení a jakási kolegiální slušnost.*“ Tyto schopnosti demonstrovuje na příkladě kolegů: „*[J]sou tací, kteří, když dostanou návrh plenárního rozhodnutí, tak sednou a napíší dvoustránkové vyjádření a jsou soudci, kteří si to nechají až na ústní projednání, čímž všechny ostatní překvapí, protože musí reagovat v ten samotný okamžik.*“ Sám však přidává, že on sám to nedělá, ale je spíše „*sám k sobě kritický*“ a oceňuje ty, „*kterí to dají na papír.*“ Oproti tomu soudce OP tvrdí, že „*[o]pravdu dobrý právník s kvalitním teoretickým základem je schopen pracovat se všemi právními specializacemi i zahraničními právními řády, přílišné lpění na jedné specializaci a přesvědčení o své excelenci v ní je spíše na škodu.*“³³⁸

Reakce soudců potvrdila onu hypotézu, když tři ústavní soudci³³⁹ explicitně podpořili působení advokátů v soudcovském sboru ve větší míře, než je ta současná. Ve zbytku lze

³³² KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³³ IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁴ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁵ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁶ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁷ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁸ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³³⁹ Konkrétně se jedná o soudce MN, IJ a AB.

zhodnotit odpovědi soudců jako rozmanité. Požadovali zastoupení více civilních soudců, někoho „zvenčí“ či aby vědomostní záběr každého soudce plnohodnotně vykryl všechna právní odvětví s přesahy do těch zahraničních.

5.2.4 Kdy se stát ústavním soudcem?

Další zkoumanou oblastí je otázka věku a jeho vlivu na činnost ÚS. Téma věku jsem v kapitole 4.2.1 zkoumal empiricky a následnou úvahou jsem dospěl k závěru, že by bylo nejlépe, kdyby ústavní soudci odcházeli ze své funkce s dovršením sedmdesátých narozenin, stejně jako soudci obecných soudců. S cílem doplnit jmenovanou kapitolu jsem se ptal ústavních soudců, **jaký věk považují za ideální pro jmenování do funkce soudce ÚS.**

Odpovědi soudců lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří 3 soudci a souhlasí se stávající minimální věkovou hranicí. Druhá 5členná skupina považuje za ideální věk pro jmenování vyšší, než je dnes.

Soudce AB si o současné právní úpravě myslí, že „*to je opravdu minimální věk.*“³⁴⁰ K tomu dodává, že si dovede představit i vyšší věk, „*pokud by se jinak změnila koncepce vůbec jmenování soudců Ústavního soudu a podmínky pro výkon a tak dále.*“ Dnešní minimální věkovou hranici hodnotí jako dostatečnou. Soudce KL odlišil literu zákona a zkušenosti konkrétního kandidáta, protože „*[n]ěkterý advokát může mít ve čtyřiceti za sebou dvacet let velmi bohaté a pestré každodenní praxe na rozdíl od někoho jiného, který se třeba zabývá pouze nějakým segmentem práva a vidí ty věci izolovaně.*“³⁴¹ To je důvodem, proč si myslí, že „*věková hranice je v pořádku.*“ „*[R]oli hraje především to, co je za konkrétním soudcem, než kolik mu je let[.]*“ uzavírá soudce KL. „*Mělo by tak jít o jakousi profesní ‚konečnou‘, ale věk není rozhodující. Rozhodující je jeho odborná i morální způsobilost[.]*“ komentuje ideální věk pro jmenování soudce IJ.³⁴²

Druhá skupina soudců, kteří ideální věk pro jmenování vidí výše než je stávající věková hranice, zastávají názory následující. Soudce MN, který vnímá jako ideální věk „*zhruba kolem padesátky.*“³⁴³ To si vysvětluje tím, že „*kolem té padesátky lze očekávat, že ten kandidát je ještě plný sil a že těch sil bude mít dost po celých 10 let výkonu té funkce.*“ „*Být jmenován ve 40 je zase trošičku brzo, ale mluvím sám proti sobě[.]*“ glosuje poznámkou na jmenování v mladším věku. Pohledem soudce OP by měl kandidát „*mít minimálně dvacetiletou pracovní zkušenost v praktickém právu či právnické akademii (ideálně obé), tedy zpravidla minimálně věk 45 let[.]*“³⁴⁴ „*[M]ěl by být jmenován tak, aby končil ne později než v sedmdesáti pěti[.]*“ uzavírá navržením horní věkové hranice.

Soudce EF tvrdí, že ideální věk pro soudce ÚS „*je někde mezi padesáti a šedesáti lety, nebo těsně po šedesáti, do těch pětasedesáti to taky ještě furt jde. Dneska se to posouvá. Ty lidi většinou jsou schopni do pětasedesáti normálně pracovat.*“³⁴⁵ „*Já jsem naprosto přesvědčený, že být soudcem Ústavního soudu by mělo být zakončení kariéry. Není to dobrý,*

³⁴⁰ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴¹ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴² IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴³ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴⁴ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴⁵ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

když sem přijde třeba nějaký 45letý právník. Jednak nesplňuje většinou ten požadavek na ty zkušenosti a na to, aby byl ten excelentní právník, protože to nezískáte za deset let, to je prostě krátká doba[.]“ uvádí důvody, proč nejmenovat dříve než v padesáti letech. Podle názoru soudce QR by ideální věk „*měl být něco mezi padesátkou a čtyřiašedesáti.*“³⁴⁶ Své zdůvodnění zasadil do situace prosince 2022, kdy se schylovalo k nominaci nového ústavního soudce na uvolněné místo po Kateřině Šimáčkové. Dočetl se, „*že obě figury, o jejichž navržení do Ústavního soudu prezident uvažuje jsou sedmdesátníci.*“ „*To je šílený, navíc je znám a vůbec s tím nejsem spokojen[.] [...] Ten jeden je soudce a znám ho zblízka, [...] který rajtuje na těch procesních předpisech. Občanský soudní řád, to byl prostě jako kánon pro něj. To teda opravdu není dobrá výbava pro Ústavní soud. Je to prostě nonsens, co dělá ten prezident[.]“* komentuje nominaci soudce, který svým mandátem přesáhne „*třetí*“ ÚS a jeho většinu bude působit ve „*čtvrtém*“ ÚS.

Pohledem soudce GH je ideální věk šedesát let. Myslí si to, protože dle něj „*je v sedmdesáti letech tak dobrý věk skončit.*“³⁴⁷ „*[K]dyž se někdo stane ústavním soudcem v pětačtyřiceti, najednou se v pětapadesáti musí vrátit buď do advokacie, nebo k obecnému soudu a ten přechod možná není příjemný[.]“* upozorňuje na negativum jmenování v nižším věku. „*Měl by to být zkrátka závěr kariéry[.]“* usuzuje soudce GH.

Mezi odpověďmi soudců se vyskytly tři, které kritizovaly jmenování soudců po sedmdesátých narozeninách. Soudce QR našel paralelu problémovosti starších soudců na ÚS s Evropským soudem pro lidská práva: „*Ten první předseda [Evropského soudu pro lidská práva], to byl stařeček. Ale z vyprávění vím od soudců, kteří s ním přišli do styku, tak říkali, že to někdy dělalo problémy a že to nebylo jednoduché. A tak se snažili ty státy nějakým soft způsobem přimět, aby navrhovali lidi mladší. Aby končili v těch pětasedmdesáti.*“ Soudce MN si myslí, že jmenování „*po sedmdesátce už není ideální z hlediska věku.*“³⁴⁸ „*Když by sem někdo přicházel jako sedmdesátník, což se taky někdy stane. Jednak je tu nebezpečí, že to nedokončí. A pak už to zdraví taky tak nefunguje, byť vám to třeba myslí dobře[.]“* komentuje rizika jmenování věkovitých soudců soudce EF.³⁴⁹

K tématu věku se vztahovala navazující otázka, **jak ústavní soudci vnímají generační rozložení na ÚS a jaký vliv má dle nich na činnost soudu.**

Podle soudce MN je generační rozvrstvení současného soudu v pořádku: „*Máme tady několik padesátníků, několik šedesátníků a několik kolegů nad 70 let. Z hlediska plynutí toho 10letého mandátu to znamená, že někteří začínali po čtyřicítce, někteří po padesátce a někteří po šedesátce.*“³⁵⁰ S tímto se shoduje soudce GH, který dodává, že soudci jmenovaní okolo padesátého roku života „*tomu dávají jiný moment[.]“*³⁵¹

Ostatní soudci se shodují na tom, že generační rozvrstvení neznamená pro činnosti ÚS určující roli a nevidí jej jako problémové. Jen soudci AB a KL se mimo to zmínili také o zavedení horní věkové hranice. Soudce AB srovnává mandát ústavního soudce a soudce

³⁴⁶ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴⁷ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴⁸ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁴⁹ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵⁰ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵¹ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

obecných soudů: „Působí poněkud zvláště, jestliže soudce obecného soudu skončí ze zákona na konci roku, kdy dovrší 70 let a u soudce Ústavního soudu nic takového není. Takže domnívám se, že tam by byla vhodná hranice. Uznávám, že vyšší, než u soudce obecného soudu, je to odlišná práce, ale myslím si, že by měla být.“³⁵² „Je možná na zákonodárce, aby se zamyslel nad horní věkovou hranicí ústavního soudce, která by byla asi logicky vyšší než u normálního soudu[.]“ formuluje podobný názor, avšak s větší opatrností, soudce KL.³⁵³

Převládajícím názorem ústavních soudců na věkovou strukturu ÚS je, že jeho soudci by měli dokončit mandát nejpozději s pětasedmdesátými narozeninami.³⁵⁴ Ve smyslu ideálního věku pro jmenování do funkce považuje většina soudců, s jistou mírou zobecnění, rozpětí mezi padesátým a šedesátým rokem života.³⁵⁵ Naopak pochybnosti s jmenováním soudců starších sedmdesáti let vyslovili tři soudci.

5.2.5 Různorodost soudcovského sboru

Velmi podobnou otázkou související s různorodostí jsem se zabýval v souvislosti zejména s právními profesemi, avšak i většina zkoumaných subjektivních i objektivních aspektů je svým způsobem vázána na různorodost – pestrost. Oněch aspektů, v nichž by měl být budoucí „čtvrtý“ ÚS pestrý, je ale mnohem více. Z jejich povahy je však zřejmé, že se jedná spíše o aspekty empirií neměřitelné. Proto jsem se ústavních soudců dotazoval, **v čem přesně by v jejich očích ona různorodost (chceme-li pestrost či pluralita) měla spočívat.**

Soudce GH pluralitu soudu nalézá v genderové vyváženosti: „Určitě výrazně pánské složení Ústavního soudu není výhodné. Což soudím z toho, že jsem zasedal v různých kolektivních orgánech. A tam, kde je to smíšenější, tak ta práce má jiný charakter.“³⁵⁶ „[A]si by to mělo být široké spektrum názorů od konzervativnějších po progresivnější[.]“ rozvíjel dále představu různorodého soudu o názorovou pluralitu. V závěru dodává, že „ti konzervativnější soudci by měli býti skeptičtější vůči státu jakožto vůči instituci.“ Je toho názoru, že „[č]lověk by k nim měl přistupovat spíše s mírou nedůvěry jako ústavní soudce než s přehnanou důvěrou.“

„Pluralita by měla být samozřejmě názorová[.]“ přispívá soudce QR.³⁵⁷ Ústavní právo vnímá jako „soubor principů, které mají otevřenou texturu, kterou soudce musí interpretovat a zkonkretizovat.“ „Do tohoto procesu promítá i [...] politické přesvědčení. Nikoli však ve smyslu navázání na nějakou konkrétní politickou stranu, ale spíše svoji politickou filosofii, kterou zastává. Toto by mělo být namícháno. Nebylo by dobré, kdyby všichni měli politickou filosofii zaměřenou jen vpravo nebo jen vlevo[.]“ komentuje politickou afilaci ústavních soudců.

³⁵² AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵³ KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵⁴ Takové stanovisko zaujmuli 3 soudci (OP, EF a QR), soudce GH pak považuje za ideální věk pro odchod 70 let.

³⁵⁵ Takto vnímali hranici soudci MN (okolo 50 let), OP (minimálně 45 let), QR (50 až 64 let) a EF (50 až 65 let). Soudce GH pak považuje za nejvhodnější věk 60 let.

³⁵⁶ GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵⁷ QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

Soudce EF pohlíží na pluralitu soudu ještě z jiného pohledu – rychlostí pracovního tempa: „*Někteří jsou rychlejší, někteří jsou pomalejší.*“³⁵⁸ To však nevnímá negativně a opakuje již dříve řečené: „*Je to pořád nějaká kombinace.*“ „*Někdo si to potřebuje víc promyslet, víc zformulovat. Někdo míň, někdo je váhavější, někdo je rychlejší[.]*“ charakterizuje své kolegy.

Pohledem soudce IJ je chápání rozmanitosti ÚS dvojrozměrné: „*V jejich profesní minulosti i ve vnímání proměn vnějšího světa.*“³⁵⁹ „*Ústavní soud by neměl být jakousi uzavřenou ‚věží ze slonoviny‘, ale součástí živého organismu tvořeného rozmanitou společností, ve které žijeme[.]*“ činí závěr. Soudce OP se ztotožnil s vyjádřením bývalého předsedy britského Nejvyššího soudu Davida Neubergera, kterého ve své odpovědi citoval: „*Diversity and inclusivity extend not only to gender, ethnic origin, physical ability, religious belief, and sexual orientation, but every bit as much to social, economic, and educational circumstances and background, and to age. Diversity and inclusivity are essential if a modern profession is to maximise its credibility and to contribute towards a fairer and more effective society.*“³⁶⁰

Soudce AB nejprve zmínil, že pluralita soudcovského sboru by měla spočívat v „*odlišné životní zkušenosti[.]*“³⁶¹ Dále ji pak rozváděl v kontextu rozmanitosti tkvějící v široké paletě právních specializací. „*[V]elmi často posuzujeme věci, které spadají, sice v tom vrcholu je to všechno v tom ústavním právu, ale týká se to trestního práva, občanského práva, správního práva. Takže myslím si, že ta pluralita, ta je důležitá i v té odbornosti samotné[.]*“ odůvodňuje nezbytnost rozličnosti odborné specializace.

Naopak v hledání podstaty různorodosti soudcovského sboru se soudci KL a MN navrátili k požadavku profesní diverzity soudu. První jmenovaný kladl důraz na zastoupení akademiků, soudců z obecné justice, advokátů a zástupců jiných právních profesí (v tomto pořadí).³⁶² Soudce MN hovořil o různých „*životních zkušenostech*“ a „*různých metodách.*“³⁶³ Hlavní odlišnost, co s týče právních profesí, shledával ve způsobu uvažování: „*Trošku jiný způsob uvažování má někdo, kdo je profesní advokát, jiný způsob uvažování má bytostně akademik, jiný způsob uvažování má někdo, kdo je kariérní soudce. Právě průnik těchto profesí a těchto přístupů je pro soud určitě dobře.*“

V odpovědích soudců se nejčastěji objevoval požadavek názorové³⁶⁴ a profesní³⁶⁵ plurality. Dále byla zmíněna potřeba oborové, zkušenostní a genderové rozmanitosti. Zmíněna byla také nezbytnost vnímání vnějšího světa či různost pracovního tempa soudců ÚS.

³⁵⁸ EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁵⁹ IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁶⁰ OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁶¹ AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁶² KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁶³ MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem.*

³⁶⁴ O názorové pluralitě hovořili soudci QR a GH.

³⁶⁵ K profesní diverzitě se ve svých odpovědích vrátili soudci KL a MN.

6. ZÁVĚR

Výzkumnou otázkou, jaký je ideální profil pro výkon funkce soudce „čtvrtého“ ÚS, jsem zkoumal pomocí dvou výzkumných metod – empirickou metodou a rozhovory s ústavními soudci.

V empirické části výzkumu jsem se věnoval měřitelným aspektům výběru ústavních soudců: politické minulosti, věku, genderu a opakovatelnosti mandátu navržených kandidátů a dále institutu opakovatelnosti mandátu a profesní diverzity ÚS. Oproti tomu rozhovorová část se soustřeďuje na otázky neměřitelné empirií. Snaží se zodpovědět, jaké jsou klíčové vlastnosti soudce ÚS, nalézt hranici, která dělí brilantního právníka od jmenování ústavním soudcem, nebo hledá podstatu plurality soudcovského sboru. Rozhovorová část také dále rozvíjí část empirickou, kdy aspekty profesní diverzity ÚS a věku rozvíjí o optiku ústavního soudce.

Výše popsané dvě výzkumné metody a dílčí závěry jednotlivých rozebraných aspektů pokládají základ pro definici **ideálního profilu soudce „čtvrtého“ ÚS** (nikoli však ideálního soudce), kterou v následujících řádcích představím.

Z hlediska **politické afilace** kandidátů na ústavní soudce jsem dospěl k závěru, že by ve své minulosti neměli být spjatí s žádnou z politických stran a hnutí. Z jednotlivých nominací, které Senát projednával, totiž plyne, že právě kandidáti, již jsou příliš blízko a vstřícní politikům, nejsou optikou senátorů vhodní pro tento post (tj. Senát u nich uplatňuje častěji „filtrační“ úlohu – celkem v 30 % nominací).³⁶⁶ Pokud však kandidát byl členem některé z politických stran, pak by nemělo být pochyb o jeho schopnosti vykonávat funkci ústavního soudce a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení, nezávisle a nestranně.³⁶⁷ Z principu věci by se mělo jednat více o právníka než o politika.³⁶⁸ Zastoupení bývalých politiků na ÚS by tedy měla být zpravidla raritní záležitost.³⁶⁹

Považuji za důležité, aby osoba kandidáta na funkci nebyla spojována s **členstvím v KSČ** – a to ze tří důvodů. Prvním je, že Senát u takových nominací uplatňuje svou „filtrační“ roli dokonce častěji než u osob, které byly v minulosti členy některé z ostatních politických stran – v 35 % případů. Druhým důvodem je ustálení trendu, kdy je při každé velké personální obměně soudcovský sbor rozšířen vždy alespoň o dvě osoby, jež v minulosti byly členy KSČ, navíc vzhledem k přechozí dekádě ÚS. Poslední třetí důvod má etický přesah. Zkrátka není možné, bylo-li by navázáno na výše zmíněný trend, aby majoritní část ústavních soudců tvořili někdejší (byť třeba jen z formálního hlediska) sympatizanti režimu s antagonistickými hodnotami, než které má střežit dnešní ÚS.

Věk kandidáta na ústavního soudce je věc velmi individuální. Jeho roli ve výběru ústavních soudců lze rozdělit do dvou rovin. Ta první nahlíží na věk konkrétního soudce oproštěně od soudcovského tělesa. Z této perspektivy bych se pozastavil u dvou krajních

³⁶⁶ Tyto nominace však splňují podmínku, že nominovaní byli členem některé z politických stran kromě KSČ.

³⁶⁷ Srov. čl. 85 odst. 2 Ústavy.

³⁶⁸ Srov. pozn. č. 144.

³⁶⁹ HODULÍK, Jakub. Kritika třetího Ústavního soudu a jeho soudců jinými ústavními činiteli. In: WINTR, Jan a Marek ANTOŠ, eds. *Třetí Ústavní soud*. Leges, 2022, s. 50.

extrémů. V případě kandidátů starších 60 let bych se zabýval otázkou, zda jsou schopni unést náročnost funkce po dobu dalších 10 let. Naopak pro mladší soudce s věkem při spodní věkové hranici by mělo vedle čl. 84 odst. 3 Ústavy jako směrodatné posloužit naplnění kritérií odbornosti, zkušeností a morálního profilu kandidáta, neb ona vyzrállost kandidáta je věcí individuality. Pokud bych se měl pokusit přeci jen vyslovit konkrétní číslo, pak si myslím, že by bylo ideální jmenovat nové ústavní soudce tak, aby nejpozději v 70 letech odcházeli z funkce. O tomto mě přesvědčuje skutečnost, že u soudců starších 70 let prudce narůstá riziko nedokončení mandátu. Rozšíření tohoto jevu může mít nežádoucí důsledky na činnost samotného soudu – respektive na efektivitu jeho práce, když by odcházeli zapracovaní soudci. Je totiž třeba počítat s jistým „adaptačním“ obdobím, kdy si noví soudci navyknou na pracovní návyky ústavního soudce (dle předsedy současného „třetího“ ÚS se může jednat o údobí i v řádu let).³⁷⁰ Zároveň je třeba neopomenout individualitu každého jedince, kdy i z kandidáta staršího 60 let může číšet vitálnost (a naopak o dvacet mladší kandidát ji může postrádat).

O věku je záhodno uvažovat spíše v jeho druhé rovině, která pohlíží komplexně na celý soudcovský sbor. Ideální by bylo při kreaci „čtvrtého“ ÚS dosáhnout přiměřeného generačního mixu, který bude vzdálen oběma extrémům. Tedy, že „čtvrtý“ ÚS nebude složen jen z mladších soudců, ale ani jen z těch starších. Z hlediska generační diferenciacie soudu by měli být zastoupeni čtyřicátníci, padesátníci a šedesátníci ve vzájemně vyváženém poměru.

Jádro kandidáta na ústavního soudce by mělo být tvořeno osobností s pevným ukotveným morálním základem, jenž přiléhá hodnotám ústavního pořádku, který by v sobě měl mít „*dokonale, tj. stoprocentně internalizovaný*.“³⁷¹ V demonstrativním výčtu jeho základních čností by měly nade vše dominovat pokora, pracovitost, empatie, odbornost a ochota stále se učit nové věci.

Při kreaci nového ÚS nelze opomenout vnímání soudu jako tělesa (sboru), který uvede v život až 15 ústavních soudců – důraz by měl být při výběru soudců „čtvrtého“ ÚS kladen na kolektivní aspekt. Domnívám se, že pro fungující „čtvrtý“ ÚS nepostačí najít pouze vhodné kandidáty, kteří odpovídají ideálnímu profilu soudce vztaženému ke konkrétnímu soudci, nýbrž teprve vhodnou kombinací subjektivních, objektivních a kolektivních aspektů může vzniknout funkční „čtvrtý“ ÚS s kreditem plurality, z níž těží činnost pléna. Znaky naplnění kolektivních aspektů vymezují níže.

ÚS by měl být **generačně** (viz výše) **i genderově rovnoměrně rozvrstven**. V otázce nalézání genderové rovnováhy je záhodno inspirovat se například německým modelem, kde je na tamějším Spolkovém ústavním soudě zastoupení žen a mužů dokonce 9:7. Nebo například „druhým“ ÚS, kde působilo 5 žen. Stav genderového rozložení, kdy po začátku května 2023 nezůstane na ÚS žádná žena, by měl být co nejdříve zvrácen. Domnívám se, že pestrost „třetího“ ÚS pokulhávala právě ve věkovém vyvážením soudců a genderovém rozvrstvením (v tomto smyslu snad nelze o pestrosti hovořit vůbec).

³⁷⁰ Srov. pozn. č. 217.

³⁷¹ Srov. pozn. č. 87.

Ke **znovujmenování** soudců by mělo být přistoupeno pouze ve výjimečných případech, a to za předpokladu, že by ono znovujmenování mělo pro soud znamenat nový úhel pohledu na vyřizování agendy nebo jinak významně napomohlo činnosti soudu (např. zkušenost mezinárodního soudce). V případě znovujmenování některého z ústavních soudců by měl být tento krok veřejnosti podrobně zdůvodněn. Jsem totiž přesvědčen, že eventualita rozvoje personální korupce ústavních soudců na sklonku jejich mandátu převyšuje argument, který hovoří pro opětovné jmenování – snaha o udržení kontinuity činnosti soudu.

Optikou **rozložení právních profesí** by na „čtvrtém“ ÚS mělo kariérní soudce zastupovat 6 soudců. Z řad akademiků by měli na ÚS přijít 3 soudci. Advokátní praxe by měla být zastoupena 3 nebo 4 soudci a ostatní praktické právní profese by měly být zastoupeny počtem 2 nebo 3 soudců – v závislosti na počtu advokátů. Východiskem pro vyčíslení zastoupení jednotlivých právních profesí mi byla „třetinová“ představa ÚS.³⁷²

Vícero soudců „třetího“ ÚS se shoduje, že pomyslnou hranicí (chceme-li předpoklad) pro jmenování ústavním soudcem oproti soudcům obecných soudů je širší rozhled, který nemusí zůstat jen na poli práva, ale mohou jím být rozuměny i přesahy do jiných oborů či do hlubšího pochopení celé společnosti. Opakovaně také zazněl požadavek na genderové vyvážení. Z odpovědí ústavních soudců dále plyne, že by bylo vhodné, kdyby mezi jednotlivými právními profesemi byli četněji zastoupeni bývalí advokáti. Mix osob, které působily na „třetím“ ÚS jeho soudci hodnotí jako pestrý ve smyslu názorové plurality.

Předkládaná práce může posloužit jako další příspěvek k problematice kreace ústavních soudů. Mezi další aspekty, které by bylo možné podrobit hlubšímu empirickému výzkumu, jsou například otázky oborové diverzity soudu, zkoumání aspektu odbornosti a erudice soudců či studovat význam plurality soudcovského tělesa v jeho činnosti.

Čas pro úvahy nad kreací „čtvrtého“ ÚS v květnu 2023 uplyne, neb poté se „třetí“ ÚS začne postupně vyprazdňovat. Výše uvedené je pouhým náčrtem ideálních proměnných. Aby ono pomyslné soukolí „čtvrtého“ ÚS neskřípalo, je naprosto nezbytné se zevrubně vypořádat s jmenovacím procesem. V této fázi výběru soudců je jeho jednoznačným nedostatkem neexistence konstruktivního veřejného (odborného) diskursu.

Je až zarážející, že je společnost ochotna zabývat se otázkou nové hlavy státu přes půl roku a diskuse nad nominačním procesem ústavních soudců se do veřejné diskuse promítne mnohem slaběji (resp. se nepromítla skoro vůbec). Víím, že jsem právě porovnával nesrovnatelné. Avšak s vědomím toho, že život současné vlády, a nakonec i samotného prezidenta, je vymezen prchavým okamžikem. A je to právě ÚS, který onu politiku bude usměrňovat a, slovy Pavla Rychetského, klepat přes prsty.³⁷³ Činit tak ale bude v horizontu

³⁷² Srov. pozn. č. 278. V metodickém postupu se odkáží na stranu 64, kde jsem detailně popsal můj myšlenkový postup.

³⁷³ Speciál - Interview ČT24 - Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu. In: *Česká televize* [online] [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://www.ceskatelivize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/220411033200006/>.

příštích 10 let a tím přežije momentální politickou náladu. Proto je nutné začít se detailně zabývat výběrem soudců „čtvrtého“ ÚS.

Dva soudce „čtvrtého“ ÚS již známe. Další tři kandidáti před Senát předstoupí nejspíše v průběhu jara 2023. Kdo bude oněch dalších třináct (resp. deset)?

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
ÚS	Ústavní soud České republiky
PČR	Parlament České republiky
ZÚS	zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ŘS	Říšský soud
ÚS ČSR	Ústavní soud Československé republiky
uvozující zákon	zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky
ÚS ČSFR	Ústavní soud Československé federativní republiky
Senát	Senát Parlamentu České republiky
ÚPV	Ústavně právní výbor Senátu
VVVKLP	Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu
JŘS	zákon č. 107/1993 Sb., o jednacím řádu Senátu
NS	Nejvyšší soud
NSS	Nejvyšší správní soud
LRV	Legislativní rada vlády ČR
e. b.	empirický bod
KSC	Komunistická strana Československa
StB	Státní bezpečnost
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ODA	Občanská demokratická aliance

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Personální vzorce historických ústavních soudů	6
Graf 1: Poměr osob dle (ne)členství v některé z politických stran před a po projednávání nominací v Senátu.....	19
Graf 2: Role Senátu jako „politického“ filtru	31
Graf 3: Zastoupení věkových skupin soudců ÚS v globálním měřítku	41
Graf 4: Zastoupení věkových skupin soudců ÚS v čase.....	42
Graf 5: Genderové zastoupení na jednotlivých stupních soudní soustavy	47
Graf 6: Profesní diverzita ÚS.....	62

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Knižní a časopisecké prameny

ASKARI, Daniel a Jan VÁŇA. Ivana Janů. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

BROZ, Jan. Vlastimil Ševčík – Chvála zdrženlivosti. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

ČAPEK, Karel. Hovory s T. G. Masarykem.

DZEHTSIAROU, Kanstantsin a Alex SCHWARTZ. Electing Team Strasbourg: Professional Diversity on the European Court of Human Rights and Why it Matters. *German Law Journal*. 2020, roč. 21, č. 4, s. 621–643. ISSN 2071-8322. DOI: 10.1017/glj.2020.36.

FILIP, Jan. § 2. In: FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2., přeprac. a rozš. vyd. vyd. C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-599-5.

FILIP, Jan. § 8. In: FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2., přeprac. a rozš. vyd. vyd. C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-599-5.

GRYGAR, Jiří. § 8 Soustava soudů; soudy jako účetní jednotky. In: *Zákon o soudech a soudcích. Komentář*. Vydání první. vyd. Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-162-2.

HERC, Tomáš. Čl. 62 Základní pravomoci prezidenta republiky. In: RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Vydání první. vyd. Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Kodex. ISBN 978-80-7478-809-3.

HLAVAČKA, Milan. Březnová ústava (Stadionova). Milan Hlavačka. In: *Akademická encyklopedie českých dějin*. Sv. 1, A-C / Praha: Historický ústav, 2009 s. 265-266.

HODULÍK, Jakub. Kritika třetího Ústavního soudu a jeho soudců jinými ústavními činiteli. In: WINTR, Jan a Marek ANTOŠ, eds. *Třetí Ústavní soud*. Vydání první. vyd. Leges, 2022. Teoretik. ISBN 978-80-7502-638-5.

CHMEL, Jan. Eva Zarembová. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL, eds. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

CHMEL, Jan. Pavel Holländer. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

KLÍMA, Karel. Prosincová ústava v komparativním kontextu vývoje ústavnosti v Evropě. *Právník*. roč. 156, č. 12, s. 1060–1071.

KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK. Senát a výběr soudců Ústavního soudu. In: KYSELA, Jan, ed. *Dvacet let Senátu Parlamentu České republiky v souvislostech*. Vydání první. vyd. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-166-3.

KOUDELKA, Zdeněk. Soudní funkcionáři a Ústavní soud. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2010, roč. 18, č. 4, s. 369–372 [cit. 16.12.2022]. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6413>.

KYSELA, Jan. *Ústava mezi právem a politikou – Úvod do ústavní teorie*. Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-022-2.

KYSELA, Jan a Zdeněk KÜHN. Kreace ústavních soudů ze srovnávací perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2003, roč. 11, č. 1, s. 1–16 [cit. 23.01.2023]. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8056>.

LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 84 Soudci Ústavního soudu. In: RYCHETSKÝ, Pavel et al. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Vydání první. vyd. Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Kodex. ISBN 978-80-7478-809-3.

LANGÁŠEK, Tomáš. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-347-6.

MUNDL, Petr. Vladimír Jurka – Není cennějšího statku, než je lidská svoboda. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

RYCHETSKÝ, Pavel a Tomáš NĚMEČEK. *Diskrétní zóna*. Vyd. 1. vyd. Vyšehrad, 2012. Rozhovory (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-300-9.

ŘÍHA, Michal. Ústavní soud ve třetí dekádě – trendy a změny ve výběru strážců ústavnosti. In: KYSELA, Jan, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL, eds. *Právníký Olymp. Portréty vybraných soudců Ústavního soudu ČR*. Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-074-1.

SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 84. In: *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vyd. vyd. C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.

SMEKAL, Hubert et al. *Mimoprávní vlivy na rozhodování českého Ústavního soudu*. Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9884-8.

SOUČKOVÁ, Jitka. Proces výběru a jmenování soudců Ústavního soudu a jeho politické aspekty. In: DANČÁK, Břetislav a Vojtěch ŠIMÍČEK, eds. *Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů*. 1. vyd. vyd. Masarykova univerzita, 2000. Sborníky. ISBN 978-80-210-2451-9.

STEHLÍKOVÁ, Jana. Jaké ctnosti by měl mít dobrý soudce? *Právník*. roč. 161, č. 4.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Jak vybírat ty správné soudce? In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech - čas pro změnu?* 1. vyd. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 85. ISBN 978-80-210-4262-9.

ŠIPULOVÁ, Katarína a David KOSAŘ. Court-packing aneb jak obsadit soudy. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Nezávislost soudní moci*. Vydání první. vyd. Praha: Leges, 2020. Teoretik. ISBN 978-80-7502-436-7.

WAGNEROVÁ, Eliška. Osobnost soudce. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Nezávislost soudní moci*. Vydání první. vyd. Praha: Leges, 2020. Teoretik. ISBN 978-80-7502-436-7.

ZEMANOVÁ, Daniela. § 8 [Druhy soudů]. In: *Zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. Komentář*. Vydání první. vyd. C.H. Beck, 2022. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-888-7.

Studentské a kvalifikační práce

JANKŮ, Štěpán. *Ústavní soudce v očích Senátu: souhlas jako pouhá formalita, či důsledný filtr?*. 2018, Studentsko-vědecká odborná činnost, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

LAJSEK, Vladimír. *Kritické zamyšlení nad ustanovováním soudců v ČR*. 2019, Esej v rámci Ceny IUS et SOCIETAS, Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

MLČÁKOVÁ, Zdenka. *Věk jako diskriminační důvod*. 2013, Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta.

SVOBODA, Jiří. *Výběr ústavních soudců v České republice a na Slovensku*. 2020, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

Internetové zdroje

PASEKOVÁ, Eva. Paušální obvinění soudců z personální korupce Ústavním soudem poškodilo justici. In: *Česká justice* [online]. 27. 7. 2014 [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/07/pausalni-obvineni-soudcu-z-personalni-korupce-ustavnim-soudem-poskodilo-justici/>.

PASEKOVÁ, Eva. Skončil ústavní soudce Musil, zbylo po něm pár desítek spisů. In: *Česká justice* [online]. 1. 2. 2019 [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/02/skoncil-ustavni-soudce-musil-zbylo-nem-par-desitek-spisu/>.

PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Ústavní soud je kompletní. In: *Týdeník Respekt* [online] [cit. 02.02.2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2023/5/ustavni-soud-je-kompletni>.

VUČKA, Jan. *Máme genderový problém. Zaved'me kvóty na soudce!* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2017/10/jan-vucka-mame-genderovy-problem.html>.

WHEELER, S. et al. *Mapping the Representation of Women and Men in Legal Professions Across the EU* [online]. 2017 [cit. 08.01.2023]. ISBN 978-92-846-1502-5. Dostupné

z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU\(2017\)596804_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU(2017)596804_EN.pdf).

Emeritní funkcionáři a soudci. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/emeritni-funkcionari-a-soudci?tx_odjudges%5Bdetail%5D=8&cHash=c8bf5e2d860cc5325a26a8fdfa55f13a.

Funkcionáři a soudci. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci>.

Iva Brožová: Nejvyšší soudkyně prezidentům navzdory. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1495116-iva-brozova-nejvyssi-soudkyně-prezidentum-navzdory>.

Iva Brožová: S žalobou na Klause jsem neváhala ani minutu | Aktuálně.cz. In: *Aktuálně.cz - Víte, co se právě děje* [online]. 18. 3. 2015 [cit. 09.12.2022]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/rozhovory/iva-brozova-s-zalobou-na-klause-jsem-nevahala-ani-minutu/r~2aaceddacc8a11e497be0025900fea04/>.

Ivo Pospíšil: Vypínání dezinformačních webů je kontraproduktivní. In: *Právo21 – Právo srozumitelně a pro všechny* [online]. 12. 2022 [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/podcasty/ivo-pospasil-vypinani-dezinformacnich-webu-je-kontraproduktivni>.

Jan Filip: Představa politického rozhodování je pro mě scestná. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1102414-jan-filip-predstava-politickeho-rozhodovani-je-pro-me-scestna>.

Jan Sváček, předseda pražského městského soudu. In: *Radiožurnál* [online]. 23. 2. 2012 [cit. 31.12.2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/jan-svacek-predseda-prazskeho-mestskeho-soudu-6332172>.

Je nutné navrhnout rovnou tři kandidáty, apeluje Rychetský na Zemana. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 19.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1121089-je-nutne-navrhnout-rovnou-tri-kandidaty-apeluje-rychetsky-na-zemana>.

Klaus versus Brno. In: *Euro.cz* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/klaus-versus-brno-3-791557/>.

Mitglieder des VfGH. In: *Der Österreichische Verfassungsgerichtshof* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.vfgh.gv.at/verfassungsgerichtshof/verfassungsrichter/mitglieder.de.html>.

Mým nástupcem by měl být Pavel Šámal, říká předseda Ústavního soudu Rychetský. In: *info.cz* [online] [cit. 21.01.2023]. Dostupné z: <https://www.info.cz/video/politici-mezi-paragrafy-video/rychetsky>.

Novým ústavním soudcem bude Fiala, schválil Senát. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1628888-novym-ustavnim-soudcem-bude-fiala-schvalil-senat>.

Pavel Rychetský ve Dvaceti minutách Radiožurnálu. In: *Radiožurnál* [online]. 3. 2. 2016 [cit. 09.12.2022]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pavel-rychetsky-ve-dvaceti-minutach-radiozurnalu-6243912>.

Po letech u Ústavního soudu jsem pokornější, říká soudkyně Formánková. In: *iDNES.cz* [online]. 30. 8. 2015 [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/vlasta-formankova-soudkyně-ustavni-soud.A150825_113034_plzen-zpravy_pp.

Právničky LIVE! s Veronikou Křesťanovou [online]. 2022 [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=__z0Vcio-qk.

První poselství T.G. Masaryka Národnímu shromáždění 22.prosinec 1918. In: *Českénárodnilisty.cz* [online] [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prvni-poselstvi-t-g-masaryka-narodnimu-shromazdeni-22-12-1918.html>.

Předsedkyně nejvyššího soudu ČR JUDr. Iva Brožová hovoří o svém životě, práci i víře. In: *Dvojka* [online]. 2. 12. 2011 [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/predsedkyně-nejvyssiho-soudu-cr-judr-iva-brozova-hovori-o-svem-zivote-praci-i-7996435>.

Richterinnen und Richter. In: *Bundesverfassungsgericht* [online] [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Richter/richter_node.html.

Rozhovor - Kateřina Šimáčková: Být soudcem není účastnit se soutěže v popularitě. In: *Právní prostor* [online]. 7. 8. 2014 [cit. 07.01.2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/byt-soudcem-neni-ucastnit-se-souteze-v-popularite>.

Senát schválil Zemanovi tři kandidáty na ústavní soudce. Výborný neprošel. In: *iROZHLAS* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/senat-schvalil-zemanovi-tri-kandidaty-na-ustavni-soudce-vyborny-neprosel_201306201151_kpracharova.

Seznam senátorů (aktuální k 20.6.2013). *Senát Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: https://www.senat.cz/senatori/index.php?lng=cz&par_2=2&ke_dni=20.6.2013&O=13.

Speciál - Interview ČT24 - Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu. In: *Česká televize* [online] [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/220411033200006/>.

Sváček se zapletl s Klausem. Soudcovská unie žene kauzu před etický panel | Domov. In: *Lidovky.cz* [online]. 23. 10. 2014 [cit. 01.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz>.

z: https://www.lidovky.cz/domov/svacek-se-zapletl-s-klausem-soudcovska-unie-zene-kauzu-pred-eticky-panel.A141023_130430_ln_domov_rof.

Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948. In: *Ústavní soud* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/ustavni-soud-csr-1920-1948>.

„Zbytečný“ a „politický“ – Klaus učil, jak ignorovat Ústavní soud. In: *ČT24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR - Česká televize* [online] [cit. 31.12.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1113524-zbytecny-a-politicky-klaus-ucil-jak-ignorovat-ustavni-soud>.

Zeman narazil, senátní výbor kvůli restitucím odmítl do ÚS Výborného. In: *iDNES.cz* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vyborny-ustavni-soudce-zeman-senat.A130619_155709_domaci_jw.

Zemanovi neprošel první ústavní soudce, Rychetský ve funkci zůstává. In: *iDNES.cz* [online] [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/senat-odhlasoval-nove-ustavni-soudce.A130620_094303_domaci_hv.

Těsnopisecké zprávy a další dokumenty PČR

Stenografický zápis z 11. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 8. 7. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivy Brožové, Vojtěcha Cepla, Vladimíra Čermáka, Vojena Güttlera, Miloše Holečka, Pavla Holländera, Vladimíra Jurky, Zdeňka Kesslera, Vladimíra Klokočky, Pavla Matese, Vladimíra Paula, Ireny Pelikánové, Antoníny Procházky a Vlastimila Ševčíka). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenografický zápis z 13. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 13. 10. 1993 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivany Janů, Evy Zarembové a Ivana Průši). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenografický zápis z 16. schůze Poslanecké sněmovny PČR ze dne 18. 2. 1994 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Varvařovského). *psp.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 2. 2. 2000 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Malenovského). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 14. 3. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Elišky Wagnerové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenozáznam z 4. dne 18. schůze Senátu PČR ze dne 31. 5. 2002 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Františka Duchoně). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Stenozáznam z 1. dne 3. schůze Senátu PČR ze dne 23. 1. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Muchy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-22].

Vystoupení senátora Zdeňka Bárty. Stenozáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 6. 8. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Miloslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-17].

Stenozáznam z 1. dne 8. schůze Senátu PČR ze dne 16. 7. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Holländera, Vojena Güttlera, Aleše Pejchala a Pavla Rychetského). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-03].

Stenozáznam z 1. dne 9. schůze Senátu PČR ze dne 6. 8. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vladimíra Balaše, Václava Pavlíčka, Kláry Veselé Samkové a Dagmar Lastovecké). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22].

Stenozáznam z 1. dne 10. schůze Senátu PČR ze dne 10. 9. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Aleše Pejchala). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

Stenozáznam z 3. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 12. 11. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Musila). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČeské republiky ze dne 3. 12. 2003 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Nykodýma). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 6. dne 14. schůze Senátu PČR ze dne 8. 4. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Milana Galvase). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 3. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 20. 5. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Stanislava Balíka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 2. dne 16. schůze Senátu PČR ze dne 10. 6. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Michaely Židlické). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 2. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 29. 7. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Ivany Janů). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-19].

Stenozáznam z 2. dne 1. schůze Senátu PČR ze dne 16. 12. 2004 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jaroslavy Novotné). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

Stenozáznam z 4. dne 7. schůze Senátu PČR ze dne 4. 8. 2005 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vlasty Formánkové). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

Stenozáznam z 5. dne 8. schůze Senátu PČR ze dne 8. 12. 2005 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Vladimíra Kůrky). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-13].

Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 8. 2. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Sváčka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 25. 4. 2012 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Zdeňka Koudelky). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-10-22].

Stenozáznam z 1. dne 8. schůze Senátu PČR ze dne 25. 4. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Milady Tomkové, Jana Filipa, Jaroslava Fenyka a Vladimíra Sládečka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-13].

Stenozáznam z 1. dne 11. schůze Senátu PČR ze dne 20. 6. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Kateřiny Šimáčkové, Ludvíka Davida, Pavla Rychetského a Miroslava Výborného). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-09-15].

Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČR ze dne 21. 8. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Sváčka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 30. 10. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Radovana Suchánka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-06].

Stenozáznam z 1. dne 17. schůze Senátu PČR ze dne 18. 12. 2013 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jana Musila a Jiřího Zemánka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-31].

Stenozáznam z 1. dne 21. schůze Senátu PČR ze dne 29. 5. 2014 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jiřího Nykodýma, Vojtěcha Šimíčka a Tomáše Lichovníka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 1. dne 2. schůze Senátu PČR ze dne 3. 12. 2014 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Davida Uhlíře). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-08-20].

Stenozáznam z 1. dne 12. schůze Senátu PČR ze dne 23. 9. 2015 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Jaromíra Jirsy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-23].

Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 2. 12. 2015 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Josefa Fialy). *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-11-23].

Stenozáznam z 1. dne 7. schůze Senátu PČR ze dne 20. 3. 2019 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Aleše Gerlocha). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-02].

Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 29. 1. 2020 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Pavla Šámala). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-01].

Stenozáznam z 1. dne 15. schůze Senátu PČR ze dne 29. 1. 2020 (Jednání o vyslovení souhlasu s jmenováním Petra Poledníka). *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-01-01].

Zápis z 33. schůze Ústavně-právního výboru Senátu Parlamentu ČR ze dne 12. 1. 2000. *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-09-23].

Zápis z 48. schůze Ústavně-právního výboru Senátu konané 30. května 2002. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis ze 3. schůze Ústavně-právního výboru Senátu konané 16. ledna 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 21. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 7. března 2002. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 15. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 30. října 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 10. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané ve dnech 10. a 11. června 2003. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 21. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 17. března 2004. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 2. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 16. prosince 2004. *Senat.cz* [online]. [cit. 2023-02-03].

Zápis z 17. schůze Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice konané dne 17. prosince 2013. *Senat.cz* [online]. [cit. 2022-12-03].

Rozhovory s ústavními soudci

AB, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

EF, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

GH, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

IJ, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2022.

KL, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2022.

MN, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2023.

OP, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2022.

QR, soudce ÚS. *Rozhovor s ústavním soudcem*. 2022.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – žádost prezidenta republiky a usnesení Senátu

27

SENÁT

PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

14. funkční období

27

Žádost prezidenta republiky o vyslovení souhlasu
Senátu Parlamentu České republiky
s jmenováním soudce Ústavního soudu
(doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc.)

Plné znění tisku je k dispozici pouze v tištěné podobě
a je určeno výhradně pro členy Senátu Parlamentu
České republiky a zaměstnance Kanceláře Senátu

Lhůta pro projednání Senátem
uplyne 12. února 2023

2022

Kancelář Senátu

14.12.2022 24865/2022/S

JID: S-56754-2022

Počet příloh: 3

Prezident republiky

V Praze dne 14. prosince 2022
Č. j.: KPR 5102/2022

Vážený pane předsedo,

dovoluji si Vám sdělit, že k doplnění soudcovského sboru Ústavního soudu na plný počet patnácti soudců hodlám jmenovat doc. JUDr. Jana Svatoně, CSc. V souladu s čl. 84 odst. 2 Ústavy ČR a § 6 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, **žádám Senát o vyslovení souhlasu** s jeho jmenováním do funkce soudce Ústavního soudu.

Mnou nominovaný kandidát již během studia na Právnické fakultě Masarykovy univerzity (tehdejší Univerzita J. E. Purkyně v Brně) působil tři roky jako pomocná vědecká síla na katedře státního a mezinárodního práva a po ukončení studia v roce 1977 nastoupil do justice jako justiční čekatel Okresního soudu ve Žďáře nad Sázavou. V roce 1978 se stal asistentem na katedře správního práva a správní vědy Právnické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně, kde vyučoval do roku 1990, kdy přešel na nově budovanou katedru ústavního práva a politologie téže fakulty. Získané znalosti pak využil při koncipování nového předmětu „státověda“ a stal se garantem výuky tohoto předmětu. V průběhu 90. let byl vícekrát členem Akademického senátu Právnické fakulty Masarykovy univerzity, vykonával funkci proděkana a později i děkana fakulty. Zásadním způsobem přispěl ke konstituování zahraničních studijních programů typu LL.M. a MPA na fakultě. V letech 2007 až 2011 působil na univerzitní úrovni ve funkci prorektora. Poté byl pověřeným vedoucím katedry správního práva a správní vědy, působil a nadále působí jako vedoucí katedry ústavního práva. V letech 2015 až 2019 byl opětovně proděkanem fakulty pro strategii a rozvoj. Byl členem Vědecké rady Masarykovy univerzity, Univerzity Karlovy a Univerzity Palackého v Olomouci. Byl členem komise pro veřejné právo Legislativní rady ČSFR a působil v komisích a subkomisích Grantové agentury ČR. V současnosti je členem Rady Justiční akademie, dlouholetým asistentem soudce Ústavního soudu (nejprve JUDr. Güttlera, poté prof. Malenovského a od roku 2013 prof. Sládečka), je přisedícím kárného senátu Nejvyššího správního soudu.

Nezanedbatelná je i jeho publikační činnost, která se týká zejména oblasti státovědné, ústavněprávní, veřejně správní, organizace státu, řízení a institucí, teorie a praxe státního orgánu, funkčního a organizačního pojetí veřejné správy a jejich subjektů, a dále oblasti politologie, politických a státně rozhodovacích procesů a jejich kontroly.

Podle mého názoru je doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc. vhodným kandidátem, který vzhledem ke svému profesnímu zaměření může být nepochybným přínosem pro soudcovský sbor Ústavního soudu. Jsem přesvědčen, že je erudovaným odborníkem, který má všechny potřebné předpoklady k tomu, aby se plnohodnotně podílel na rozhodovací činnosti tohoto soudu.

S pozdravem

Handwritten signature in blue ink, reading "Miloš Vystrčil".

Přílohy

Vážený pan
RNDr. Miloš Vystrčil
předseda
Senát Parlamentu
Praha

SENÁT PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

14. FUNKČNÍ OBDOBÍ

99.

USNESENÍ SENÁTU

ze 6. schůze konané dne 25. ledna 2023

k žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky s jmenováním soudce Ústavního soudu (doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc.) /senátní tisk č. 27/

Senát

vyslovuje souhlas se jmenováním doc. JUDr. Jana Svatoně, CSc. soudcem Ústavního soudu.

Miloš Vystřelil v. r.
předseda Senátu

Petr Vícha v. r.
ověřovatel Senátu

Příloha č. 2 – datová sada pro empirický výzkum I

Legenda určujících kategorií:

- 1 rok navržení kandidáta/kandidátky
- 2 jméno navrhujičího prezidenta republiky
- 3 první/druhé navržení prezidentem republiky
- 4 usnesení pléna Senátu (souhlas vysloven nebo nevysloven)
- 5 členství v politické straně či hnutí (ano nebo ne)
- 6 členství v KSČ (ano nebo ne)
- 7 věk v době navržení

informace o úspěšném jmenování prezidentem republiky je znázorněna zeleným podbarvením řádku, v opačném případě je příslušný řádek podbarven červeně

č.	jméno	příjmení	1	2	3	4	5	6	7
1	Iva	Brožová	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	42,3
2	Vojtěch	Cepl	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	55,4
3	Vladimír	Čermák	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	63,8
4	Vojen	Güttler	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	58,9
5	Miloš	Holeček	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	43,1
6	Pavel	Holländer	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ano	40,4
7	Vladimír	Jurka	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	45,1
8	Zdeněk	Kessler	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	66,5
9	Vladimír	Klokočka	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ano	64,2
10	Pavel	Mates	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	46,5
11	Vladimír	Paul	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	69,2
12	Irena	Pelikánová	1993	Václav Havel	první	nevysloven	ano	ne	44,0
13	Antonín	Procházka	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	66,3
14	Vlastimil	Ševčík	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	65,8
15	Ivana	Janů	1993	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	47,6
16	Eva	Zarembová	1993	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	47,8
17	Ivan	Průša	1993	Václav Havel	první	nevysloven	ano	ano	53,3
18	Pavel	Varvařovský	1994	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	48,3
19	Jiří	Malenovský	1999	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	49,4
20	Eliška	Wagnerová	2002	Václav Havel	první	vysloven	ano	ne	53,4
21	František	Duchoň	2002	Václav Havel	první	vysloven	ano	ano	55,9
22	Jiří	Mucha	2003	Václav Havel	první	vysloven	ne	ne	56,7
23	Miloslav	Výborný	2003	Václav Klaus	první	vysloven	ano	ne	51,2
24	Pavel	Holländer	2003	Václav Klaus	druhé	vysloven	ano	ano	50,2
25	Vojen	Güttler	2003	Václav Klaus	druhé	vysloven	ano	ne	68,8
26	Aleš	Pejchal	2003	Václav Klaus	první	nevysloven	ne	ne	50,9
27	Pavel	Rychetský	2003	Václav Klaus	první	vysloven	ano	ano	59,8
28	Vladimír	Balaš	2003	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ne	44,1
29	Václav	Pavliček	2003	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ano	68,9
30	Klára	Veselá Samková	2003	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ne	40,3
31	Dagmar	Lastovecká	2003	Václav Klaus	první	vysloven	ano	ne	52,1

č.	jméno	příjmení	1	2	3	4	5	6	7
32	Aleš	Pejchal	2003	Václav Klaus	druhé	nevysloven	ne	ne	51,1
33	Jan	Musil	2003	Václav Klaus	první	vysloven	ano	ano	62,3
34	Jiří	Nykodým	2003	Václav Klaus	první	vysloven	ne	ne	58,3
35	Milan	Galvas	2004	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ano	54,8
36	Stanislav	Balík	2004	Václav Klaus	první	vysloven	ne	ne	47,5
37	Michaela	Židlická	2004	Václav Klaus	první	vysloven	ne	ne	51,7
38	Ivana	Janů	2004	Václav Klaus	druhé	vysloven	ano	ne	58,2
39	Jaroslava	Novotná	2004	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ano	x
40	Vlasta	Formánková	2005	Václav Klaus	první	vysloven	ne	ne	51,9
41	Vladimír	Kůrka	2005	Václav Klaus	první	vysloven	ne	ne	57,6
42	Jan	Sváček	2011	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ano	54,4
43	Zdeněk	Koudelka	2012	Václav Klaus	první	nevysloven	ano	ne	42,8
44	Milada	Tomková	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	54,2
45	Jan	Filip	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ano	62,3
46	Jaroslav	Fenyk	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ano	51,9
47	Vladimír	Sládeček	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	58,9
48	Kateřina	Šimáčková	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	46,6
49	Ludvík	David	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	62,4
50	Pavel	Rychetský	2013	Miloš Zeman	druhé	vysloven	ano	ano	69,7
51	Miloslav	Výborný	2013	Miloš Zeman	druhé	nevysloven	ano	ne	61,2
52	Jan	Sváček	2013	Miloš Zeman	druhé	nevysloven	ano	ano	56,0
53	Radovan	Suchánek	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ne	41,0
54	Jan	Musil	2013	Miloš Zeman	druhé	vysloven	ano	ano	72,4
55	Jiří	Zemánek	2013	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	63,5
56	Jiří	Nykodým	2014	Miloš Zeman	druhé	nevysloven	ne	ne	68,7
57	Vojtěch	Šimíček	2014	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	44,6
58	Tomáš	Lichovník	2014	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	50,1
59	David	Uhlíř	2014	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ano	60,2
60	Jaromír	Jirsa	2015	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	49,3
61	Josef	Fiala	2015	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ano	62,8
62	Aleš	Gerloch	2019	Miloš Zeman	první	nevysloven	ano	ano	63,8
63	Pavel	Šámal	2019	Miloš Zeman	první	vysloven	ano	ano	66,2
64	Petr	Poledník	2022	Miloš Zeman	první	nevysloven	ne	ne	70,4
65	Jan	Svatoň	2023	Miloš Zeman	první	vysloven	ne	ne	70,0

Příloha č. 3 – datová sada pro empirický výzkum II

I. ÚS	soudnictví	akademie	podniková praxe	advokacie	legislativa	státní zastupitelství	exekutiva	diplomacie	poradní orgán	volený orgán samosprávy
Iva Brožová <i>délka působení</i>	1975 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miloš Hoteček <i>délka působení</i>	1976 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vladimír Jurka <i>délka působení</i>	1975 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eva Zarembová <i>délka působení</i>	1971 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Varvařovský Pavel <i>délka působení</i>	1992 - 1994	1985 - 1990	1969 - 1984	0	0	0	0	0	0	0
Vladimír Čermák <i>délka působení</i>	1952 - 1975	1990 - 1993	1975 - 1990	0	0	0	0	0	0	0
Vojtěch Cepl <i>délka působení</i>	0	1965 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0
Pavel Holländer <i>délka působení</i>	0	1976 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0
Vladimír Klokočka <i>délka působení</i>	0	1952 - 1971	1971 - 1977	0	0	0	0	0	0	0
Antonín Procházka <i>délka působení</i>	1992	0	1971 - 1989	1989 - 1990	1990 - 1992	0	0	0	0	0
Vladimír Paul <i>délka působení</i>	0	0	1950 - 1991	1991 - 1993	0	0	0	0	0	0
Vlastimil Ševčík <i>délka působení</i>	1953 - 1954 a 1992	0	1954 - 1955	1955 - 1992	1990 - 1992	0	0	0	0	0
Vojen Güttler <i>délka působení</i>	1960 - 1970 a 1992	0	1958 - 1960 a 1970 - 1989	0	0	0	0	0	0	0
Ivana Janů <i>délka působení</i>	0	0	1973 - 1989	0	1990 - 1993	0	0	0	0	0
Zdeněk Kessler <i>délka působení</i>	1992	0	1949 - 1953	0	1990 - 1992	0	0	0	0	0

II. ÚS	soudnictví	akademie	podniková praxe	advokacie	legislativa	státní zastupitelství	exekutiva	diplomacie	poradní orgán	volený orgán samosprávy
Eliška Wagnerová <i>délka působení</i>	1993 - 1996	1994 - 1999	1974 - 1975	1975 - 1982	0	0	0	0	0	0
František Duchoň <i>délka působení</i>	1971 - 1978 a 1991 - 2002	0	1978 - 1991	0	0	0	0	0	0	0
Pavel Holländer <i>délka působení</i>	1993 - 2003	1976 - 1993	0	0	0	0	0	0	0	0
Vojen Güttler <i>délka působení</i>	1960 - 1970 a 1992 - 2003	0	1958 - 1960 a 1970 - 1989	0	0	0	0	0	0	0
Ivana Janů <i>délka působení</i>	1993 - 2003	0	1973 - 1989	0	1990 - 1993	0	0	0	0	0
Vlasta Formánková <i>délka působení</i>	1979 - 2005	0	1977 - 1978	0	0	0	0	0	0	0
Vladimír Kůrka <i>délka působení</i>	1975 - 2005	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jiří Malenovský <i>délka působení</i>	1992	1974 - 1990	0	0	0	0	0	1993 - 2000	0	0
Jan Musil <i>délka působení</i>	0	1967 - 2003	0	0	0	1963 - 1967	0	0	0	0
Michaela Židlická <i>délka působení</i>	0	1991 - 2004	1976 - 1989	0	0	0	0	0	0	0
Jiří Nykodým <i>délka působení</i>	0	0	0	1972 - 2003	0	0	0	0	0	0
Stanislav Balík <i>délka působení</i>	0	1996 - 2004	1979 - 1989	1990 - 2004	0	0	0	0	0	0
Miloslav Výborný <i>délka působení</i>	0	0	0	1978 - 1990	1990 - 2003	0	1996 - 1998	0	0	1998 - 2003
Pavel Rychetský <i>délka působení</i>	0	1966 - 1968	1968 - 1989	1992 - 1998	1996 - 2003	0	1990 - 1992 a 1998 - 2003	0	0	0
Dagmar Lastovecká <i>délka působení</i>	0	0	1981 - 1986	0	1991 - 1994 a 1998 - 2003	0	0	0	0	1994 - 1998
Jiří Mucha <i>délka působení</i>	0	0	0	1973 - 1993	0	0	0	1993 - 2002	0	0

III. ÚS	soudnictví	akademie	podniková praxe	advokacie	legislativa	státní zastupitelství	exekutiva	diplomacie	poradní orgán	volený orgán samosprávy
Milada Tomková <i>dělnka působení</i>	2003 - 2013	0	0	0	0	0	0	0	1987 - 2003	0
Kateřina Šimáčková <i>dělnka působení</i>	2009 - 2013	0	1988 - 1990	1994 - 2009	0	0	0	0	0	0
Ludvík David <i>dělnka působení</i>	1993 - 2003	1974 - 1982	1982 - 1985	1985 - 1993	0	0	0	0	0	0
Pavel Rychetský <i>dělnka působení</i>	2003 - 2013	1966 - 1968	1968 - 1989	1992 - 1998	1996 - 2003	0	1990 - 1992 a 1998 - 2003	0	0	0
Jan Musil <i>dělnka působení</i>	2003 - 2013	1967 - 2003	0	0	0	1963 - 1967	0	0	0	0
Vojtěch Šimíček <i>dělnka působení</i>	1996 - 2014	1992 - 2014	0	0	0	0	0	0	0	0
Tomáš Lichovník <i>dělnka působení</i>	1991 - 2014	0	1988 - 1991	0	0	0	0	0	0	0
Jaromír Jirsa <i>dělnka působení</i>	1993 - 2014	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pavel Šámal <i>dělnka působení</i>	1979 - 2020	2006 - 2020	0	0	0	0	0	0	1994 - 2004	0
Jan Filip <i>dělnka působení</i>	1992 - 2013	1974 - 2013	0	0	0	0	0	0	0	0
Vladimír Sládeček <i>dělnka působení</i>	1993 - 2002	1991 - 2013	1979 - 1983	0	0	0	0	0	1983 - 1985 a 1990 - 1992	0
Radovan Suchánek <i>dělnka působení</i>	0	1998 - 2013	0	0	0	0	0	0	1996 - 2004	0
Jiří Zemánek <i>dělnka působení</i>	0	1974 - 2014	0	1992 - 2009	0	0	0	0	0	0
Josef Fiala <i>dělnka působení</i>	1991 - 2014	1976 - 2015	0	0	0	0	0	0	0	0
Jaroslav Fenyk <i>dělnka působení</i>	0	2009 - 2013	0	2006 - 2013	0	1988 - 2006	0	0	0	0
David Uhlíř <i>dělnka působení</i>	0	0	0	1979 - 1990 a 1991 - 2014	0	0	0	0	0	0

Příloha č. 4 – Otázky položené ústavním soudcům

- 1) Jaké jsou podle Vás 4 konkrétní klíčové vlastnosti soudce Ústavního soudu?
- 2) Co je ona pomyslná hranice, která dělí brilantního právníka od jmenování do funkce soudce ÚS?
- 3) V čem konkrétním by měla spočívat jinakost ústavního soudce oproti soudci obecného soudu?
- 4) Jak by měla vypadat ideální kompozice („mix“) právních profesí na ÚS? Jak konkrétně by tyto právnické profese měly být zastoupeny?
- 5) Jaká právní profese (nebo právní specializace soudců) je na základě Vaší osobní zkušenosti na ÚS zastoupena slabě a která by mohla napomoci k hladšímu průběhu vyřizování agendy ÚS?
- 6) Jaký by měl být ideální věk pro jmenování do funkce soudce ÚS?
- 7) Jak vnímáte současné generační rozpoložení (ve smyslu věku) na ÚS a jaký má vliv na činnost ÚS?
- 8) V čem přesně by měla spočívat pluralita soudcovského sboru?